

AGATA KRISTI

BIBLIOTEKA BESTSELER

ABC UBISTVA

ABC Ubistva

(The Alphabet Murders)

Agatha Christie

Predgovor Kapetana Artura Hejstingsa, časnika Britanskog Kraljevstva

U ovoj priči sam napustio svoju uobičajenu praksu da pripovedam samo o onim slučajevima i događajima kojima sam osobno prisustvovao. Zato sam neke glave napisao u trećem licu. Tjelio bih da uvjerim svoje čitaoce da mogu da garantiram za događaje o kojima je u tim glavama riječ.

Koristio sam se izvjesnom pjesničkom slobodom u opisivanju misli i osjećanja različitih osoba, u uvjerenju da ih prikazujem prilično točno. Dodajem da ih je osobno „pregledao" moj prijatelj Herkul Poaro.

U zaključku, rekao bih da sam neke sekundarne odnose među ljudima što su nastali kao posljedica ove neobične serije zločina opisao ponešto predugačko, zbog toga što je ljudski i osobni element nemoguće ignorirati. Herkul Poaro mi je jednom na vrlo dramatičan način pokazao da romansa može biti nusprodukt zločina. Što se tiče rješavanja ABC misterije, mogu samo reći da je Poaro, po mome mišljenju, pokazao stvarnu genijalnost u pogledu načina na koji je tretirao problem, potpuno različit od svih s kojima se ranije susreo.

Osobe

HERKUL POARO - Kao što i dolikuje detektivu u penziji, on istražuje samo kremu zločina

KAPETAN HEJSTINGS - Poarova odana maskota i prividni mentor. Ima dara da uočava očito

ALEKSANDER BONAPART KAST - Visok, bezbojan čovjek s izgledom izgubljenog psa. Tako bezličan da je gotovo nevidljiv

GLAVNI INSPEKTOR DŤAP - iz Scotland Jarda. Bio je sklon da umanju važnost prvog pisma ABC-a

GOSPOĐA ASER - Bila je suviše stara i suviše siromašna da bude mogući kandidat za ubojstvo

MERI DROVER - Nećakinja gospođe Ašer. Zgodna tamnokosa djevojka vedre bukoličke jednostavnosti

ELIZABET BERNARD - Konobarica kod „Crvene mačke“. Sklona flertu, ali ne djevojka za jedan dan

INSPEKTOR KROM - Policajac zadužen za ovaj slučaj. Njegovo superiorno ponašanje jednog ostrvljanina izazovno je djelovalo na Hejstingsa

DONALD FREJZER - Povučeni mladi čovjek. Miran, osjećajan, ali sposoban da osjeti bijes ljubomore

MEGAN BERNARD - Njena ljubav prema sestri nije je spriječila da uvidi kakva je ova budala bila

SIR KARMAJKL CLARK - Ugledan sakupljač kineskih umjetničkih dijela. Imao je nesretan običaj da odlazi na usamljene šetnje

FRENKLIN CLARK - Čak ni naprasitost ubojstva nije mogla ometi njegovu odlučnu borbenost

TORA GREJ - Atraktivna plavuša - skandinavski tip. Kao sekretarica sir Karmajkla Klarka dijelila je njegovu ljubav za rijetko i lijepo

1. Pismo

Sa svog ranca u Južnoj Americi došao sam kući u junu 1935. da bih se ovdje zadržao oko šest mjeseci. Nije nam bilo lako tamo dolje. Kao i sve druge, i nas je pogodila svjetska kriza.

U Engleskoj sam morao da obavim nekoliko poslova, za koje sam osjećao da ih mogu uspješno resiti jedino osobnim kontaktom. Tena je ostala da upravlja rančem.

Ne moram ni reći da je jedna od prvih stvari koje sam napravio po dolasku u Englesku bila da potražim svog starog prijatelja Herkula Poaroa. Našao sam ga ustoličenog u jednom od najnovijih tipova stanova za iznajmljivanje u Londonu.

Optužio sam ga (a on je priznao) da je izabrao baš ovu zgradu isključivo zbog njenog striktno geometrijskog izgleda i proporcija.

- Svakako, prijatelju moj, izvanredno je simetrična, zar ne?

Rekoh mu da mislim da i četvrtasti oblik može imati svoje granice i, aludirajući na jedan stari vic, upitao sam da li im u tim super-modernim blokovima uspijeva da kokoške legu četvrtasta jaja? Poaro se od srca nasmijao.

- Ah, sjećate se toga? Na žalost, ne - nauči nije do sad uspjelo da prilagodi kokoške modernom ukusu, još uvijek legu jaja različite veličine i boja!

Nježno sam promatrao svog starog prijatelja. Izgledao je odlično - gotovo ni jedan dan stariji otkad sam ga posljednji put vidio.

- Čini se da ste u izvrsnoj kondiciji, Poaro - rekao sam. - Niste gotovo nimalo ostarili. U stvari, da je to moguće, rekao bih da imate manje sijedih vlasi nego kad sam vas zadnji put vidio. Poaro je zasjao od zadovoljstva.

- A zašto to nije moguće? To je istina.
- Hoćete reći da vaša kosa crni umjesto da sjedi?
- Upravo tako.
- U svakom slučaju to je znanstveno nemoguće.
- Uopće ne.
- Ali to je jako neobično. Protivprirodno.
- Kao i obično, Hejstings, vaše misli su lijepe i bezazlene. Godine tu nisu ništa promijenile! Primjećujete činjenice i nalazite rješenje u istom dahu, i ne vidjevši da to radite!

Zbunjeno sam ga gledao. Bez riječi je izašao iz sobe i vratio se sa bocom u ruci. Pružio mi ju je.

- Uzeo sam je, ništa ne svaćajući u tom trenutku. Etiketa je glasila REVIVLT - Za vraćanje prirodnog tona kose. REVIVIT nije boja. U pet nijansi, pepeljastoj, kestenjastoj, crvenoj, smeđoj, crnoj.
- Poaro - povikao sam.
- Vi bojite kosu!
- Ah, pomalo shvaćate!
- Zato, znači, vaša kosa izgleda toliko crnja nego kad sam posljednji put bio ovdje.
- Točno.
- Bože moj! - rekao sam, oporavljajući se od šoka. - Idući put dođem vjerojatno ću ustanoviti da nosite lažne brkove - ili to već jeste?

Poaro se trgnuo. Brkovi su mu uvijek bili slaba točka. Bio je neobično ponosan na njih. Moje riječi su ga pogodile u ranjivo mjesto.

- Ne, ne, zaista, mon ami. Taj je dan, molim se bogu, još uvijek daleko. Lažni brkovi! Quelle horreur! Snažno ih je povukao da me uvjeri da su pravi.

- Pa, još su uvijek veoma bujni - rekao sam.

- N'est-ce pasi U cijelom Londonu nisam nikada vidio brkove koji bi se mogli Meriti s mojima. „Dobro je da je tako“, pomislio sam u sebi. Ali ni za celi svijet ne bih to rekao da ne povrijedim Poaroova osjećanja. Umjesto toga, upitah ga da li se još uvijek povremeno bavi svojom profesijom.

- Znam - rekao sam - da ste se prije nekoliko godina penzionisali....

- C'est vrai. Da gajim šućur! I odmah se dogodilo ubojstvo - i slao sam šućur dovraga. I odonda - sasvim dobro znam što ćete reći - nalik sam primadoni koja sasvim sigurno daje oproštajnu predstavu! A ta oproštajna predstava se ponavlja bezbroj puta! Nasmijao sam se.

- Stvarno, to je jako slično. Svaki put kažem: To je kraj. Ali ne, pojavljuje se nešto drugo! A priznajem, prijatelju moj, da mi uopće nije stalo do penzije. Ako se sive ćelijice ne vježbaju, mogu zarđati.

- Tako dakle - rekao sam. - Vi ih umjereno vježbate.

- Upravo tako. Dugo izabiram. Danas za Herkula Poaroa dolazi u obzir samo krema - krema zločina.

- Ima li mnogo te kreme?

- Pas mal. Nedavno sam se jedva spasio.

- Neuspjeha?

- Ne, ne. - Poaro se šokirao.

- Nego mene - mene, Herkula Poarao, skoro su uništiti?

Zazviždao sam.

- Sposoban ubojica!

- Ne toliko sposoban koliko nepromišljen - reče Poaro. - Upravo to - nepromišljen. Ali ne govorimo o tom. Znate, Hejstings, smatram vas na neki način svojom maskotom.

- Zaista? - rekoh. - Na koji način?

Poaro nije direktno odgovorio na moje pitanje. Nastavio je: - Čim sam čuo da dolazite, rekao sam sebi: Nešto će se pojaviti. Kao nekada, tragat ćemo zajedno, nas dvojica. Ali u tom slučaju to ne sme biti ništa obično. To mora biti nešto - uzbuđeno je mahao rukama - nešto recherche, delikatno, fine...

Posljednja neprevodiva riječ, onako kako ju je izgovorio, odisala je svojom punom aromom.

- Časna riječ, Poaro - rekao sam - netko bi mogao pomisliti da naručujete večeru u Ricu.

- Dok, naprotiv, ubojstvo ne možete naručiti? Stvarno je tako.

-Uzdahnuo je.

- Ali ja vjerujem u sreću - u sudbinu, ako hoćete. Vaša je sudbina da stojite pored mene i sprečavate me da ne učinim neoprostivu grešku.

- Što smatrate neoprostivom greškom?

- Previd očiglednog. Trenutak sam razmišljao o tome, ali nisam shvatio.

- Pa - rekoh malo kasnije, smiješeci se - da li je do tog super-zločina već došlo?

- Pas encore. Bar... to jest... Zastao je. Čelo mu se zbunjeno nabralo. Ruke mu automatski ispraviše dvije-tri stvarčice koje sam ja nehotice iskrivio.

- Nisam siguran - rekao je polako. U njegovom glasu bilo je nešto tako neobično, da ga iznenađeno pogledah. Bora mu je i dalje zatezala čelo. Iznenada, odlučno klimnuvši glavom, prešao je preko sobe do blizu prozora. Sadržaj stola, ne moram ni reći, bio je tako etiketiran i poredan, da je Poaro bio u stanju istog trenutka u ruku papir koji je želio. Polako mi je prišao, držeći u ruci otvoreno pismo. Pročitao ga je a onda ga pružio meni.

- Recite mi, mon ami - kazao je. - Što mislite o ovome?

Uzeh ga zainteresirano. Bilo je napisano na debelom bijelom listu papira, štampanim slovima

Gosp. HERKUL POARO

- Zamišljate sebe, zar ne, kako rešavate misterije koje su suviše teške za našu tupoglavu britansku policiju? Da vidimo, gospodine Pametni Poaro koliko ste pametni. Možda će vam ovaj orah biti pretvrd. Obratite pozornost na Andover, 21. ovog mjeseca

Vaš itd. ABC

Pogledao sam koverat. - adresa je bila tiskana.

- Pošta Vijest Central 1 - reče Poaro, dok sam razgledao poštanski žig.

- Dakle, kakvo je vaše mišljenje? Vratih mu ga, slegnuvši ramenima.

- Vjerojatno nekakav luđak.

- Je li to sve što imate reći? - Pa - zar to vama ne sliči na luđaka?

- Da, prijatelju moj, sliči. Glas mu je zazvučao ozbiljno. Pogledao sam ga radoznalo.

- Shvaćate to vrlo ozbiljno, Poaro.

- Luđaka, mon ami, treba shvatati ozbiljno. Luđak je vrlo opasna stvar.

- Da, naravno, to je istina... Nisam tako mislio... Ono što sam htio reći jeste da to više sliči na prilično idiotsku šalu. Možda neki veseli idiot koji je u sebi imao jednu previše.

- Commentl Jednu? Kakvu jednu?

- Ništa - to je takav izraz. Htio sam reći momak koji se nakresao. Ne, do đavola, momak koji se napio.

- Merci, Hejstings - poznat mi je izraz „nakresan". Kao što kažete, možda je to samo to...

- Ali vi mislite da nije? - upitah, osjetivši nezadovoljstvo u njegovom glasu. Poaro nesigurno protrese glavom, ali ne reče ništa.

- Što ste uradili u vezi sa tim? - pitao sam.

- Što sam mogao da uradim? Pokazao sam ga inspektoru Džapu. On je bio istog mišljenja kao i vi - glupa šala - to je izraz koji je upotrijebio. U Scotland Yardu dobivaju takve stvari svakodnevno. - ja sam u tome imao udjela...

- Ali ovo pismo shvaćate ozbiljno? Poaro polako reče:

- Postoji nešto u vezi s tim pismom, Hejstings, što mi se ne sviđa... Njegov glas me je impresionirao.

- Vi mislite - što? Klimnuo je glavom, i uzevši pismo, ponovno ga stavio u sto.

- Ako ga zaista shvaćate ozbiljno, zašto nešto ne napravite? - upitao sam.

- Kao i uvijek, čovjek od akcije! Ali što može da se uradi? - lokalna policija je vidjela pismo, ali i oni ga ne shvaćaju ozbiljno. Na njemu nema otisaka prstiju. Nemamo nikakav ključ koji bi nam poda otkrijemo mogućeg pisca.

-U stvari, rukovodite se samo svojim instinktom? Ne instinktom, Hejstings. Instinkt je loša riječ. Moje znanje - iskustvo - to je ono što mi govori da nešto nije u redu sa ovim .Nestalo mu je riječi i on završi rečenicu gestikulirajući, a onda klimnu glavom.

-Možda od muhe pravim slona. U svakom slučaju ne možemo mnago da uradimo, osim da čekamo. Znači, 21. je u petak. Ako blizu Andovera dođe do velike krađe. Ah, kakvo bi to olakšanje bilo!

-Olakšanje? - zablenuh se. Učinilo mi se da je jako neobično upotrijebio tu riječ. Krađa može biti uzbudljiva, ali da izazove olakšanje? - protesam.

Poaro je energično protresao glavom.

- Griješite, prijatelju moj. Niste razumjeli na što sam mislio. Kraša bi bila olakšanje jer bi me oslobodila straha od nečeg drugog.

- Od čega?

- Od ubojstva - reče Herkul Poaro.

2. (Ne iz ličnog pripovedanja kapetana Hejstingsa)

Gospodin Aleksandar Bonapart Kast podigao se sa stolice i kratkovidno se ogledao po jednoj spavaćoj sobi. Leđa su mu se ukočila sedenja u zgrčenom položaju, a kad se ispravio u svoju punu vitinu, eventualni posmatrač shvatio bi da je on, u stvari, dosta visok.

Utisak koji je ostavljalo njegovo pognuto držanje i kratkovidno žmirkanje bio je varljiv. Iz iznošenog kaputa koji je visio na vratima izvukao je paklo jeftinih cigareta i nekoliko šibica. Zapalio je cigaretu i vratio se za sto Uzeo je u ruke vozni red i pogledao u njega, a onda se ponovno vra tio razmatranju popisa imena, napisanih pisaćom mašinom. Perom j napisao točku pored jednog od prvih imena na popisu. Bio je četvrtak, 20. jun. 3. Androver.

3. Andover

Poaroove zle slutnje u vezi sa anonimnim pismom koje je primio impresionirale su me onda kad smo o njemu govorili, ali priznajem da sam celu stvar potpuno smetnu s uma, a 21. je došao, i tek me je posjeta glavnog inspektora Džapa mom prijatelju podsjetila na to.

Poznavali smo inspektora iz Biroa za istraživanje zločina dugo godina. Poželio mi je srdačnu dobrodošlicu.

- To je nevjerojatno - uzviknuo je. - Nije li to kapetan Hejstings stigao iz kako-li-se-ono-zvaše ta vaša divljina! Kao u stara vremena opet ovdje s gospodinom Poaroom. Dobro izgledate. Samo malo proređeni na tjemenu, ha? Pa, svi pomalo dolazimo na to. I ja.

Trgnuo sam se malo. Imao sam utisak da je ta proređenost o kojoj je govorio Džap bila sasvim neprimetna zahvaljujući pažljivom načinu na koji sam češljao kosu preko vrha glave. U svakom slučaju, Džap nikada nije bio poznat po taktu što se mene tiče, tako da sam to primio mirno, složivši se da nitko od nas ne postaje mladi.

- Osim ovog ovdje gospidna Poaroa - reče Džap. - Bio bi vrlo dobra reklama za tonik za kosu. - u svijetlu javnosti, u svojim starim godinama. Umiješan u sve proslavljene slučajeve dana. Misterije u vozu i zraku, smrti u visokom društvu - on je ovdje, tamo i svugdje i nije nikad bio tako slavan kao otkad se umirovio.

Baš sam rekao Hejstingsu da sam kao primadona koja ponovno ima „samo još jedan nastup“ - nasmijao se Poaro.

Ne bih se začudio da završite time što ćete otkriti svoju vlastiti način razmišljanja. Džap se srdačno smijao. To je ideja, zar ne? Trebalo bi je u nekoj knjizi.

-To će morati da uradi Hejstings - reče Poaro, namigujući na ha!

-To bi bio vic, zar ne - smijao se Džap.

Nisam shvaćao zašto je ta ideja tako jako zabavna, u svakom slučaju šala je bila dosta neukusna. Poaro, jadni stari momak, stari.

Vicevi o smrti vjerojatno mu nisu prijatni, ili se moja osjećanja odrazila u mom ponašanju, jer je promenio temu.

Jeste li čuli o anonimnom pismu gospodinu Poarou? - upitao je.

Neki dan sam ga pokazao Hejstingsu - reče moj prijatelj.

-Naravno - uzviknuo sam. - Sasvim sam ga smetnuo s uma. koji je datum bio u pitanju?

-21. - rekao je Džap. - Zato sam svratio. Jučer je bio 21. i iz radoznalosti sam telefonirao sinoć u Andover. Ipak je to bila lažna pretnja. Ništa se nije dogodilo. Jedan razbijeni izlog - neki dječak je bacio loptu - nekoliko pijanaca i kršitelja javnog reda. Za pramenu, policijski prijatelj je ovog puta lajao na mjesec.

-Osećam olakšanje, priznajem - rekao je Poaro.

-Prepali ste se u vezi s tim, zar ne? - srdačno reče Džap. - Bog mi je svedok, svakodnevno dobijamo tuce takvih pisama! Ljudi koji nevole da rade, a malo im fali u glavi, lijepo sjednu i pišu.' Ne misle ništa loše! Neka vrsta zabave.

- Zaista sam bio budalast što sam sve shvatio ozbiljno - reče Poaro.

- Guram nos u konjsko gnijezdo.

- Miješate kobile i ose - rekao je Džap.

- Pardon? - Samo poslovice. No, moram ići. Imam neki posao u susednoj ulici - primali su ukradeni nakit. Palo mi je na pamet da usput svratim ovamo i da vas umirim. Šteta da te sive ćelije

nepotrebno radile. Rekavši to i srdačno se nasmejavši, Džap se oprostio.

- Nije se mnogo promijenio, stari Džap, ha? - upita Poaro.

- Izgleda mnogo stariji - rekooh. - Posedeo je kao jazavac - rekooh osvetoljubivo. Poaro se nakašlja i reče:

- Znate, Hejstings, postoji mali izum - moj frizer je veoma dovitljiv - čovjek ga pričvrsti na teme i preko njega počešlja svoju kosu - shvaćate, to nije perika - ali...

- Poaro - dreknuo sam. - Jednom zauvijek, ne želim imati nikakvog posla sa odvratnim pronalascima vašeg prokletog frizera. Što nedostaje mom tjemenu?

- Ništa - baš ništa.

- Ja ni u kom slučaju ne ćelavim.

- Naravno da ne! Naravno da ne!

- Prirodno vruća leta, tamo dolje, utječu malo na opadanje kose. Kupit ću sebi neki dobar tonik za kosu.

- Precisement.

- A, u svakom slučaju, što se to tiče Džapa? On je oduvijek odvratan. - nema nikakav smisao za humor. On je tip čovjeka k je smiješno kad hoćete da sjednete, a netko vam izvuče stolicu.

- Većina ljudi se smije tome.

- To je potpuno bezosećajno.

- S točke gledišta čovjeka koji želi da sjedne, naravno da jeste, rekooh, ponovno se oraspoločivši. (Priznajem da sam bioosetljiv po pitanju proređenosti moje kose.)

- Tao mi je što ništa nije bilo ozbiljnog po pitanju anonimnog pisma.

-Mmmm i tu sam pogriješio. Mislio sam da nešto u vezi s tim ima kad ono - samo budalaština. Na žalost, starim i (kao slijepi pas čuvar koji laje a nema na što da laje. Ako želimo da sarađujemo, moramo potražiti neki drugi zločin.

-Sećate se svoje primjedbe od prije neki dan? Kad biste mogli da naručie ubistvo kao što se naručuje večera, što biste izabrali?

Pridružio sam se njegovom šaljivom raspoloženju.

Da pogledamo meni. Krađa? Falsifikovanje? Ne, Suviše je to vegeterijanski. To mora biti ubojstvo – sa krasnim garnirungom, naravno. Hors d'oeuvres.

-Ko će biti žrtva - muškarac ili žena?

-Muškarac, mislim. Neki Američki milijunaš. Premijer. Vlasnik novina. Scena zločin izvršen u dobroj staroj biblioteci? Ništa slično nema takvu težinu. Što se tiče oružja - pa, mogao bi to biti neki neobični krivi trupi instrument - izrezbareni kameni idol.... uzdahnu. , naravno - rekao sam - otrov - ali tu uvijek ima previše tehničkih detalja revolverski pucanj što odjekuje u noći. Pa onda tu mora biti i djevojka, ili dvije... riđe kose - promrljao je moj prijatelj.

Stari vic. Jednu od lijepih djevojaka će, naravno, nepravедno optužiti - a između nje i mladića postoji neki nesporazum. Pa, onda , tu su i drugi sumnjivi - jedna starija žena - crnka, opaki neki prijatelj ili rival pokojnika - i tiha sekretarica - i neki snažni muškarac grubih manira - nekoliko otpustenih - slugu ili lugara - i neki glupi detektiv poput Džapa - pa to bilo sve.

- Tako vi zamišljate ono što sam nazvao kremom zločina, ha?

- Vidim da se ne slažete. Poaro mi uputi sažaljiv pogled.

- Napravili ste ovdje krasan rezime skoro svih detektivskih priča koje su ikad napisane.

- U redu - rekao sam. - Što biste vi naručili?

Poaro zatvori oči i opruži se u stolici. Glas mu je zvučao kao prede.

- Sasvim jednostavan zločin. Zločin bez ikakvih komplikaci Zločin u mirnom domaćem životu... bez ikakvih uzbuđenja sasvim intiman.

- Kako zločin može biti intiman?

- Pretpostavimo - mrmljao je Poaro - da četvoro ljudi igra bridž a jedan prekobrojni, sjedi kod vatre. Na kraju večeri muškarca kod vatre nalaze mrtvog. Jedan od četvorice prišao mu je i ubio ga na spavanju, a ostala trojica, zadubljena u igru, nisu ništa primijetila.

Ah, bi bio zločin za vas! Koji je od četvorice to bio?

- Pa - rekao sam - ne vidim u tome ništa uzbudljivo!

Poaro me pogleda prekorno.

- Ne, jer tu nema nikakvih krivih bodeža, ucene, smaragda je zapravo ukradeno oko nekog božanstva, nepoznatih istočnjački otrov.

-Vi imate melodramatičnu dušu, Hejstings. Vi biste htjeli ne jedno ubojstvo, već seriju ubojstava.

- Priznajem - rekoh - da drugo ubojstvo u knjizi uvijek razvlači stvari. Ako se ubojstvo dogodi u prvoj glavi, a čovjek mora pratiti svačiji alibi sve do pretposlednje stranice - pa, to je stvarno malo sadno.

Zazvonio je telefon i Poaro se diže da odgovori.

-Da rekao je. - Halo, Da, Herkul Poaro na telefonu. Trenutak dva slušao je, a onda vidjeh kako mu se lice promeniilo boju. Odgovori su

bili kratki i nepovezani. oui... avno... ' o, doći ćemo... o... jeli tako kao što kažete... donijet ću ga. A tout l'heure.

Spustio je slušalicu i prišao mi.

-To je bio inspektor Džap. Uptavo se vratio u Yard. Primili su poruku iz Andovera...

-Andovera? - uzbudio sam se.

-Poaro reče polako: Našli su ubijenu jednu staricu, po imenu Ašer. Držala je malu radnju duhana i novina.

Osjećao sam se kao da me je netko polio hladnom vodom. Moje zanimanje, koje se pobudilo kad je spomenut Andove je nestalo, malo je Očekivao sam nešto fantastično - izvanredno! Ubojstvo neke žene koja je držala mali dućan duhana i novina izgledalo je obično i nezanimljivo.

Poaro je nastavio istim polaganim, ozbiljnim tonom. Andoverska policija misli da je već u stanju uhvatiti čovjeka tkoji je to učinio...

Drugi put sam osjetio razočarenje. Izgleda da je ta žena bila u lošim odnosima sa svojim mužem a on prilično je nezgodan. Ne jednom joj je prijetio da će je ubiti.

Bez obzira na to - nastavio je Poaro - policija bi, s obzir na to što se dogodilo, rado još jednom vidjela ono anonimno pismo koje sam dobio. Rekao sam da ćemo vi i ja odmah otputovati u Andover.

Raspoloženje mi se malo popravilo. Konačno, bez obzira na koliko ovaj zločin izgledao nizak, ipak je to zločin, a ja već dugo, vremena nisam imao nikakve veze ni sa zločinima ni sa zločincima. Jedva da sam i čuo sljedeće Poarove riječi. Tek kasnije shv sam njihovo značenje.

- Ovo je početak - rekao je Herkul Poaro.

4. Gospođa Ašer

U Andoveru nas je primio inspektor Glen, visok, plavokosi čovjek, prijatnog osmjeha. Radi preglednosti mislim da je najbolje da dam kratak rezime golih činjenica.

Zločin je otkrio policajac Dover poslije ponoći, 22-og. Na svom obilasku provjerio je da li su vrata dućana bila zaključana i ustanovio je da nisu. Ušao je i najprije je mislio da nema nikoga. Međutim, usmerivši svjetiljku preko pulta, vidjeo je zgrčeno tijelo starice.

Kad je stigao policijski doktor, ustanovljeno da je žena ubijana snažnim udarcem u potiljak, vjerojatno dok se saginjala da dohvati kutiju cigareta sa police iza pulta. Smrt je mo nastupiti prije sedam do devet sati.

- Uspjeli smo, međutim, malo da preciziramo - objasnio je inspektor.

- Pronašli smo čovjeka koji je tu kupio duhan u 5.30. - i jednog čovjeka koji je ušao i ustanovio da je dućan prazan, bar je tako mislio, u šest i pet minuta. Do sad nisam bio u stanju da pronađem nikoga tko je vidio tog Ašera blizu, ali naravno, još je rano. U 21 bio kod „Tri krune“, već prilično pijan, kad ga uhvatili pod sumnjom da je počinio ubojstvo. prijatan karakter, inspektore, zar ne? - upitao je

-Da li se svađao i ranije taj čovjek sa svojom ženom?

-Svađali su se prije nekoliko godina. Ašer je Nijemac. Nekad tu radnju je on držao , ali počeo je da pije i postepeno je postao neupotrebljiv. Žena se tada zaposlila. Njeno posljednje mjesto bilo je kod neke dame, gospođice Rouz, gdje je bila kuharica i domaćica . Svom suprugu tek toliko novca je davala koliko da ima da se opija . Često je odlazio odlazio i pravio scene. Kasnije se zaposlila kod gospođice Rouz u Grendžu. To je tri milje od Andovera, sasvim na selu. Tamo nije mogao tako lako praviti nered. Kad je gospođica

Rouz umrla, ostavila je gospođi Ašer nešto novca i ona je započela taj posao sa duvanom i novinama -- samo jeftine cigarete i neke novine - te stvari.

Ašer je dolazio i grdio je uvijek iznova, a ona bi mu dala nešto sitniša, da ga se resi. Redovno mu je davala 15 šilinga ili manje.

-Jesu li imali djece? - upitao je Poaro.

-Samo jednu nećaku. Ona radi blizu Overtona. Vrlo sposobna mlada žena.

-Da li je ona rekla da je taj Ašer stalno prijetio svojoj ženi?

-Tako je. Bio je strašan kad je pijan - kleo je i proklinjao . Teško joj je bilo, zaista.

-Koliko je bila stara?

-Oko šezdeset godina - pristojna i vrijedna. reče ozbiljno:

- Mislite li vi, inspektore, da je taj Ašer kriv za njeno ubistvo?

Inspektor se oprezno nakašlja:

- To je još rano reći, gospo Poaro, ali volio bih čuti od samog Franca Ašera kako je proveo večer. Ako može dati zadovoljavajući odgovor, dobro, ako ne... Značajno je začutao:

- U dućanu nije ništa nedostajalo?

- Ništa. Novac u blagajni je netaknut. Nikakvih znakova krađe.

- Mislite da je taj Ašer došao pijan u dućan, počeo grditi svoju ženu i na kraju je ubio?

- To izgleda najvjerojatnije rješenje. Ali moram priznati, sir, bih volio još jednom pogledati to neobično pismo koje ste dobili, pitao sam se

da li je moguće da dolazi od Ašera. Poaro mu je pružio pismo i inspektor ga, mršteći se, pročita.

- Ne nalikuje Ašeru - reče konačno. - Sumnjam da bi Ašer u trebio izraz „naša“ britanska policija - ne, osim kad bi htio biti j lukav - ali mislim da za to nije sposoban. Pa onda, to je propao čovijek. Sasvim razoren. Ruka mu suviše drhti da bi mogao napisati tko jasna slova. - papir je dobrog kvaliteta, i mastilo. Čudno je da u pismu spominje 21. ovog mjeseca. Naravno, mogla bi to biti koincidencija.

- Da, to je moguće.

- Ali ne sviđa mi se ta vrsta koincidencije, gospodine Poaro. Što se to previše poklopilo. Trenutak je šutio, namrštena čela.

- ABC. Tko to dovraga može biti? Vidjet ćemo da li nam Mis Drover (to je nećaka) može bilo kako pomoći. To je čudna stvar, što se tiče ovog pisma, mogu da se kladim u sigurno da to nije Fran Ašer.

- Da li znate nešto o prošlosti gospođe Ašer?

- Ona je iz Hempšira. Kao djevojka došla je poslom u London -tu je sreća Ašera i udala se za njega. Mora da im je bilo teško za vreme rata. Zapravo ga je zauvijek napustila 1922. Tada su bili u Londonu. Pokušala je da ga se oslobodi, ali on je saznao gdje je i dojurio joj zbog novca...

- Ušao je policajac.

- Dovedi smo Ašer, sir. Priveli smo ga.

-Uvedite ga. Gdje je bio?

-U vagonu na željezničkoj stanici. Skrivao se.

-Dovedite ga.

Ašer je bio zaista bijedno i neprivlačno čeljade. Naizmenično se ulizivao, i prijetio. Njegove mutne oči neprestano su skakale sa lica na lice prisutnih.

-Nisam ništa napravio. Sramota je i skandal ! Svinje, kako se usuđujete?

- Glas mu je prerastao u vrisak.

- Ne, ne, ne mislim tako, vi ne biste povredili nećete biti grubi prema njemu. Svi su bili grubi prema starom Francu. Jadni stari Franc. Tad je počeo da plače.

-Sad je dosta, Ašer - reče inspektor. - Saberite se. Ne optužujemo vas - za sada. I niste obavezni da date nikakvu izjavu S druge strane, ako nemate veze s ubojstvom vaše žene... prekinuo se.

Ašerov glas se pretvorio u vrisak.

-Ja je nisam ubio! Sve su to laži! Vi ste prave svinje - svi ste protiv mene. Nisam je ubio - nisam.

-Često ste joj pretili. Ašer. .

-Vi to ne razumijete. To je bila samo šala - šala između nas.Ona je to shvatala. Neka vrsta šale!

-Hoćete li nam reći gdje ste bili sinoć, Ašer?

- Sve ću vam reći. Nisam bio blizu Elis. S prijateljima, bio sam sa prijateljima. Kod „Sedam zvijezda“

- Riječi su preticale jedna drugu.

- Dik Vilovs - on je bio sa mnom - i stari Kurdi - i George i Plet i mnogo drugih. Kažem vam da se nisam ni približio Elis. Ah, Bože to što vam kažem je istina.

Opet mu se glas pretvorio u vrisak. Inspektor klimnu svom pomoćniku.

- Odvedite ga. Pritvoren pod sumnjom.

- Ne znam što da mislim - rekao je kad su izveli tog neuglednog drhtavog starca, zlobnih, iskrivljenih čeljusti.

- Da nema pisma, rekao bih da je to on napravio.

- Kakvi su to ljudi koje on spominje?

- Bagra - nijedan se ne bi ustručavao da lažno svjedoči. Ne sumnjam da je bio s njima veći dio večeri. Mnogo zavisi od toga da li ga je netko vidio blizu dućana između pola šest i šest.

Poaro je zamišljeno protresao glavom.

- Sigurni ste da ništa nije odneto iz dućana?

Inspektor je slegnuo ramenima:

- Zavisi. Možda kutija - dvije cigarete - ali teško da bi netko izvršio ubojstvo zbog toga.

- I ništa nije - kako da to kažem - uneto u dućan? Ništa što bi tamo bilo čudno - što ne pripada?

- Bio je tamo Vozni red - reče inspektor.

- Vozni red?

- Da. Bio je otvoren i okrenut licem prema pultu. Činilo se kao da je netko gledao polazak vlakova iz Andovera.

- Da li je ona prodavala nešto takvo?

Inspektor odmahnu glavom.

- Prodavala je raspored vlakova za jedan peni. Ovo je bio veliki - ona vrsta koja se prodaje po velikim novinarnicama.

Poaroove oči zablistaše. Nagnuo se naprijed.

- Vozni red, kažete. Bredšoi ABC?

Inspektorove oči zablistaše.

- Gospode! - uzviknuo je. - To je bio ABC.

5. Meri Drover

Mislim da je moje zanimanje za ovaj slučaj počelo od trenutka kad je prvi put spomenut vozni red, tzv. ABC. Sve do tada nisam bio baš suviše oduševljen. Ovo nisko ubojstvo jedne starice u sporednoj uličici, toliko je sličilo na uobičajeni tip zločina o kome izvještavaju novine, da jednostavno nije ostavljalo utisak nečeg važnog.

Što se mene tiče, ja sam činjenicu što se u anonimnom pismu spominje 21. shvatio kao čistu slučajnost. Gospođa Ašer je, bio sam u to siguran, bila žrtva one pijane beštije, svog muža. Ali spominjanje voznog reda (popularno nazvanog ABC, jer su sve željezničke stanice bile nabrojane abecednim redom) izazvalo u meni drhtaj uzbuđenja.

Ipak - ipak, nemoguće je da je to i po drugi put slučajnost? Ovaj nizak zločin dobio je novi aspekt. Tko je bila ta misteriozna osoba koja je ubila gospođu Ašer i ostavila iza sebe vozni red ABC?

Po izlasku iz policijske stanice, najprije smo posjetili mrtvačnicu da bismo vidjeli tijelo mrtve žene. Čudan osećaj me je obuzeo pri pogledu na to staro, izborano lice s retkom sedom kosom, čvrsto zategnutom pozadi. Izgledala je tako spokojno, tako nevjerovatno daleko od svakog nasilja.

- Nije znala tko ili što ju je udarilo - primijetio je narednik. - Tako kaže dr Ker. Drago mi je da je tako, jedna starica. Bila je to pristojna žena.

- Mora da je nekad bila lijepa - reče Poaro.

- Stvarno? - promrljao sam neverujući.

- Svakako, pogledajte samo tu liniju vilice, tijelo, oblik glave.

Uzdahnuvši, ponovno je prekrpio leš čaršavom i mi smo izašli iz mrtvačnice. Naš sljedeći korak bio je kratak razgovor sa policijskim

doktorom.

Dr Ker je bio čovjek srednjih godina i ostavljao je utisak da je sposoban; Govorio je oštro i odlučno.

- Oružje nije pronađeno - rekao je. - Nemoguće je reći što je to moglo biti. Težak štap, palica, vreća pijeska - bilo što od toga bi odgovaralo.

- Da li bi za takav jedan udarac bilo potrebno mnogo snage?

Doktor je dobacio Poarou pronicljiv pogled. - Hoćete reći, pretpostavljam, da li bi to mogao uraditi drhtavi starac od sedamdeset godina? Oh, da, to je sasvim moguće - s dovoljno teškim oružjem i sasvim slabašna osoba bi mogla postići željeni rezultat.

- Tada bi i žena mogla biti ubojica?

Ova pretpostavka je malo zbunila doktora.

- Žena, ha? Pa, moram priznati da mi nije palo na pamet da povezem neku ženu s ovim tipom zločina. Ali naravno da je to moguće - savršeno moguće. Samo, s psihološke točke gledišta, ne bih rekao da je to bio „ženski“ zločin.

Poaro gorljivo potvrdi glavom.

- Sasvim, savim tako. Na prvi pogled to je gotovo nevjerovatno. Ali moramo uzeti u obzir sve mogućnosti.

-Tijelo je ležalo - kako?

Doktor je pažljivo opisao položaj žrtve. Po njegovom mišljenju, ona je u trenutku kad joj je zadat udarac bila okrenuta leđima pultu (a time i napadaču). Skliznula je na pod iza pulta, izvan vidokruga bilo koga tko bi slučajno ušao u dućan.

Nakon što smo se zahvalili dr Keru i izašli, Poaro reče:

- Primećujete, Hejstings, da imamo još jedan poen u korist Ašerove nevinosti. Da ju je on grdio i prijetio joj, bila bi okrenuta licem prema njemu. Umjesto toga, ona je bila okrenuta leđima napadaču i očigledno je posegla za duvanom ili cigaretama da bi poslužila mušteriju. Zadrhtao sam.

- Jezivo.

Poaro ozbiljno protrese glavom. - *Pouvre femme* - promrljao je. Onda pogleda na sat.

- Mislim da Overton nije daleko odavde. Da skočimo tamo i razgovaramo s nećakom pokojnice?

- Sigurno ćete najprije pogledati dućan gdje se dogodio zločin?

- Radije ću to uraditi kasnije. Imam za to razloga. Nije dalje objašnjavao, i nekoliko trenutaka kasnije vozili smo se iz Londona u pravcu Overtona. Adresa koju nam je dao inspektor pripadala je prostranoj kući, otprilike milju od sela, na putu za London.

Pozvonili smo i vrata nam je otvorila zgodna tamnokosa djevojka, očiju crvenih od plača. Poaro blago reče:

- Ah! Vi ste vjerojatno gospođica Meri Drover, i ovdje ste sobarica?

- Da, sir, tako je. Ja sam Meri, sir.

- Onda bih možda mogao na trenutak da porazgovaram sa vama, ako vaša gospođa nema ništa protiv. Radi se o vašoj tetki, gospodi Ašer.

- Gospođa nije kod kuće, sir. Sigurna sam da ne bi imala ništa protiv da uđete. Otvorila je vrata malog salona. Ušli smo i Poaro sijede na stolicu pored prozora i zagleda se pronicljivo u devojčino lice.

- Naravno, čuli ste za smrt svoje tetke? Djevojka je potvrdila glavom i suze joj se ponovno pojavile u očima.

- Jutros, sir. Policija je bila tu. Oh! To je strašno. Jadna teta. A imala je tako težak život. I sada ovo - to je više nego strašno.

- Policija vam nije predložila da se vratite u Andover?

- Rekli su da moram doći na istragu - to je u ponedjeljak, sir. Ali tamo nemam gdje da budem - ne mogu zamisliti da budem iznad dućana - sada - a pošto je sobarica odsutna, nisam željela ostaviti gospođu prije nego što to bude bilo nužno.

- Voljeli ste svoju tetku, Meri? - upita Poaro blago.

- Zaista jesam, sir. Uvijek je bila dobra prema meni, jedna tetka. Bila sam s njom od jedanaeste godine, tada mi je umrla majka. Počela sam da radim sa šesnaest, ali slobodnim danom sam obično dolazila kod tetke. Mnogo je propatila s tim svojim Nemcem. „Moj stari đavo“, govorila mu je. Nikad je nije puštao na miru. Stari parazit, životinja prosjačka. Razljutila se.

- Zar vaša tetka nije nikad pomislila na to da se može osloboditi mučenja legalnim putem?

- Pa, znate, sir, on joj je bio muž, od toga ne možete pobjeći. Djevojka je govorila jednostavno, ali odlučno.

- Recite mi, Meri, on joj je prijetio, zar ne? –

Oh, da, sir, govorio joj je strašne stvari. Da će joj pregristi grkljan i slično. Psovao je i grdio - na oba jezika, na nemačkoni i engleskom. Pa ipak, tetka kaže da je bio fin, privlačan čovjek kad su se vjenčali. Strašno je i pomisliti, sir, što postaje od ljudi.

- Da, zaista. To bi značilo, Meri, s obzirom na te prijetnje, da se niste jako iznenadili kad ste čuli što se dogodilo?

- Oh, ne, sir, bila sam jako iznenađena. Znae, sir, nikad nisam ni za trenutak pomislila da on to misli ozbiljno. Mislila sam da jednostavno ima takav gadan jezik, i to je sve. A ni tetka ga se nije plašila. Pa ne jednom sam ga vidjela kako se odšunjao podvijena repa kada bi ona krenula na njega. Ako baš hoćete znati, on se plašio nje.

- Pa ipak mu je davala novac?

- Pa, bio joj je muž, sir, shvaćate?

- Da, već ste to rekli. - Trenutak je šutio, a onda je rekao:

-Pretpostavimo, dakle, da je on nije ubio.

- Da je on nije ubio? Buljila je u njega.

- Kao što sam rekao. Pretpostavimo da ju je ubio netko drugi... Imate li bilo kakvu ideju tko bi mogao biti taj drugi? Još se više zapanjila.

- Nemam nikakve ideje, sir. Pa ipak to ne izgleda vjerojatno, zar ne?

- Nije postojao nitko koga bi se vaša tetka bojala? Meri odmahnu glavom.

- Teta se nije bojala ljudi. Imala je oštar jezik i svakome bi se hrabro suprotstavila.

- Niste nikad čuli da je spomenula kako je netko mrzi?

- Ne, nikada, sir.

- Da li je ikad dobila netko anonimno pismo?

- Kakvo pismo, sir?

- Pismo koje nije potpisano - ili je potpisano samo sa ABC.

- Pažljivo ju je gledao, ali očigledno je bila u nedoumici. Začudeno je odmahнула glavom.

- Ima li vaša tetka još rođaka osim vas?

- Više ne, sir. Bilo ih je desetero, ali samo je troje preživjelo ratno doba. Ujak Tom je ubijen u ratu, ujka Henry je otišao u Južnu Ameriku i od tada nitko nije ništa čuo o njemu, moja majka je umrla, tako da sam tu samo ja.

- Da li je vaša tetka imala neke uštedevine? Ili neki novac ostavljen na stranu?

- Imala je nešto u štedionici, sir - dovoljno da bude pristojno sahranjena, uvijek je to govorila. Inače je zarađivala tek toliko da sastavi kraj s krajem - što zbog tog starog đavola, i svega drugog.

Poaro zamišljeno klimnu glavom. Više za sebe nego obraćajući se njoj, promrlja:

- Sad tapkamo u mraku - nema nikakvog putokaza -ako stvari postanu jasnije.

- Ustao je. - Meri, ako mi budete bili potrebni, pisaću vam ovamo.

- U stvari, sir, ja namjeravam da dam otkaz. Ne volim selo. Ostala sam ovdje jer sam mislila da je tetki ugodnije da budem blizu nje. Ali sada - suze se ponovno pojaviše u njenim očima - nema nikakvog razloga da ostanem ovdje, tako da ću se vratiti u London. Za djevojku je tamo veselije.

- Volio bih da mi date adresu kad tamo odete. Izvolite moju potsetnicu. - Pružio joj je potsetnicu. Gledala ju je, zbunjeno se mršteći.

- Onda vi niste - nemate ništa s policijom, sir?

- Ja sam privatni detektiv. Netko vrijeme ga je gledala ćuteći.
Konačno reče:

- Događa li se nešto - nešto čudno, sir?

- Da, dijete moje. Događa se - događa se nešto čudno. Možda ćete mi kasnije biti od pomoći.

- Ja ću - ja ću uraditi sve što mogu, sir. To... to nije bilo pravedno, što je teta ubijena. Izraz je bio neobičan, ali zato duboko dirljiv.

Nekoliko trenutaka kasnije bili smo već na putu za Andover.

6. Scena zločina

Ulica u kojoj se tragedija dogodila, izlazila je na glavnu ulicu. Dućan gospođe Ašer bio je smješten na pola puta, s desne strane. Kad smo skretali u ulicu, Poaro pogleda na sat i tek tada shvatih zašto je sve do sada odlagao odlazak na scenu zločina. Bilo je pola šest. Telio je da reprodukuje jučerašnju atmosferu što je točnije moguće. Ali, ako je to namjeravao, doživio je poraz. Tog trenutka je ulica sigurno vrlo malo nalikovala onoj od jučer. Tu je, između privatnih kuća siromašnih slojeva, bilo razasuto nekoliko dućančića.

Ocijenio sam da bi u normalnim okolnostima ovdje vjerojatno bilo dosta prolaznika - većinom pripadnika istih siromašnih slojeva, i gomila djece na trotoarima i samoj ulici. U ovom trenutku, ovdje je bila masa svijeta, pogleda uprtih u jednu određenu kuću ili dućan, i čovjek nije morao biti jako bistar da shvati koja je to kuća. Pred nama je bila gomila prosječnih ljudskih bića koja su s intenzivnim interesovanjem promatrala mjesto gdje je jedno drugo ljudsko biće oterano u smrt.

Kad smo se približili, stvarno se pokazalo da je bilo tako. Ispred otrcanog dućančića, na kome su roletne sada bile spuštene, stajao je izmučeni mladi policajac i tupo preklinjao gomilu „da se razide“. Uz pomoć kolege uspijevao je jedino u premještanju - neki su se ljudi, ljuti to uzdahnuvši, vraćali svojim uobičajenim zanimanjima, a gotovo istovremeno nailazili su drugi i zauzimali njihovo mjesto da bi se zagledali koliko su najviše mogli u mjesto gdje se dogodilo ubojstvo.

Poaro je zastao na maloj udaljenosti od ove gomile. Sa mjesta gdje smo stajali mogao se sasvim lijepo pročitati natpis iznad vrata. Poaro ga ispod glasa ponovi.

- A. Ašer. Oui, c'est peut-etre la... . Prekinuo se. - Hajdemo, Hejstings, uđimo.

Bio sam više nego spreman. Prokrčismo sebi put kroz gomilu i pristupismo mladom policajcu. Poaro mu pruži preporuke koje mu je dao inspektor. Stražar klimnu glavom i, otključavši vrata, propusti nas. Ušli smo, na veliko iznenađenje posmatrača.

Unutra je bilo veoma mračno jer su roletne bile spuštene. Stražar je upalio svetlo. Sijalica je bila slaba, tako da je unutrašnjost i dalje bila dosta tamna. Ogledah se. Otrcana prostorijica. Nekoliko jeftinih časopisa ležalo je i jučerašnje novine - već se na njima slegla prašina. Iza pulta bilo je niz polica što su sezale do tavana i bile pune duhana i cigareta. Bilo je nekoliko tegli sa mentol bonbonama i ječmenim slatkišima.

Običan dućančić, jedan od mnogo tisuća sličnih. Stražar je polako, kako je to uobičajeno za ljude iz Hempšira, objašnjavao mise en scene.

- Ležala je skrupčama iza pulta, tamo. Doktor kaže da navodno nije znala što ju je pogodilo. Mora da je posezala za nečim na polici.

- Nije imala ništa u ruci?

- Ne, sir, ali pored nje je ležala kutija Plejers cigareta.

Poaro klimnu glavom. Oči su mu klizile prostorijom - zapažajući, registrujući.

- A Vozni red bio je - gdje?

- Ovdje, sir. - Stražar je pokazao mjesto na pultu.

- Bio je otvoren baš na stranici na kojoj je Andover i okrenut licem prema dolje. Izgleda kao da je gledao odlazak vlakova iz Andovera za London. Ako je tako, onda nije iz Andovera. Ali, s druge strane, vozni red možda pripada nekom drugom tko nema nikakve veze sa zločinom, već ga je samo ovdje zaboravio.

- Otisci prstiju? - sugerisao sam. Čovjek je odmahnuo glavom.

- Čitava prostorija je odmah pregledana, sir. Nije bilo nikakvih otisaka.

- Ni na pultu? - upita Poaro.

- Čitava gomila, sir! Svi izmešani i pobrkani.

- Da li su pripadali i gospođi Ašer?

- Još je rano da se kaže, sir.

Poaro klimnu glavom, a zatim upita da li je pokojnica stanovala iznad dućana.

- Da, sir, prođite onim vratima pozadi. Oprostite me što ne idem sa vama, ali moram ostati...

Poaro prođe vratima koja je stražar pokazao, a ja za njim. Iza dućana bila je minijturna soba za primanje posjeta, kombinirana s kuhinjom, bila je uredna i čista, ali turobna izgleda i oskudno nameštena. Na kaminu je bilo nekoliko fotografija. Prišao sam i razgledao ih, a Poaro mi se odmah pridružio. Bilo ih je svega tri.

Jedna je bila jeftin portret djevojke s kojom smo bili to poslijepodne, Meri Drover. Očigledno je imala na sebi svoju najbolju haljinu, a osmjech na njenom licu bio je samopouzdan i drven, što je čest slučaj kad se pozira za fotografisanje. Zato je trenutna slika bez nameštanja bila mnogo prihvatljivija, jer ne izobličuje lice.

Druga je bila skuplji tip slike i umjetnički rasplinuta reprodukcija starije sedokose žene. Oko vrata je imala visoki krzneni okovratnik. Pretpostavljao sam da je to vjerojatno ona gospođica Rouz koja je gospođi Ašer ostavila malo nasljeđe tako da je mogla započeti ovaj posao.

Treća fotografija je bila veoma stara, sad već izbljedjela i žuta. Predstavljala je mladića i ženu u starinskoj odjeći, kako se drže za ruke. Muškarac je imao cvijet u reveru, a u pozi se osjećala nekakva svečana atmosfera što pripada prošlosti.

- Vjerojatno venčana fotografija - reče Poaro. - Pogledajte, Hejstings, zar vam nisam rekao da je ona bila lijepa žena?

Bio je u pravu. Starinska frizura i neobična odjeća nisu mogli sakriti privlačnost djevojke na fotografiji, njene pravilne crte i produhovljeno držanje. Pogledaj pažljivo drugi lik. Teško je bilo u ovom zgodnom mladiću vojničkog držanja prepoznati mamurnog Ašera. Sjetih se cerenja pijanog starca i iscrpljenog, izmučenog lica pokojnice - i zadrhtah pred okrutnošću vremena...

Iz salona vodile su stepenice u dvije gornje sobe. Jedna je bila prazna i nenameštena, druga je očigledno služila pokojnici kao spavaća soba. Nakon što ju je pregledala, policija ju je ostavila onakvom kakva je bila. Na krevetu je bio par otrcanih pokrivača - u ladici gomilica zakrpljenog donjeg rublja - u drugoj ladici kuhinjski recepti - džepno izdanje romana pod nazivom „Zelena oaza” - par novih čarapa - kod kojih je jeftin sjaj djelovao patetično - nekoliko ukrasa od porculana - drezdenski pastir, veoma napukao, pas s plavim i žutim tačkama - crni kišni mantil i vuneni džemper visili su na klinu - to je bio zemaljski imetak pokojne Elis Ašer.

Ako su postojali neki osobni papiri, policija ih je odnijela.

- Pauvre femme - promrljao je Poaro. - Hajdemo, Hejstings, tu više nema ničeg za nas.

Kad smo opet izašli na ulicu, malo je oklijevao, a onda je prešao preko ulice. Gotovo točno nasuprot dućanu gospođe Ašer bila je prodavnica voća i povrća - od one vrste gdje se roba drži više van nego unutra. Poaro mi je šapćući dao nekoliko instrukcija, a onda sam uđe u dućan. Nakon što sam pričekao par trenutaka, uđoh i ja. Upravo se cenkao za salatu. Ja sam kupio pola kilograma jagoda.

Poaro je živahno razgovarao s debelom damom koja ga je posluživala.

- To je bilo baš nasuprot vama, zar ne, to ubojstvo? Kakva stvar! Mora da je to bila za vas senzacija! Debela dama je već očito bila sita pričanja o ubojstvu. Mora da je zbog toga loše provela dan. Primijetila je:

- Bilo bi već vrijeme da se ova zijala pokupe. Što se ovdje uopće može vidjeti, voljela bih da znam?

- Mora da je sinoć bilo sasvim drukčije - reče Poaro. - Možda ste čak vidjeli i ubojicu kako ulazi u dućan - visokog, plavog muškarca s bradom, zar ne? Rus, tako sam čuo.

- Tako? - Tena ga oštro pogleda. Rus je to napravio, kažete? - Izgleda da ga je policija uhapsila.

- Zamislite? - Tena se uzбудila, postala govorljivija. - Stranac. I

-Ma oui. Mislio sam da ste ga možda sinoć primijetili?

- Pa, nemam baš mnogo šansi za to, to je činjenica. Uvečer imamo mnogo posla, a ima i dosta prolaznika koji se vraćaju kući s posla. Visoki, plavi čovjek s bradom, kažete - ne, ne bih mogla reći da sam bilo koga sličnog vidjela. Upaduh sa svojom ulogom.

- Oprostite, sir - rekoh Poarou - mislim da su vas dezinformisali. Meni su rekli da je u pitanju nizak, tamnokosi čovjek.

Došlo je do zanimljive diskusije u kojoj su učestvovali debela dama, njen mršavi muž i promukli trgovački pomoćnik. Pokazalo se da su vidjeli ni više ni manje nego četvoricu niskih tamnokosih muškaraca, a promukli trgovački pomoćnik vidio je i jednog visokog, plavog, „ali bez brade“, dodao je sa žaljenjem. Konačno, obavivši kupovine, napustili smo firmu, ostavljajući za nama naše izmišljotine.

- Poaro, kakav je bio smisao svega ovoga? - upitah malo prijekorno.

- Parbleu, želio sam da ocenim da li je bilo šanse da neki stranac bude primećen kako ulazi u dućan preko puta.

- Zar niste jednostavno mogli da pitate - bez te gomile laži?

- Ne, mon omi. Da sam „jednostavno pitao“ kao što ste rekli, ne bih dobio uopće nikakav odgovor na moja pitanja. Sami ste Englez, pa ipak, čini se da ne poznajete način na koji Englezi reaguju na direktno pitanje. Njihova reakcija je uvijek sumnjičavost, i prirodni rezultat je uzdržljivost. Da sam pitao te ljude za informaciju, oni bi začutili kao grob.

-Ali čim sam nešto utvrdio (nešto neobično i protivno zdravom razumu) a vi mi se suprotstavili, jezici su se odmah razvezali. Saznali smo također da je vrijeme kad je izvršeno ubojstvo „vreme kada se ima posla“, to jest da su svi usredsređeni na svoje poslove, kao i da ima dosta prolaznika na ulici. Naš ubojica je dobro izabrao vrijeme, Hejstings. Zastao je a onda dodao, s dubokim prekorom:

- Zar vi nemate baš ni malo zdravog razuma, Hejstings? Kažem vam: „Kupite quelconque“ - a vi namjerno kupujete jagode!

Već su počele da cure kroz kesicu i upropastiće vam odijelo. Vidjeh s užasom da je zaista tako. Turno sam ih poklonio nekom dečaćiću koji je bio jako iznenađen time i pomalo sumnjičav. Poaro mu pridoda salatu, stavivši tako točku na djetetovo čuđenje. Nastavio je da me poučava.

- U jeftinoj voćarnici - nikad se ne kupuju jagode. Jagoda, ako nije sasvim sveža, odmah luči sok. Bananu - jabuke - čak i kupus -ali jagode...

- To je bila prva stvar koja mi je pala na pamet - izvinjavao sam se.

- To nije dostojno vaše mašte - odvratio je strogo Poaro.

Zastao je na trotoaru. Kuća i dućan s desne strane dućana gospođe Ašer bili su prazni. U izlogu je bio oglas „za prodaju“. Na drugoj strani bila je kuća s prljavim muslinskim zavesama. Poaro se uputio prema toj kući i, kako nije bilo zvona, pokucao je nekoliko puta alkom. Nakon izvjesnog vremena vrata nam je otvorilo netko prljavo dete, kojem je hitno trebalo obrisati nos.

- Dobro večer - reče Poaro. - Je li ti majka unutra?

- A? - reklo je dijete. Buljilo je u nas s antipatijom i jako sumnjičavo.

- Tvoja majka - reče Poaro. Dugo je trebalo dok je ovo prodrlo do njega, a onda se okrenuo i, zaurlavši: „Mama, traže te“, brzo nestao u mračnoj unutrašnjosti. Tena ljutita lica pogledala je preko ograde na stepenicama i počela da silazi.

- Nema smisla da gubite vrijeme - počela je, ali ju je Poaro prekinuo. Podigao je šešir i veličanstveno se naklonio.

- Dobro večer, madam. Ja radim u „Evening Flicker“. Tjelio bih da vas nagovorim da primite honorar od pet funti, s time da nam pomognete da napišemo članak o vašoj pokojnoj susetki, gospođi Ašer. Tjeni zastadoše ljutite riječi na usnama i ona zagladi kosu i izravna suknju.

- Uđite, izvolite - ovamo lijevo. Izvolite, sjedite, sir.

Majušna sobica bila je prenatrpana masivnom pseudojakobinskom garniturom, ali nekako smo uspjeli da sjednemo na tvrdu sofuu.

- Oprostićete mi - govorila je žena. - Stvarno mi je žao što sam maloprije bila tako gruba, ne možete ni zamisliti što sve čovjek mora da podnosi - stalno netko nešto prodaje - usisivače, čarape, lavandu i takve budalaštine - i svi su tako uverljivi i uljudni. - ime vam znaju, točno ga znaju. Gospođu Flauer, to, gospođu Flauer, ono. Lukavo se uhvativši za ime, Poaro reče:

- Pa, gospođu Flauer, nadam se da ćete nam pomoći.

- Ne znam, ne znam. - Pet funti joj je mamilo pogled. - Poznavala sam gospođu Ašer, naravno, ali što se tiče pisanja...

Poaro ju je brzo razuverio. Od nje se uopće ne traži da nešto radi. On će od nje dobiti podatke, a intervju će sam naknadno napisati. Ohrabrena time, gospođa Flauer je zaronila u uspomene, pretpostavke i naklapanja.

Ťivjela je povučeno, tako je. Nije bila baš ljubazna, ali, s druge strane, imala je mnogo briga, jadnica, svi su to znali. Pravo za pravo, Franc Ašer trebao je već odavno da bude iza brave. Ne može se reći, doduše, da ga se gospođa Ašer bojala - kad bi se naljutila, bila je pravi zmaj! Davala je koliko je imala. Ali, vidite „I vrč ide na vodu dok se ne razbije". Ona, gospođa Flauer, stalno joj je govorila:

- „Taj će vas čovjek jednog dana ubiti. Zapamtite moje riječi.

- I ubio ju je, zar ne? A ona, gospođa Flauer, bila je tu, vrata do vrata, i nije čula ništa.

U pauzi Poaro je uspio da joj postavi pitanje.

- Da li je gospođa Ašer ikad dobijala neka posebna pisma - pisma bez pravog potpisa - potpisana samo sa, na primjer, ABC?

Gospođa Flauer je nerado porekla. - Znam na što mislite - to se zovu anonimna pisma - uglavnom su puna riječi od kojih bi čovjek pocrvenio da ih izgovori glasno. Pa, ne znam, ne znam da li je Franc Ašer pisao takve stvari. Ako i jeste, gospođa Ašer mi nije ništa slično rekla. Što? Vozni red, ABC?

Ne, nikad nisam tamo vidjela nešto tako - a da je netko tako nešto poslao gospođi Ašer, ja bih za to čula. Kažem vam da sam bila zaprepašćena kad sam čula za sve to. Edi, moja mala, rekla mi je to. „Mama", kaže ona, „ima strašno puno policajaca u susjedstvu". Preplašila sam se, jesam. „Pa", rekla sam kad sam to čula, „to znači da nije nikad smjela biti sama u kući - ta njena nećaka je trebala da

bude sa njom. Pijan čovjek je kao živinče", kazala sam, "a po mom mišljenju to nije ništa u usporedbi sa tim starim đavolom od njenog muža".

-Upozoravala sam je, kazala sam, „mnogo puta i sad su se moje riječi obistinile. Ubit će vas", rekla sam. „I ubio ju je! Nikad se ne zna što može uraditi pijani čovjek i ovo ubojstvo je dokaz za to. Duboko uzdahnuvši, završila je.

-Mislim da nitko nije vidio tog Ašera kako ulazi u dućan?

Gospođa Flauer je prezirno frknula nosom.

- Jasno je da se nije pokazao - rekla je.

Kako je gospodin Ašer ušao a da se nije pokazao, nije nam objasnila. Složila se sa tim da ne postoji sporedni ulaz u kuću, kao i da u ovom kraju dobro poznaju Ašera, iz viđenja.

- Ali on nije htio da ga objese i dobro se sakrio.

Poaro je održavao konverzaciju još netko vrijeme, a kad je bio siguran da je gospoda Flauer ispričala sve što je znala ne samo jednom, već više puta, on je završio intervju, isplativši joj obećani novac.

- Dosta skroman rezultat za pet funti - usudio sam se da primetim kad smo izašli na ulicu.

- Za sada, da.

- Mislite da zna više nego što je rekla?

- Prijatelju moj, mi smo u neobičnoj poziciji kad ne znamo što da pitamo. Izgledamo kao mala djeca koja se igraju Cache Cache u mraku. Pružamo ruke i pipamo naokolo. Gospoda Flauer rekla nam je sve što misli da zna - i još je dodala nekoliko pretpostavki da bi

priča bila kompletna! U budućnosti, međutim, njen iskaz može biti koristan. U tu budućnost sam investirao pet funti.

Nisam baš sasvim shvatio što je htio da kaže, ali tog trenutka smo naletjeli na inspektora Glena.

7. Gospodin Partridž i gospođa Ridel

Inspektor Glen je izgledao prilično mračno. Zaključio sam da je proveo poslijepodne pokušavajući da sastavi kompletnu listu osoba koje su viđene kako ulaze u dućan gospode Ašer.

- I nitko nije vidio nikoga? - upitao je Poaro.

- Oh, ne, vidjeli su. Trojicu visokih muškaraca tajanstvena izraza - četvoricu niskih s crnim brkovima - dvojicu bradonja - trojicu debelih muškaraca - svi su bili stranci - i svi su, ako bismo poverovali svjedocima, imali zao izraz lica! Čudi me da nitko nije vidio bandu maskiranih muškaraca sa revolverima dok su to radili!

Poaro se saosećajno nasmješio.

- Tvrdi li netko da je vidio Ašera?

- Ne, nitko. - to je još jedan poen u njegovu korist. Upravo sam rekao inspektoru da mislim da je to slučaj za Scotland Yard. Ne verujem da je to učinio netko odavde. Poaro reče ozbiljno:

- Slažem se s vama.

- Inspektor dodade: - Znate, gospodine Poaro, to je prljava stvar - prljava stvar... Ne sviđa mi se to ni malo...

Prije povratka u London, obavili smo još dva razgovora. Prvi je bio sa gospodinom Džejmсом Partridžom. Gospodin Partridž je izgleda bio posljednja osoba koja je vidjela gospodu Ašer živu. On je kupovao kod nje u 5.30. Gospodin Partridž je bio mali, suvonjav čovjek, bankar po profesiji. Nosio je pincenez, bio je vrlo suvoparan, a izjave su mu bile vrlo precizne. Ćivio je u maloj kući, čistoj i urednoj kao što je i on sam bio.

- Gospodin - Poaro - bacio je pogled na potsetnicu koju mu je moj prijatelj pružio. - Od inspektora Glena? Što mogu da učinim za vas, gospodine Poaro?

- Kako sam čuo, gospodine Partridž, vi ste bili posljednja osoba koja je vidjela gospođu Ašer živu?

Gospodin Partridž sastavio je vrhove prstiju i promatrao Poaroa kao što se promatra sumnjiv čovjek.

- To je vrlo diskutabilno, gospodine Poaro - rekao je. - Mnogi su tamo nešto kupovali i poslije mene.

- Ako je tako, ond se nisu dobrovoljno javili da to kažu.

Gospodin Partridž se nakašljao. - Gospodine Poaro, neki ljudi ne znaju što je njihova građanska dužnost. Promatrao nas je kroz naočale poput sove.

- Izvanredno točno - promrljao je Poaro. - Rekli su mi da ste vi došli u policiju svojom voljom?

- Naravno da jesam. Čim sam čuo za taj šokantan događaj, shvatio sam da bi moja izjava mogla biti od koristi i zato sam se javio.

- Zaista velikodušno - ozbiljno reče Poaro. - Da li biste bili tako ljubazni da mi to ponovno ispričate.

- Svakako. Vraćao sam se kući točno u 5.30.

- Pardon, kako to da tako točno znate vrijeme?

Gospodina Partridža je malo naljutila ova upadica.

- Otkucao je sat sa sa crkvenog tornja. Pogledao sam na svoj sat i ustanovio da kasni jedan minut. To je bilo baš prije nego što sam ušao u dućan gospođe Ašer.

- Jeste li imali običaj da tamo kupujete?

- Dosta često. To mi je na putu kući. Jednom ili dvaput nedjeljno sam imao običaj da kupujem dvije unce blagog „Džona Kotona“ (Johna Cottona).

- Jeste li poznavali gospođu Ašer? Na primjer, kako je živjela ili nešto iz njene prošlosti?

- Uopće ništa. Osim onih par rečenica što se tiču kupovine i, eventualno, vremena, nismo nikad izmijenili ni riječ.

- Da li ste znali da ima muža pijanicu koji joj je često prijetio smrću?

- Ne, nisam uopće ništa znao o njoj.

- Ipak, znali ste je iz viđenja. Da li vam je sinoć nešto u njenom izgledu bilo neobično? Da li je izgledala ljuta ili uznemirena na bilo koji način?

Gospodin Partridž je razmislio.

- Koliko sam ja mogao primijetiti, izgledala je kao i obično. Poaro ustade.

- Zahvaljujem vam se, gospodine Partridž., na odgovorima. Imate li slučajno u kući ABC? Tjelio bih da pogledam kad ide vlak za London.

- Na polici iza vas - reče gospodin Partridž. Na dotičnoj polici bili su ABC, Bredšov Vozni red, Godišnjak efektne burze, Kelijev imenik, Tko je tko? i lokalni imenik.

Poaro je uzeo ABC, tobože pogledao kad ide vlak, a onda se zahvalio gospodinu Partridžu i oprostio se.

Naš sljedeći razgovor bio je sa gospodinom Albertom Ridelom, i veoma se razlikovao od prvog. Gospodin Albert Ridel bio je radnik na postavljanju željezničke pruge. Naš razgovor je bio praćen

zveketanjem tanjura i posuda kojima je rukovala njegova očigledno nervozna žena, lajanjem njegovog psa i neprikrivenim neprijateljstvom njega samog.

Bio je to ogroman nespretan div od čovjeka, široka lica i sitnih sumnjičavih očiju. Upravo je jeo paštetu od mesa, ispirajući je izuzetno tamnim čajem. Ljutito je gledao u nas preko ruba šolje.

- Rekao sam sve što sam imao reći, nisam li? - gundao je. - U svakom slučaju, kakve to veze ima sa mnom? Ispričao sam sve toj proklesoj policiji, a sad to moram još jednom da pričam prokletim strancima.

Poaro je bacio veseo pogled u mom pravcu, a onda je rekao:

- U stvari, ja suosjećam sa vama, ali što da se radi? U pitanju je ubojstvo, zar ne? Čovjek mora biti jako, jako oprezan.

- Najbolje je da kažeš gospodinu ono što te pita, Bert - reče žena nervozno.

- Jezik za zube! - zagrmeo je div.

- Vi, koliko znam, niste svojevolumeno otišli na policiju? - kao usput primjeti Poaro.

- Zašto bih, dovraga? To se mene ne tiče.

- To je stvar shvaćanja - reče Poaro nemarno. - Dogodilo se ubojstvo - policija želi da zna tko je bio u dućanu - ja osobno mislim da bi bilo kako da kažem - da bi izgledalo prirodnije da ste se javili.

- Ja radim. Ne kažem da nije trebalo da dođem kad sam bio slobodan...

- Ali pošto je tako bilo, policija je dobila vaše ime kao ime osobe koju su vidjeli da je ušla u dućan gospođe Ašer, i došli su kod vas. Da li

su bili zadovoljni vašom izjavom?

- Zašto ne bi bili? - upita Bert divlje. Poaro je samo slegnuo ramenima.

- Na što ciljate, gospodine? Protiv mene nema nitko ništa. Svi znaju tko je ubio tu jadnicu, ona ništarija od njenog muža.

- Ali on te večeri nije bio u toj ulici, a vi jeste.

- Pokušavate to meni da prikačite, je li? Ali, nećete uspjeti! Kakav bih ja imao razlog da učinim tako nešto? Mislite da sam želio da ukradem kutiju tog njenog prokletog duhana? Mislite da sam nekakav prokleti ubilački manijak kako se to naziva? Mislite...?

Preteći se digao sa stolice. Tena je izblejala:

- Berte, Berte, ne govori tako. Berte, oni će misliti...

- Umirite se, gospodine - reče Poaro. - Telio bih čuti samo vašu izjavu o vašoj posjeti dućanu. Čini mi se - kako da kažem - malo čudno da odbijate da mi to ispričate.

- Tko kaže da odbijam? - Gospodin Ridel je ponovno sjeo.

- Nemam ništa protiv.

- Bilo je šest sati kad ste ušli u dućan?

- Točno - možda minut ili dva više, ustvari. Telio sam kutiju Gold Flejka. Otvorio sam vrata...

- Znači, bila su zatvorena?

- Točno. Mislio sam da je dućan možda zatvoren. Ali nije bio. Ušao sam, ali unutra nije bilo nikoga. Lupio sam po pultu i pričekao trenutak. Nitko nije došao, tako da sam izašao. To je sve, zapamtite to i pomirite se s tim.

- Niste vidjeli tijelo iza pulta?

- Ne, ali ni vi ne biste - osim, možda, da ste ga tražili.

- Da li je negdje ležao Vozni red?

- Da, ležao je na pultu - okrenut licem prema dolje. Prošlo mi je kroz glavu da je starica morala hitno da otputuje vlakom i da je zaboravila da zaključa dućan.

- Možda ste uzeli u ruke Vozni red i pomakli ga?

- Nisam ni taknuo tu prokletu stvar. Učinio sam ono što sam rekao.

- I niste vidjeli nikog kako izlazi iz dućana prije nego što ste vi ušli?

- Nisam vidio ništa slično. Ono što ja kažem, jeste - zašto ste navalili na mene...?

Poaro ustade. - Nitko nije navalio na vas - za sada. Bon soir, Monsieur. Gospodin Ridel je buljio za nama otvorenih usta. Na ulici Poaro pogleda na svijet.

- Kad bismo jako požurili, prijatelju moj, mogli bismo stići na onaj u 7.02. Hajde, požurimo.

8. Drugo pismo

- Dakle? - upitah nestrpljivo.

Sjedili smo sami u prvoj klasi. Vlak, ekspresni, upravo je pošao iz Andovera.

- Zločin je - reče Poaro - izvršio muškarac srednje visine, crvenokos, škilji na lijevo oko. Malo šepa na desnu nogu i ima mladež ispod lopatice.

- Poaro? - uzviknuo sam. Skoro me je prevario. Onda po svetlucanju njegovih očiju, shvatio sam da sam u zabludi.

- Poaro! - rekoh još jednom, ovog puta prekorno.

- Mon ami, što biste htjeli? Gledate me pogledom punim pasje vernosti i zahtijevate od mene izjavu a la Sherlock Holmes. Istini na volju - ne znam kako izgleda ubojica, ni gdje živi, ni kako da ga uhvatimo.

- Da je bar ostavio nešto za što bismo se mogli uhvatiti - promrljao sam.

- Da, da je ostavio trag - to je ono što vas uvijek privlači. Šteta što nije popušio cigaretu i ostavio opušak, a onda ga zgazio cipelom koja bi imala đon sasvim posebne šare. Ne - nije bio tako ljubazan. Ali, prijatelju moj, imate bar Vozni red. ABC, to je vaš trag!

- Mislite li da ga je slučajno ostavio?

- Naravno da ne. Namjerno ga je ostavio. Otisci pristiju to dokazuju.

- Ali, na njemu nije bilo otisaka.

- To je baš ono na što mislim. Kakvo je vrijeme bilo sinoć? Bila je topla junska noć. Hoda li netko u junskoj noći u rukavicama? Takav bi čovjek sigurno privukao pozornost. Ako na ABC-u nije bilo otisaka prstiju, znači da su oni pažljivo izbrisani. Nevin čovjek ostavio bi otiske - kriv ne. Dakle, naš ubojica ih je namjerno tamo ostavio - bez obzira na to Vozni red je bez traga. Netko je kupio taj ABC - netko ga je nosio - tu je mogućnost za nas.

- Mislite da tim putem možemo nešto da saznamo?

- Iskreno govoreći, Hejstings, nemam baš mnogo nade. Ovaj čovjek se, ovaj nepoznati, očigledno ponosi svojim sposobnostima. On nam neće utrti put koji se odmah lako slijedi.

- Tako da nam, u stvari, ABC nije uopće koristan.

- Ne u tom smislu u kome vi mislite.

- U bilo kom smislu? Poaro nije odmah odgovorio. Onda polako reče:

- Odgovor na to je da. Ovdje se susrećemo sa jednom nepoznatom osobom. Ona je u mraku i želi da ostane u mraku. Ali u samoj prirodi stvari je da ne može izbjeći, a da ne baci na sebe netko svetio. S jedne strane, mi o njemu ne znamo ništa - s druge strane, znamo već dosta. Vidim kako se njegov lik pomalo oblikuje - čovjek koji piše dobro i jasno tiskana slova - koji kupuje kvalitetan papir - koji osjeća snažnu potrebu da izrazi svoju ličnost. Vidim ga kao dijete, verovatno zapostavljeno - vidim ga kako raste sa potisnutim osjećanjem manje vrijednosti - ratujući sa osjećanjem nepravde... Osjećam kako taj unutarnji poriv - da se afirmiše - da privuče na sebe pozornost - postaje sve jači, a događaji, ili okolnosti ga pritišću - možda ga još više ponižavaju. - tako je šibica kresnula o bure baruta...

- Sve su to same pretpostavke - usprotivio sam se. - Praktički, to vam uopće ne pomaže.

- Vi dajete prvenstvo krajičku šibice, opušku cigarete, išaranim donovima! Uvijek ste tako nešto preferirali! Ali, možemo bar sebi postaviti par praktičnih pitanja. Zašto ABC? Zašto gospođa Ašer? Zašto Andover?

- Prošlost te žene je, čini se, sasvim jednostavna - razmišljao sam. - Razgovori s onom dvojicom su me razočarali. Nisu nam ništa više rekli od onog što smo već znali.

- Istini za volju, nisam ni mnogo očekivao u tom pogledu. Nismo, međutim, mogli da zanemarimo dva moguća kandidata za ubistvo.

- Sigurno ne mislite...

- Postoji mogućnost da ubojica živi u blizini Andovera. To je mogući odgovor na naše pitanje: „Zašto Andover?“ Dakle, tu smo imali dva muškarci koji su bili u dućanu u to vrijeme dana. Bilo koji od njih mogao bi da bude ubojica. - još uvijek ništa ne dokazuje da netko od njih dvoje nije ubojica.

- Možda ona klada Ridel - složio sam se.

- Oh, ja sam više sklon tome da ga odmah oslobodim sumnje. Bio je nervozan, bučan, očigledno nesiguran...

- Pa to upravo pokazuje...

- Prirodu dijametralno suprotnu onoj koja je napisala pismo. Osobine za kojima mi moramo da tragamo su taština i samouverenost.

- Netko tko se razmeće svojom važnošću?

- Vjerojatno. Neki ljudi, međutim, pod nervoznim i skromnim držanjem sakrivaju veliku dozu taštine i samozadovoljstva.

- Ne mislite valjda da mali gospodin Partridž...?

- On je već više le type. Ne bih mogao reći ništa više od toga. On se ponaša kao što bi se ponašao autor pisma - odmah ide u policiju - gura se naprijed - uživa u svom položaju.

- Stvarno mislite...?

- Ne, Hejstings. Ja osobno mislim da je ubojica došao odnekud van Andovera, ali ne smijemo zanemariti nijedan pravac istraživanja. Iako ja sve vrijeme govorim „on“, ne smijemo isključiti ni mogućnost da je u pitanju žena.

- Sigurno nije!

- Metoda napada upućuje na muškarca, slažem se. Ali anonimna pisma češće pišu žene nego muškarci. Moramo to da imamo na umu.

Šutio sam netko vrijeme, a onda sam rekao:

- Što ćemo sad uraditi?

- Moj energični Hejstings - reče Poaro i nasmiješi se.

- Ne, ali što ćemo da uradimo?

- Ništa.

- Ništa? - razočarao sam se.

- Jesam li ja mađioničar? Čarobnjak? Što biste željeli da uradim?

Razmislio sam malo o tome, ali nisam mogao smisliti odgovor. Bez obzira na to, bio sam uvjeren da bi nešto trebalo da se uradi i da ne bismo smjeli da gubimo ni trenu. Rekao sam:

- Imamo ABC - i papir i koverat...

- Logično, da je u tom pogledu već sve urađeno. Policija raspolaže svim sredstvima za tu vrstu istraživanja. Ako se išta može otkriti u tom pravcu, budite bez brige, oni će to otkriti.

Morao sam da se zadovoljim sa tim. Narednih dana Poaro, što je bilo čudno, nije bio sklon da razgovara o našem slučaju. Na moj pokušaj da ponovno započnem tu temu, nestrpljivo je odmahnuo rukom. U sebi sam se plašio da sam shvatio motiv takvog njegovog ponašanja. U vezi s ubojstvom gospođe Ašer, Poaro je bio poražen. ABC ga je izazvao - i ABC je pobijedio. Moj prijatelj, naviknut na neprekidni lanac uspjeha, bio je osjetljiv na svoj neuspjeh - tako jako da čak nije mogao da podnese razgovor o toj temi.

Bilo je to, možda, sitničavo od jednog tako velikog čovjeka, ali čak i najuravnoteženiji među nama skloni su tome da im uspjeh zavrti glavu. U Poarovom slučaju ovaj je proces trajao godinama. Nije čudo da su njegovi efekti na kraju krajeva postali vidljivi. Pun razumijevanja, poštovao sam slabost mog prijatelja i nisam više spominjao ovaj slučaj.

U novinama sam pročitao izvještaj o istrazi. Bio je veoma kratak, nije bilo spomenuto pismo ABC-a, i izjava je glasila da je ubojstvo izvršeno od strane jedne ili više nepoznatih osoba. U štampi zločin nije izazvao neku veću pozornost. Nije bio ni po čemu spektakularan. Ubojstvo neke starice u sporednoj ulici skoro da je bilo prevladano uzbudljivijim temama.

Da kažem istinu, čitav događaj je počeo malo da blijedi i iz mog pamćenja, djelimično, mislim, zbog toga što mi se nije sviđalo da na bilo koji način povezem Poaroa s neuspjehom, dok 25. jula nije iznenada ponovno živnuo.

Nekoliko dana nisam vidio Poaroa jer sam preko vikenda bio u Jorksiu. Vratio sam se u ponedjeljak poslije podne, a pismo je došlo poštom u šest sati. Sjećam se kako je Poaro iznenada oštro udahnuo kad je otvorio koverat.

- Došlo je - rekao je. Gledao sam ga, ne razumevajući.

- Što je došlo?

- Druga glava dijela ABC. Trenutak sam ga gledao, ništa ne svaćajući. Bio sam stvarno zaboravio na to.

- Pročitajte - reče Poaro i pruži mi pismo.

Kao i prije, bilo je napisano štampanim slovima na kvalitetnom papiru.

Dragi gospodine Poaro,

dakle, što je? Mislim da sam prvu igru dobio ja. Andover je glatko protekao, zar ne? Ali zabava tek počinje. Dopustite mi da vam skrenem pozornost na Bekshilon-Si, 25. ovog meseca. Dobro se zabavljamo, zar ne?

Vaš itd. ABC

- Gospode Bože, Poaro - povikao sam. - Znači li to da će ovo čudovište pokušati da izvrši još jedan zločin?

- Naravno, Hejstings. Što ste drugo očekivali? Zar ste mislili da je onaj slučaj u Andoveru izoliran slučaj? Zar se ne sjećate da sam rekao: „To je početak“?

- Ali to je strašno!

- Da, to je strašno!

- Suočeni smo sa ubilačkim manijakom.

-Da.

Njegova mirnoća je bila impresivnija od bilo kakvog uzbuđenja. Zadrhtavši, pružio sam mu pismo. Sljedećeg jutra održana je

konferencija velesila. Lokalni šef policije Saseksa, zamjenik komesara Odjeljenja za istraživanje zločina, inspektor Glen iz Andovera, superintendent Karter iz Saseksa, Džap i jedan mlađi inspektor pod imenom Krom, zatim dr Tompson, poznati psihijatar, svi su bili na okupu.

Poštanski žig na ovom pismu bio je iz Hempsteda, ali prema Poarovom mišljenju ova činjenica nije bila značajna. Stvar je proučena do tančina. Dr Tompson bio je ugodan čovjek srednjih godina, koji se, bez obzira na svoje znanje, izražavao vrlo jednostavno, izbegavajući tehničke pojedinosti svojstvene njegovoj profesiji.

- Nema nikakve sumnje - rekao je zamjenik komesara - da su oba pisma napisana istom rukom. Oba je napisala ista osoba.

- I možemo mirno uzeti za sigurno da je ta osoba odgovorna za ubojstvo u Andoveru.

- Točno. Sada smo dobili upozorenje da će se drugi zločin dogoditi 25. I sutra - u Bekshilu. Koje korake možemo da poduzmemo?

Lokalni šef policije u Saseksu pogledao je svog superintendanta.

- Dakle, Karter? Superintendant je tmurno protresao glavom.

- To je teško, sir. Nemamo nikakvu pretpostavku tko bi mogao da bude Sljedeća žrtva. Otvoreno i pošteno govoreći, kakve korake možemo poduzeti?

- Imam prijedlog - promrljao je Poaro. Svi se okrenuše prema njemu.

- Mislim da je moguće da će prezime buduće žrtve počinjati na slovo B.

- To bi bilo nešto - reče superintendant nesigurno.

- Abecedni kompleks - rekao je zamišljeno dr Tompson.

- Nabacio sam to samo kao mogućnost - ništa više. Palo mi je to na pamet, kad sam vidio iznad ducanskih vrata one nesretne žene koja je ubijena prošlog mjeseca jasno napisano ime Ašer. Kad sam dobio pismo u kome se određuje Bekshil, pomislio sam da su možda i žrtva i mjesto birani po abecednom sistemu.

- To je moguće - reče doktor. S druge strane, možda je ime Ašer samo koincidencija - možda će žrtva ovog puta, bez obzira kako se zove, opet biti neka starica koja drži dućan. Zapamtite, imamo posla s luđakom. Do sada nam nije dao ključ koji bi nas uputio na motiv.

- Ima li luđak uopće neki motiv, sir? - upitao je skeptično superintendent.

- Naravno da ima, čovječe. Nesretna logika je jedna od specifičnih karakteristika akutne manije. Neki luđaci vjeruju da su božanski predodređeni da ubijaju svećenike - ili lekare - ili starice u dućanima duvanom - a iza toga uvijek postoji neki savršeno nenormalan razlog. Ne smijemo dopustiti da nas ta stvar sa abecedom zavede. To što Bekshil slijedi za Andoverom može biti čista slučajnost.

- Možemo bar poduzeti izvjesne mjere predostrožnosti, Karter, i obratiti posebno pozornost na sve osobe čija prezimena počinju sa B, posebno na vlasnike malih dućana, kao i pripaziti na sve male dućane duvanom i novinama koje vodi jedna osoba. Mislim da ne možemo ništa više da uradimo. Naravno, kontrolirati sve strance koliko god je to moguće. Superintendent je zastenjao.

- Ne zaboravite da se školska godina završava i počinju praznici. Ljudi će ove nedjelje preplaviti mjesto.

- Moramo da učinimo ono što možemo - reče oštro lokalni šef policije. Na redu je bio inspektor Glen.

- Naredit ću da se drže na oku svi koji imaju neke veze sa slučajem Ašer. Ona dva svjedoka, Partridž i Ridel, i, naravno, sam Ašer. Ako bude bilo kakvih znakova da namjeravaju da otputuju iz Andovera,

pratit ćemo ih. Nakon još nekoliko sugestija i kratkog nevezanog razgovora, sastanak je završen.

- Poaro - rekao sam kad smo išli obalom - ovaj zločin se može sigurno spriječiti? Izmučeno me je pogledao.

- Zdrava pamet grada punog ljudi protiv bezumlja jednog čoveka? Bojim se, Hejstings, jako se bojim. Sjetite se dugotrajnih uspjeha Jacka Trboseka.

- To je grozno - rekao sam.

- Hejstings, ludilo je strašna stvar... Strah me je... veoma me je strah...

9. Ubojstvo u Bekshilu-On-Si

Još uvijek pamtim moje buđenje 25. jula ujutro. Mora da je bilo oko pola osam. Poaro je stajao pored mog kreveta i blago me drmao za rame. Bio mi je dovoljan samo jedan pogled na njega da se potpuno probudim.

- Što je? - upitao sam, sedajući. Odgovor je bio sasvim jednostavan, ali iza te dvije riječi ležalo je celo more emocija.

- Dogodilo se.

- Što? - povikao sam. Hoćete reći - ali danas je 25-ti.

- Dogodilo se sinoć - ili, bolje rečeno, jutros rano. Dok sam skakao iz kreveta i brzo se oblačio, ukratko mi je ispričao ono što je upravo saznao preko telefona.

Na plaži u Bekshilu našli su tijelo mlade djevojke. Identifikovana je kao Elizabet Bernard, kelnerica u jednoj kavani, koja je živjela u malom, nedavno sagrađenom bungalovu, sa svojim roditeljima.

Lekar je locirao vrijeme između 11:30 i 1 poslije ponoći.

- Sasvim su sigurni da je to taj zločin? - upitao sam, žurno sapunjavajući lice.

- Pod tijelom je nađen Vozni red ABC otvoren na stranici odlazaka vlakova za Bekshil. Zadržao sam.

- To je grozno!

- Faites attention, Hejstings. Ne bih još želio tragediju i u mom stanu? Pokajnički sam obrisao krv sa obraza.

- Kakav nam je plan? - upitao sam.

- Auto će doći po nas za nekoliko minuta. Donijet ću vam ovamo solju kave, tako da možemo da krenemo bez odlaganja.

Dvedeset minuta kasnije prelazili smo brzim policijskim kolima Temzu na putu za Bekshil. S nama je putovao inspektor Krom, koji je prisustvovao sastanku onog dana i koji je bio službeno zadužen za ovaj slučaj. Krom je bio sasvim drukčiji tip službenika od Džapa. Mnogo mlađi, miran, superioran. Iako dobro obrazovan i načitan, bio je, za moj ukus, za nijansu prezadovoljan samim sobom. Nedavno se proslavio hvatanjem zločinca - trag koji je strpljivo sledio - u seriji ubojstva djece.

Očigledno je bio odgovarajuća osoba za preuzimanje sadašnjeg slučaja, ali, po mom mišljenju, bio je suviše svjestan ove činjenice. Prema Poarou se ponašao malo pokroviteljski. Popuštao mu je - kao što mladi čovjek popušta starijem, samosvjesno i velikodušno.

- Imao sam dug razgovor sa doktorom Tomsonom - rekao je. - On je vrlo zainteresiran za „lančani“ ili „serijski“ tip ubojstva. To je rezultat izuzetno iskrivljenog tipa mentaliteta. Kao pravnik, naravno, čovjek ne može dobro da oceni te fine nijanse, onako kako se predstavljaju medicinaru. –

Nakašljao se.

- U stvari - moj posljednji slučaj - ne znam da li ste o tome čitali - slučaj Mejbl Homer, znate, djevojčice iz Masvel Hila - taj Kaper je bio izuzetan. Bilo je zadržavajuće teško da mu se pripise zločin - bio mu je to treći! Izgledao je normanlan, kao vi ili ja. Ali postoje različiti testovi - verbalne zamke, znate - sasvim moderne, naravno, u vaše vrijeme ništa slično nije postojalo. Ako ga navedete da se nečim oda, vaš je! Zna da vi znate i popuste mu nervi. Počinje da se odaje na sve strane.

- Čak i u moje vrijeme tako nešto se ponekad događalo - reče Poaro. Inspektor Krom ga pogleda i promrlja uljudno:

- Ah, tako? Netko vrijeme je vladala tišina. Kad smo pošli u Nju Kros Stejšn, Krom reče:

- Ako postoji bilo što što biste željeli da me pitate u vezi s ovim slučajem, izvolite.

- Pretpostavljam da nemate opis mrtve djevojke?

- Imala je dvadeset tri godine, radila je kao konobarica u kavani „Crvena mačka”...

- Pas ga. Mislio sam - da li je bila lijepa?

- Sto se toga tiče, nemam nikakve informacije - povlačio se inspektor Krom. Njegovo ponašanje kao da je govorilo.

- No, krasno -ovi stranci! Svi su isti!

Poarove oči malo zaigraše.

- To vam ne izgleda važno, to? Pa ipak, pour une femme, to je najvažnije. Često odlučuje o njenoj sudbini. Inspektor Krom je uzmaknuo.

- Ah, tako? - upitao je ljubazno.

Ponovno tišina. Tek kad smo se približavali Sevenouksu, Poaro je ponovno započeo razgovor.

- Da li ste slučajno informirani kako je i čime je djevojka zadavljena? Insektor Krom je brzo odgovorio.

- Zadavljena je svojim vlastitim pojasem - zaključio sam da je bio debeo i pleten.

Poarove oči se raširiše.

- Aha - rekao je. - Konačno imamo jednu sasvim određenu informaciju. To nam nešto govori, zar ne?

- Još ga nisam vidio - reče inspektor Krom hladno. Njegova opreznost i nedostatak mašte činila me je nervoznim.

- To na neki način obeležava ubojicu - rekao sam. - Vlastiti pojas. Pokazuje njegovu zversku prirodu!

Poaro mi je dobacio pogled koji nisam razumio. Na prvi pogled kao da je izražavao veselo nestrpljenje. Pomislio sam da me možda upozorava da ne budem suviše otvoren s inspektorom. Ponovno sam se vratio ćutanju. U Bekshilu nas je dočekaio superintendant Karter. S njim je bio mladi inspektor po imenu Kelsi, prijatne vanjštine i inteligentnog izgleda. Bio je određen da radi na ovom slučaju s Kromom.

- Krom, vi ćete sigurno htjeti sami da obavite ispitivanja - reče superintendant. - Tako da ću da vam ispričam samo glavne točke, a onda možete odmah da počnete.

- Hvala vam, sir - reče Krom.

- Obavijestili smo njenog oca i majku - rekao je superintendant.

- Naravno, bio je to strašan šok za njih. Ostavio sam ih da se malo oporave prije ispitivanja, tako da tamo možete početi od početka.

- Postoje još neki članovi obitelji - zar ne? - upita Poaro.

- Sestra - daktilografkinja u Londonu. Stupili smo u vezu sa njom. A tu je i mladić - u stvari, pretpostavljalo se da je izašla sa njim sinoć.

- Da li je ABC od pomoći? - upitao je Krom.

- Evo ga - superintendant pokaže glavom na sto. - Nema otisaka prstiju. Otvoren je na stranici odlazaka vlakova za Bekshil. Rekao bio

da je nov - ne izgleda da je mnogo upotrebljavan. Nije kupljen nigdje u blizini. Ispitao sam sve novinarnice.

- Tko je otkrio tijelo, sir?

- Pukovnik Džerom, jedan stari pukovnik koji rano ujutro izlazi da se nadiše svježeg zraka. Izašao je sa svojim psom oko 6 ujutro. Išao je u pravcu Kudena i duž plaže. Pas je nešto nanjušio. Pukovnik ga je pozvao, a pas nije htio da se vrati. Pukovnik je pomislio da se nešto neobično događa. Pošao je za psom i pogledao. Veoma se dobro ponašao. Uopće je nije dotakao i odmah nam je telefonirao.

- A vrijeme smrti je tu negdje oko ponoći?

- Između ponoći i jedan sat poslije ponoći - to je sigurno. Naš ubojica je čovjek od riječi. Ako kaže 25-i, onda je to 25-i, - pa makar samo par minuta tog dana. Krom potvrdno klimnu glavom. Da, takav je njegov mentalitet. Ima li još nešto? Nitko nije vidio ništa što bi nam moglo pomoći?

- Koliko mi znamo, ne. Ali, još je rano. Svi koji su sinoć videli djevojku u bijelom kako se seta sa mladićem uskoro će dotrčati da nam to kažu, a pošto je sinoć, prema mojoj procjeni, oko četiri ili pet stotina djevojaka u bijelom šetalo s mladićem, biće to lijep posao.

- Dobro, sir, najbolje da pođem - reče Krom. - Imamo kavanu i roditeljsku kuću djevojke. Najbolje da posjetim i jedno i drugo. Kelsi može da pođe sa mnom.

- A gospodin Poaro? - upita superintendant.

- Pridružit ću vam se - Poaro se lako naklonio Kromu. Krom kao da se malo naljutio. Kelsi, koji prije nije poznao Poaroa, široko se smješio. Činjenica vrijedna žaljenja je to da su ljudi koji prvi put vide mog prijatelja skloni tome da ga smatraju prvoklasnom šalom.

- Što je sa pojasom kojim je zadavljena? - upita Krom. - Gospodin Poaro misli da je to vrijedan trag. Vjerojatno bi želio da ga vidi.

- Du tout - reče Poaro brzo. - Pogrešno ste me razumjeli.

- Ništa od toga - rekao je Karter. - Nije u pitanju kožni pojas - da jeste, možda bi se našli otisci prstiju. Radi se o debelo isprepletanoj svili - idealna stvar za tu svrhu. Zadrhtah.

- Dakle - reče Krom - najbolje da pođemo.

Odmah smo krenuli. Najprije smo posjetili „Crvenu mačku“. Bila je to standardna kavanica, smještena na obali mora. Stolovi su bili mali, prekriveni narandžastim kockastim stolnjacima, a stolice od pruća, izuzetno neudobne, sa narandžastim jastucima. Bila je to vrsta kavane u kojoj se služi jutarnja kava, pet različitih vrsta čajeva (Devonšajr, farmhaus, voćni, Karlton i običan) i skroman ručak za ženski dio populacije, na primer, kajgana, morski račići i makaroni. Upravo je počelo služenje jutarnje kave.

Direktorka nas je brzo uvela u vrlo prljavu radnu sobu.

- Gospođica - hmm - Merion? - upitao je Krom. Gospođica Merion je promeketala visokim, ucveljenim glasom otmene dame:

- To sam ja. To je strašno tužna stvar. Strašno tužna. Ne mogu ni da zamislim kakav će to utjecaj imati na našu kavanu! Gospođica Merion je bila vrlo mršava žena, četrdesetih godina, čupave narandžaste kose (u stvari i sama je jako ličila na crvenu mačku). Nervozno se igrala raznim drangulijama koje su bile sastavni dio njene odore.

- Doživite'ete pravi bum - ohrabrio ju je inspektor Kelsi. - Vidjet ćete! Nećete biti u stanju da poslužite sve goste!

- Gnusno - rekla je gospođica Merion. - Zaista gnusno. Čovjek počinje da očajava nad ljudskom prirodom. Međutim, bez obzira na

to, oči joj se razvedriše.

- Što možete da mi kažete o mrtvoj djevojci, gospođice Merion?

- Ništa - odrešito reče gospođica Merion. - Apsolutno ništa!

- Koliko dugo je ovdje radila?

- Ovo je bilo drugo ljeto.

- Jeste li bili zadovoljni sa njom?

- Bila je dobra konobarica - brza i ljubazna.

- Bila je lijepa, zar ne? - upita Poaro. Gospođica Merion mu je dobacila jedan od onih „Oh, ti stranci" pogleda.

- Bila je zgodna i uredna - rekla je suzdržano.

- Kada je sinoć završila sa poslom? - upitao je Krom.

- U osam sati. Mi zatvaramo u osam. Ne služimo večere. Nema interesa za njih. Ljudi dolaze ponekad na kajganu i čaj (Poaro zadrhta) do sedam sati, ponekad i poslije sedam, ali navala je gotova do 6.30.

- Da li vam je spomenula kako namjerava da provede večer?

- Naravno da nije - reče gospođica Merion. - Nismo bile u takvim odnosima.

- Da li je netko došao po nju? Ili nešto slično?

-Ne.

- Da li je izgledala kao i obično? Da li je možda bila uzbuđena ili neraspoložena?

- Ne bih mogla reći - reče gospođica Merion neodređeno.
- Koliko konobarica zapošljavate?
- Normalno dvije, i još dvije posebno nakon 20. jula pa sve do kraja kolovoza.
- Ali, Elizabet Bernard nije bila jedna od tih.
- Gospođica Bernard je bila stalan službenik.
- Tko je druga?
- Gospođica Higli. Ona je vrlo simpatična mlada žena.
- Da li su se ona i gospođica Bernard družile?
- Ne bih mogla reći.
- Možda je bolje da porazgovaramo sa njom.
- Sada?
- Sa vašim dopuštenjem.
- Poslat ću vam je - reče gospođica Merion, ustajući. - Molim vas da je zadržite što je kraće moguće. Upravo imamo uobičajenu jutarnju navalu za kavu. Sva mačkasta i crvenokosa, gospođica Merion se udalji.

Jako je otmena - primijetio je gospodin Kelsi. Imitirao je njen usiljen glas: - Ne bih mogla reći. U sobu je uletela jedra djevojka, malo zadihana, tamne kose, ružičastih obraza i tamnih očiju koje su igrale od uzbuđenja.

- Poslala me je gospođica Merion - izustila je, hvatajući dah.
- Gospođica Higli?

- Da, to sam ja.

- Poznavali ste Elizabet Bernard?

- Oh, da, poznavala sam Beti. To je strašno! To je više nego strašno! Ne mogu da vjerujem da je to istina. Celo jutro govorim djevojkama da jednostavno ne mogu da povjerujem u to! „Znate, djevojke“, rekla sam im, „to jednostavno nije moguće“. Beti! Beti Bernard, koja je ovdje stalno sa nama, ubijena! „Jednostavno ne mogu da vjerujem“, kazala sam. Uštinula sam se nekoliko puta ne bi li se probudila. Beti je ubijena... To je - no, znate što hoću da kažem - to izgleda tako nestvarno.

- Dobro ste poznavali pokojnicu? - upitao je Krom.

- Pa, ona je ovdje radila duže od mene. Ja sam došla tek u martu. Ona je već prošle godine bila ovdje. Bila je dosta tiha, ako znate na što mislim. Nije se mnogo šalila ili smijala. Ne mislim time da je baš bila tiha - voljela je da se zabavlja i tome slično - ali nije - pa, i bila je i nije bila tiha, ako znate na što mislim.

Moram da kažem da je inspektor Krom bio izuzetno strpljiv. Kao svjedok, gospođica Higli je mogla da natjera čovjeka u ludilo. Svaku tvrdnju koju je izrekla ponovila je bar pet-šest puta. Čist rezultat bio je krajnje mizeran. Nije bila intimna sa pokojnicom. Elizabet Berard, koliko smo shvatili, smatrala se za stupanj višom od gospođice Higli.

U radno vrijeme ponašala se prijateljski, ali inače se nisu viđale. Elizabet Bernard imala je „prijatelja“ - zaposlenog u posredništvu za kupovinu i prodaju nekretnina blizu stanice. Kurt i Brunskil. Ne, nije to bio ni gospodin Kurt ni gospodin Brunskil. On je tamo zaposlen kao činovnik. Ne zna njegovo ime. Ali dobro ga zna iz viđenja. Privlačan je - oh, veoma je privlačan i uvijek je tako lijepo obučen.

Sasvim jasno, zrnce ljubomore bilo je u srcu gospođice Higli. Na kraju se pokazalo sljedeće. Elizabet Bernard nije nijednoj od djevojaka poverila svoje planove za to večer, ali, po mišljenju

gospođice Higli, ona je sigurno imala sastanak s „prijateljem“. Imala je na sebi novu bijelu haljinu, „jako slatku sa modernim dekolteom“. Porazgovarali smo i s druge dvije djevojke, ali bez rezultata. Beti Bernard nije ništa rekla o svojim planovima, i nitko je nije to večer vidio u Bekshilu.

10. Bernardovi

Roditelji Elizabet Bernard živjeli su u malom bungalovu, jednom od pedesetak sličnih koje je preduzetni graditelj nedavno podigao na rubu grada. Zvao se Landudno.

Gospodin Bernard, krupan pedesetogodišnjak zbunjena izgleda, primijetio nas je dok smo se približavali i čekao nas je na vratima.

- Udite, gospodo - rekao je. Inspektor Kelsi preuzeo je inicijativu. - Inspektor Krom iz Scotland Jarda, sir - rekao je. - Došao je da nam pomogne.

- Iz Scotland Jarda? - reče gospodin Bernard, pun nade. - To je dobro. Tog zločinca morate uhvatiti. Jadna moja djevojčica - Lice mu se iskrivilo od očaja.

- A ovo je gospodin Herkul Poaro, također iz Londona, i o... ovaj...

- Kapetan Hejstings - reče Poaro.

- Drago mi je, gospodo - mehanički je rekao gospodin Bernard.

- Izvolite unutra. Ne znam da li će moja jadna žena biti u stanju da dođe. Potpuno je slomljena. Ipak, dok smo se mi smjestili u dnevnoj sobi, pojavila se i gospođa Bernard. Očigledno je gorko plakala, oči su joj bile crvene i hodala je nesigurno kao što hodaju ljudi koji su pretrpeli veliki šok.

- O, majko, to je lijepo - rekao je gospodin Bernard. - Sigurna si da si dobro - ha? Pomilovao ju je po ramenu i stavio je u stolicu.

- Superintendant je bio vrlo ljubazan - reče gospodin Bernard. - Nakon što nas je obavijestio o tome, rekao je da će ispitivanje ostaviti za kasnije, kad se malo oporavimo od prvog šoka.

- To je tako okrutno. Oh, to je tako okrutno - žalosno je zavapila gospođa Bernard. - Ne postoji ništa okrutnije, ništa. Glas joj je imao pevnu intonaciju tako da sam na trenutak pomislio da je strankinja, a onda sam se sjetio imena na vratima i shvatio da je njen izgovor znak njenog viteškog porekla.

- Madam, znam da je to jako bolno - rekao je inspektor Krom. - Mi suosjećamo sa vama, ali moramo da znamo sve činjenice da bismo se što prije latili posla.

- To je razborito, zaista - rekao je gospodin Bernard, klimnuvši glavom u znak pristanka.

- Vaša kćerka je imala dvadeset i tri godine, kako su mi rekli. Zivela je ovdje sa vama i radila u kavani „Crvena Mačka“, je li tako?

- Tako je.

- Ovo je nova kuća, zar ne? Gdje ste prije živjeli?

- Ja sam radio u trgovini železne robe u Keningtonu. Prije dvije godine otišao sam u mirovinu. Uvijek sam htio da živim kraj mora.

- Imate dvije kćerke?

- Da. Moja starija kćerka radi u uredu u Londonu.

- Niste se uznemirili kad se vaša kćerka sinoć nije vratila kući?

- Nismo znali da se nije vratila - žalosno reče gospođa Bernard.

- Tata i ja uvijek odlazimo rano na spavanje. U devet sati. Nismo uopšte znali da Beti nije došla kući sve dok nije došao policajac i rekao... i rekao... Glas ju je izdao.

- Da li je vaša kćerka imala običaj da se - ovaj - vraća kasno kući?

- Znaete kakve su današnje djevojke, inspektore - rekao je Bernard. - Nezavisne, eto kakve. U ove ljetnje večeri ne žuri se kući. Svejedno, Beti se obično vraćala do jedanaest.

- Kako je ulazila? Da li su vrata ostajala otvorena?

- Ostavljali smo ključ pod otiračem - uvijek smo tako radili.

- Priča se, čuo sam, da je vaša kćerka bila verena i da je trebalo da se uda? - Mladi ljudi danas ne pate od formalnosti - reče gospodin Bernard.

- On se zove Donald Frejzer i jako mi se sviđa. Jako mi se sviđa - rekla je gospođa Bernard.

- Jadan momak, biće to strašno za njega. Pitam se da li već zna?

- On radi za Kurta i Brunskila, kako mi je rečeno?

- Da, oni posreduju pri kupovini i prodaji nekretnina.

- Da li je on obično uvečer poslije posla čekao vašu kćerku?

- Ne uvijek. Možda jednom ili dva puta nedjeljno.

- Znaete li da li je i jučer imala sastanak sa njim?

- Nije nam ništa rekla. Beti nije nikad mnogo govorila o tome što radi ili kuda ide. Ali, bila je dobra djevojka, dobra. Oh, ne mogu da vjerujem... Gospođa Bernard je opet počela da jeca.

- Saberi se, ženo. Ne daj se, majko - hrabrio ju je muž. - Moramo naći uzrok ovom...

- Sigurna sam da Donald ne bi nikad - ne bi nikad - jecala je gospođa Bernard.

- Saberi se, saberi se - ponavljao je gospodin Bernard. Obratio se inspektorima.

- Sam Bog zna koliko bih želio da vam pomognem - ali činjenica je da ne znam ništa - ništa što bi moglo da vam pomogne da nađete tu podlu hulju koja je to učinila. Beti je obična vesela, sretna djevojka - s pristojnim mladićem s kojim je - pa, u moje doba reklo bi se - izlazila. Jednostavno ne razumijem zašto bi netko htio da je ubije - to je besmisleno.

- Blizu ste istine, gospodine Bernard - reče Krom. - A sada bih želio da pogledam sobu gospođice Bernard. Možda je tamo nešto - pisma - ili dnevnik.

- Izvolite, pogledajte - rekao je gospodin Bernard, ustajući.

Pošao je ispred nas. Krom je išao za njim, pa onda Poaro, za njim Kelsi, a ja sam bio odstupnica. Zastao sam malo da zavežem pertlu koja se odvezala i dok sam to radio, vani se zaustavio taksu i iz njega je iskočila neka djevojka. Platila je i požurila prema kući, noseći u ruci mali kovčežić. Kad je ušla i vidjela me, naglo se zaustavila. U njenom držanju bilo je nešto tako privlačno, da me je zbunilo.

- Tko ste vi? - rekla je.

Sišao sam par stepenica niže. Bio sam u neprilici - što da kažem? Svoje ime? Ili da kažem da sam došao ovamo sa policijom? Međutim, djevojka mi uopće nije dala vremena da se odlučim.

- Oh, u redu - rekla je. - Mogu da pretpostavim. Skinula je svoju malu bijelu vunenu kapu i bacila je na pod. Kako se okrenula, svetio je palo na nju, tako da sam je bolje vidio. Moj prvi utisak bio je da je preda mnom jedna od onih holandskih lutki sa kojima su se u djetinjstvu igrale moje sestre. Kosa joj je bila crna, ošišana kratko, sa šiškama na čelu. Imala je visoko položene kosti lica i modernu uglastu figuru, na svoj način privlačnu. Nije bila lijepa - prije ružna -

ali u njoj je bilo nešto - neki intenzitet, neka prodornost, zbog koje čovjek nije mogao a da se ne osvrne za njom.

- Vi ste gospođica Bernard? - upitao sam.

- Ja sam Megan Bernard. Pretpostavljam da vi pripadate policiji?

- Pa - rekao sam - ne baš... Prekinula me je.

- Mislim da nemam što da vam kažem. Moja sestra je bila lijepa i pametna djevojka, koja nije drugovala sa muškarcima. Do viđenja. Govoreći to, nasmijala se i izazivački me promatrala.

- To je besprijekoran izraz, zar ne? - rekla je.

- Ja nisam reporter, ako je to ono na što ciljate.

- Pa što ste onda? - osvrnula se. - Gdje su mama i tata?

- Vaš otac upravo pokazuje policiji sobu vaše sestre. Majka je unutra. Jako je uzrujana. Izgledalo je da je djevojka donijela neku odluku.

- Uđite ovamo - rekla je. Otvorila je jedna vrata i ušla. Pošao sam za njom i našao se u maloj, urednoj kuhinji. Upravo sam htio da zatvorim vrata iza sebe -kada sam naišao na neočekivani otpor. Sljedećeg trenutka Paoro je tiho skliznuo u prostoriju i zatvorio vrata za sobom.

- Gospođica Bernard? - naklonio se.

- Gospodin Herkul Poaro - predstavio sam ga. Megan Bernard ga je odmerila pogledom.

- Čula sam za vas - rekla je. - Vi ste pomodni privatni detektiv, zar ne?

- Opis baš i nije laskav - ali zadovoljava - reče Poaro.

Djevojka je sela na rub kuhinjskog stola. Izvukla je iz torbice cigaretu, stavila je među usne, zapalila, i odbivši dim, rekla:

- Nekako ne mogu da shvatim kakve veze ima gospodin Herkul Poaro sa našim skromnim malim zločinom.

- Gospođice, ono što vi ne shvaćate i ono što ja ne shvaćam, ispunilo bi knjige i knjige. Ali, to uopće nema nikakvog praktičnog značaja. Ono što jeste od praktičnog značaja je nešto što će biti teško ustanoviti.

- Što je to?

- Gospođice, smrt nažalost stvara predrasude. Predrasude u korist preminulog. Čuo sam što ste maloprije rekli mom prijatelju Hejstingsu. „Lepa i pametna djevojka koja nije drugovala sa muškarcima“. Rekli ste to imitirajući novinarski stil. I to je zaista tako - kad umre mlada djevojka, govore takve stvari. Bila je pametna. Bila je sretna. Bila je blaga. Nije imala nikakvih briga. Nije imala nepoželjnih poznanstava. Prema mrtvima smo uvijek milosrdni. Zna li što bih ovog trenutka volio? Volio bih da nađem nekoga tko je poznavao Elizabet Bernard, a tko ne zna da je ona mrtva! Onda bih možda čuo ono što bi mi bilo korisno - istinu.

Megan Bernard ga je netko vrijeme promatrala, ćuteći i pušeći. Onda je napokon progovorila. Od iznenađenja sam poskočio.

- Beti je bila - rekla je - prava mala budala!

11. Megan Bernard

Kao što sam rekao, poskočio sam čuvši to što je rekla Megan Bernard, a još više čuvši odrešit poslovni glas kojim je to rekla. Poaro je, međutim, samo klimnuo glavom.

- A la bonne heure - rekao je. - Vi ste inteligentni, gospođice. Megan Bernard je nastavila, istim nepristrasnim glasom.

- Jako sam voljela Beti. Ali, ta ljubav me nije sprečavala da vidim da je ona glupa mala budala - pa čak ni da joj to kažem! Sestre su već takve.

- I da li je ona poslušala vaš savjet?

- Vjerojatno ne - reče Megan cinično.

- Gospođice, možete li biti precizni. Djevojka je oklijevala. Poaro se nasmješio:

- Pomoći ću vam. Čuo sam što ste rekli Hejstingsu. Da je vaša sestra bila pametna, sretna djevojka koja nije drugovala s muškarcima. Bila je - un peu - suprotno je bilo istina, zar ne? Megan reče polako:

- Beti nije bila loša. Teljela bih da to shvatite. Uvijek je bila neposredna. Nije bila djevojka za jednu noć. Ništa slično. Ali voljela je da izlazi i da pleše i - oh, jeftina laskanja, komplimente i te stvari.

- A bila je lijepa, ha? Po treći put sam čuo ovo pitanje. Ovoga puta reakcija je bila praktična. Megan je skliznula sa stola, otvorila kovčeg i, izvukavši nešto, pružila to Poarou. U kožnom okviru bila je fotografija plavokose, nasmijane djevojke. Trajna je očigledno bila sveza: kovrdže su štrcale na sve strane. Osmjeh je bio nestašan i namješten. Sigurno to nije bilo lice koje bi se i moglo nazvati lijepim,

ali bilo je zgodno, na jedan očigledan i jeftin način. Poaro joj je vratio fotografiju, govoreći:

- Vi i ona uopće ne ličite, gospođice.

- Oh! Ja predstavljam ružni dio obitelji. Uvijek sam toga bila svjesna.

- Prešla je preko toga kao preko nečega nevažnog.

- Što ste u stvari smatrali glupim u ponašanju vaše sestre? Da li mislite, možda, na njeno ponašanje u vezi gospodina Donalda Frejzera?

- Upravo to. Don je vrlo mirna osoba - ali on - pa, jasno, on bi joj zamerio na nekim stvarima - i onda...

- I što onda, gospođice? Pažljivo ju je promatrao. Možda je to bila moja mašta, ali mi se učinilo da je malo oklevala prije nego što je odgovorila.

- Bojala sam se da je može - ostaviti. A to bi bila šteta. On je vrlo solidan i marljiv čovjek i bio bi joj dobar muž. Poaro je i dalje piljio u nju. Ipak, nije pocrvenjela, već mu je uzvratila pogled, isto tako čvrst, ali u njemu je bilo još nečeg - nečeg što me je podsjetilo na njeno prkosno, prezrivo ponašanje u samom početku.

- Dakle, tako - reče Poaro konačno. - Više ne govorimo istinu. Slegnula je ramenima - rekla je - učinila sam sve što sam mogla da vam pomognem. Poarov glas je zaustavi.

- Sačekajte, gospođice. Moram da vam nešto ispričam. Vratite se. Nerado je poslušala. Malo sam se iznenadio kad je Poaro istresao celu priču o pismima sa potpisom ABC, o ubojstvu u Andoveru i Voznim redovima koji su nađeni pored leševa.

Nije mogao da se požali na nedostatak interesiranja sa njene strane. Poluotvorenih usta, sjajnih očiju, ona je gutala svaku njegovu riječ.

- Da li je sve to istina, gospodine Poaro?

- Da, jeste.

- Zaista mislite da je moju sestru ubio neki užasni manijak?

- Upravo tako. Duboko je disala.

- Oh! Beti - Beti - kako - kako je to jezivo!

- Vidite, gospođice, da slobodno možete da mi kažete sve što vas pitam. Ne morate brinuti da li će to nekoga povrijediti ili ne.

- Da, sad vidim.

- Onda da nastavimo naš razgovor. Nekako sam stekao utisak da je taj Donald Frejzer možda naprasit i ljubomoran, jesam li u pravu? Megan Bernard reče tiho:

- Sada vam vjerujem, gospodine Poaro. Reći ću vam apsolutnu istinu. Kao što sam rekla, Don je vrlo mirna osoba - zatvorena osoba ako znate na što mislim. Nije uvijek u stanju da izrazi recima ono što osjeća. Ali u sebi se jako grize. I ljubomoran je. Uvijek je bio ljubomoran na Beti. Bio joj je vrlo odan - a, naravno, i ona ga je jako voljela, ali Beti nije bila taj tip da voli jednu osobu i da ne primećuje nikog drugog. Jednostavno nije bila takva.

Ona je, kako da kažem, imala oko za svakog zgodnog muškarca koji bi je pozdravio. A, naravno, radeći u „Crvenoj mački“, imala je prilike da sretne muškarce - naročito za vrijeme leta. Uvijek je bila spremna za razgovor, i ako bi joj netko nešto dobacio, ona bi mu uzvratila. A onda bi se možda sastali i išli u kino ili tako nešto. Ništa ozbiljno - nikad to nije bilo ništa ozbiljno - ona je jednostavno voljela da se zabavlja.

Govorila je da će jednog dana i tako da se smiri kad se bude udala za Dona, pa želi da se zabavlja dok može. Megan je zastala i Poaro

reče:

- Shvaćam. Nastavite.

- Upravo ovakav način njenog razmišljanja Don nije mogao da razumije. Nije mogao da shvati kako može da izlazi sa drugim muškarcima ako ga stvarno voli. I jednom ili dva puta su se oko toga žestoko posvađali.

- Gospodin Don nije bio više miran?

- Svi ti mirni ljudi kad se jednom razbesne, razbesne se u punom smislu te riječi. Don se tako razljutio, da se Beti uplašila.

- Kada je to bilo?

- Prva svađa se dogodila prije skoro godinu dana, a druga - gora - prije mjesec dana. Ja sam bila kod kuće tog vikenda - i nekako sam ih pomirila, i tada sam pokušala malo da Beti opametim - rekla sam joj da je budala. Sve što je ona rekla bilo je da u tome nema ničeg lošeg. To je bilo istina, ali svejedno postupila je vrlo nesmotreno. Znae, nakon one svađe od prije godinu dana, ona je ponekad lagala, rukovodeći se mišlju da kad čovjek nešto ne zna, onda se zbog toga i ne žalosti. Do ove posljednje prepirke je došlo zbog toga što je rekla Donu da ide u Hastings, u posjetu prijateljici, a on je ustanovio da je u stvari bila u Istbornu sa nekim muškarcem. Bio je to oženjen čovjek, koji je na svaki način htio to da sačuva u tajnosti, i to je još više pogoršalo stvari. Bila je to strašna scena.

- Beti je rekla da još nije za njega udata i da ima pravo da izlazi s kim god hoće, a Don je bio potpuno blijed i drhtao je i rekao je da će jednog dana - jednog dana...

-Da?

- Da će da počini ubojstvo - reče tiho Megan. Zastala je i uprla pogled u Poaroa. Ovaj je nekoliko puta ozbiljno klimnuo glavom.

- Tako da ste se vi, logično, bojali...

- Nisam mislila da je to on napravio - ni jednog trenutka! Ali bojala sam se da i to može doći na dnevni red - ta svađa i sve što je rekao - nekoliko ljudi zna za to. Poaro je opet ozbiljno klimnuo glavom.

- Upravo tako. I mogu reći, gospođice, da bi se to i dogodilo da ubojica nije tako samoljubiv. Ako Donald Frejzer izbjegne sumnju, biće to jedino zahvaljujući manijačnom hvalisanju ABC-a. Šutio je trenutak ili dva, a onda je rekao:

- Znete li da se vaša sestra posljednjih dana sastajala sa tim oženjenim čovjekom ili sa bilo kojim drugim čovjekom? Megan je mahnula glavom.

- Ne znam. Nisam bila ovdje, znate.

- Kakvo je vaše mišljenje?

- Možda se nije sastala ponovno baš sa tim čovjekom. On je verovatno nestao kad se pokazalo da će možda doći do skandala, ali ne bi me iznenadilo da Beti opet nešto - pa, slagala Donu. Znete, ona je jako voljela u ples i kino, a Don, naravno nije mogao sebi da priušti da je stalno izvodi.

- Ako je tako, da li je moguće da se nekom poverila? Na primer, onoj djevojci u kavani?

- Mislim da to nije vjerovatno. Beti je nije podnosila. Mislila je da je prosta. A druge djevojke su bile nove. U svakom slučaju, ona nije bila osoba koja voli da se poverava. Iznad njene glave oštro je zatreperilo električno zvonce. Otišla je do prozora i nagnula se van. Smjesta je povukla glavu.

- To je Don...

- Dovedite ga ovamo - brzo reče Poaro. - Htio bih da porazgovaram sa njim prije nego što dospije u ruke našem dragom inspektoru.

Za tren oka Megan Bernard je izašla iz kuhinje i vratila se, držeći za ruku Donalda Frejzera.

12. Donald Frejzer

Odmah sam se sažalio nad njim. Njegovo blijedo izmučeno lice i pometeni pogled pokazivali su kakav je šok pretrpio. Bio je to mladić snažne građe, stasit, visok preko 180 cm, nije bio lijep, ali mu je lice bilo simpatično, pegavo, kosti lica izrazite, a kosa plameno crvena.

- Što ovo znači, Megan? - rekao je. Zašto smo došli ovamo? Za ime Boga, riječi mi - upravo sam čuo - Beti... Glas mu se prekinuo. Poaro mu je podmetnuo stolicu i on se sruši na nju. Onda moj prijatelj izvadi iz džepa čaturicu, izli malo tečnosti iz nje u čašu i reče:

- Popijte ovo, gospodine Frejzer. Činiće vam dobro. Mladić je poslušao. Konjak mu je malo povratio boju. Uspravio se na stolici i opet se obratio djevojci. Sad je bio potpuno miran i vladao je sobom.

- To je istina, pretpostavljam? - rekao je. - Beti je - mrtva - ubijena?

- To je istina, Don. Mehanički je upitao:

- Došla si iz Londona?

- Da. Tata mi je telefonirao.

- Onim u 9.20, zar ne? - rekao je Donald Frejzer. Plašeći se stvarnosti, on je bježao u sigurnost beznačajnih sitnica.

-Da. Trenutak je vladala tišina, a onda Frejzer reče:

- A policija? Rade li nešto?

- Sad su gore. Pregledaju vjerojatno Betine stvari.

- Nemaju nikakve ideje tko....? Ne znaju...? Zastao je. Kao i sve osjetljive, povučene osobe nije volio izražavati recima grube

činjenice. Poaro se malo pomakao naprijed i postavi pitanje. Glas mu je bio poslovan, činjenički, kao da pita nešto beznačajno.

- Da li vam je gospođica Bernard sinoć rekla kuda ide? Frejzer je odgovorio mehanički. Izgledalo je kao da govori nesvesno, mehanički.

- Rekla mi je da ide sa prijateljicom u St. Leonards.

- Jeste li joj povjerovali? - Ja... Automat je iznenada oživio. - Što dovraga hoćete time da kažete? Pogled na njegovo preteće lice, zgrčeno od iznenadnog bijesa, uverio me je da se djevojka s pravom bojala da ne izazove njegovu ljutnju. Paoro reče odrešito:

- Beti Bernard je bio neki ubilački manijak. Jedino time što ćete govoriti istinu možete da nam pomognete da uđemo u trag ubici. Pogledao je Megan.

- To je u redu, Don - rekla je. - Sad nije vrijeme da razmišljamo o našim ili bilo čijim osjećajima. Moraš s tim da budeš načisto. Donald Frejzer je sumnjičavo pogledao Poaroa.

- Tko ste vi? Vi ne pripadate policiji?

- Ja sam bolji od policije - reče Poaro. Rekao je to bez arogancije. Za njega, to je, jednostavno, bilo konstatovanje činjenica.

- Ispričaj mu - reče Megan. Donald Frejzer je kapitulirao.

- Ja... nisam siguran - rekao je. - Vjerovao sam joj kad mi je rekla. Nisam pomislio na nešto drugo. Ali kasnije - možda me nešto u njenom ponašanju navelo na to. Jednostavno - jednostavno sam počeo da razmišljam.

- Da? - reče Poaro. 74 Sjeo je nasuprot Donaldu Frejzeru. Netremice je promatrao mladića i kao da ga je hipnotisao.

- Stideo sam se samog sebe zbog toga što sam tako sumnjičav. Ali, bio sam sumnjičav... Pomislio sam da odem do obale i da vidim kad će otići iz kavane. Stvarno sam tamo otišao. A onda sam osjetio da to jednostavno ne mogu da uradim. Beti bi me vidjela i naljutila bi se. Odmah bi shvatila da je pratim.

- Što ste učinili?

- Otišao sam u St. Leonards. Stigao sam tamo do osam sati. A onda sam čekao autobuse - da bih vidio da li je ona u njima... Ali od nje nije bilo ni traga...

- I onda? - Izgubio sam - izgubio sam glavu. Bio sam uvjeren da je sa nekim muškarcem. Pomislio sam da ju je vjerojatno odvezao autom u Hastings. Otišao sam tamo - tražio je u hotelima i restoranima, pred bioskopima - išao sam na mol. Sve same gluposti. Čak i da je bila tamo, vjerojatno je ne bih našao, a, u svakom slučaju, ima stotine mjesta gdje su mogli da odu umjesto u Hastings. Zastao je. Bez obzira na to što mu se glas nije promijenio, na trenutak sam osjetio u njemu prigušen nagovještaj onog slijepog bola i bijesa koji ga je obuzimao u vrijeme koje je upravo opisivao. - Na kraju sam odustao - i vratio se.

- Koliko je bilo sati?

- Ne znam. Šetao sam. Mora da je bila ponoć ili nešto poslije ponoći kad sam stigao kući...

- To znači... Kuhinjska vrata se otvoriše.

- A, tu ste - reče inspektor Kelsi. Inspektor Krom progura se kraj njega, bacivši pogleda na Poaroa i na dva stranca.

- Gospođica Megan Bernard i gospodin Donald Frejzer - predstavio ih je Poaro. - Inspektor Krom iz Londona - objasnio je. Obrativši se inspektoru, rekao je:

- Dok ste vi obavljali svoja istraživanja na katu, ja sam porazgovarao sa gospođicom Bernard i gospodinom Frejzerom, pokušavajući da nađem nešto što bi bacilo svetlo na celu stvar.

- A, tako? - reče inspektor Krom, u mislima usredotočen ne na Poaroa, već na dvoje pridošlica. Poaro se povukao u predvorje. Inspektor Kelsi, dok je prolazio pored njega, uljudno mu reče:

- Jeste li nešto saznali? Ali, pozornost mu je odvratilo netko pitanje njegovog kolege, i nije ni pričekao na odgovor. Pridružio sam se Poarou u predvorju.

- Da li vam je nešto upalo u oči, Poaro? - upitao sam. - Samo začuđujuća velikodušnost ubojice, Hejstings. Nedostajalo mi je hrabrosti da mu kažem da nemam pojma što je time htio da kaže.

13. Sastanaci

Sjećajući se slučaja ABC, uglavnom se sjećam sastanaka. Sastanak u Scotland Yardu. Kod Poaroa. Oficijelnih sastanaka. Neoficijelnih sastanaka. Na ovom sastanku o kom je riječ, trebalo je donijeti odluku da li da se činjenice koje se odnose na anonimna pisma objave u štampi ili ne.

Ubojstvo u Bekshilu privuklo je znatno više pažnje od onog u Andoveru. Ono je, naravno, sadržvalo mnogo više elemenata privlačnih za javnost. Prvo, žrtva je bila mlada i lijepa djevojka. Zatim, dogodilo se u omiljenom letovalištu. Javnost je bila u potpunosti informisana o svim detaljima zločina, pa ipak sve to se iznova svakoga dana prepričavalo. –

Vozni red ABC dobio je svoj dio pažnje. Omiljena teorija je bila da ga je ubojica kupio u dotičnom mjestu i da je to važan trag u njegovom pronalaženju. Isto tako, prema toj teoriji, iz toga je bilo jasno da je ubojica doputovao vlakom i da je namjeravao da se vrati u London. U kratkim izvještajima o ubojstvu u Andoveru Vozni red uopće nije figurirao, tako da je bilo malo vjerojatno da će publika povezati ova dva zločina.

- Moramo se odlučiti u pogledu taktike - rekao je zamjenik komesara.
- Stvar je u tome - koji će nam put donijeti najbolje rezultate? Da li da predočimo činjenice javnosti - i privučemo je da sarađuje - konačno, to bi bila suradnja nekoliko milijuna ljudi, koji bi tragali za luđakom...
- On neće izgledati kao luđak - dobacio je dr Tompson. - Koji bi tragali za prodavnicima ABC-a - i tako dalje. S druge strane, postoje prednosti rada u mraku - kad naš ubojica ne zna čime se bavimo, ali tu je i činjenica da on vrlo dobro zna da mi znamo. Svojim pismima on namjerno privlači pozornost na sebe. Krom, što vi mislite o tome?

- Ja na to gledam ovako, sir. Ako se odlučite na objavljivanje, igrate njegovu igru. To je ono što on želi - publicitet - glasovitost. To je ono što on traži. U pravu sam, zar ne, doktore? On želi da napravi senzaciju. Tompson je potvrdno klimnuo glavom.

Zamjenik komesara reče zamišljeno:

- Znači vi ste za to da mu se pomrse računi? Da mu se uskrati publicitet za kojim on toliko žudi. A vi, gospodine Poaro? Poaro nije odmah odgovorio. A onda je rekao, pažljivo birajući riječi:

- Za mene je to teško, sir Lajonel. Ja sam, moglo bi se reći, zainteresovana strana. Ja sam izazvan. Ako kažem „Sakrijte tu činjenicu - ne objavljujte je“, zar se ne bi pomislilo da je u pitanju moja taština? Da se plašim za svoj ugled? Teško je to! Otvoreno reći sve - to ima svojih prednosti. To je bar upozorenje... S druge strane, uveren sam, isto kao i inspektor Krom, da je to ono što ubojica želi da uradimo.

- Hmmm! - reče zamjenik komesara, trljajući bradu. Pogledao je prema dr Tompsonu.

- Pretpostavimo da našem luđaku uskratimo zadovoljstvo publiciteta za kojim čezne. Što će uraditi?

- Počiniće još jedan zločin - spremno reče doktor. Nateraće vas da prenaglite.

- A ako napravimo od toga senzaciju u novinama, kakva će biti njegova reakcija?

- Isti odgovor. Na prvi način hranite njegovu megalomaniju, na drugi - potiskujete je. Rezultat je isti. Još jedan zločin.

- Što vi kažete, gospodine Poaro?

- Slažem se sa dr Tompsonom.

- U škripcu smo - ha? Što mislite - koliko zločina namjerava da izvrši taj - luđak? Dr Tompson je pogledao prema Poarou.

- Izgleda od A do T - veselo je rekao. - Naravno - nastavio je - neće stići dotle. Ni blizu. Uhvatićete ga mnogo prije toga. Bilo bi zanimljivo znati kako bi se snašao sa slovom X (iks).

- Osjetivši krivicu zbog ovog čisto larpularističkog razmišljanja, prekinuo se.

- Naravno da ćete ga uhvatiti mnogo prije toga. Recimo, kod G ili H. Zamjenik komesara udario je šakom po stolu.

- Bože moj, pa ne mislite valjda da ćemo imati još pet ubojstva?

- Neće ih biti toliko, sir - reče inspektor Krom. - Vjerujte mi. Rekao je to vrlo samouvjereno.

- Na koje slovo abecede vi tipujete, inspektore? - upitao je Poaro. U glasu mu se osjetila lagana ironija. Pogled koji mu je uputio Krom sadržavao je, pored uobičajene hladne superiornosti, i malo antipatije.

- Možda ćemo ga uhvatiti već sljedeći put, gospodine Poaro. U svakom slučaju garantiram da ćemo ga uhvatiti prije nego što stigne do slova F. Obratio se zameniku komesara.

- Mislim da sasvim dobro shvaćam psihologiju ovog slučaja. Dr Tompson će me ispraviti ako pogriješim. Njegovo samopouzdanje, svakog puta kad „uspešno“ počini zločin, naraste za sto posto. Svaki put kad osjeti „Ja sam pametan - ne mogu me uhvatiti!“, on postaje sve samopouzdaniji. A to nosi sa sobom i neopreznost. On preuveličava svoju inteligenciju i smatra da su svi ostali više nego glupi. Uskoro se uopće više neće ni truditi da bude oprezan. U pravu sam, zar ne, doktore? Tompson je potvrdio glavom.

- Obično je tako. Laički to ne biste mogli bolje da izrazite. Gospodine Poaro, vi se razumijete u te stvari. Slažete li se? Mislim da se Kromu nije svidjelo to što se Tompson obratio Poarou. Smatrao je da je on i jedino on stručnjak za te stvari.

- Tako je kao što kaže inspektor Krom - složio se Poaro.

- Paranoja - promrljao je inspektor. Poaro se obratio Kromu.

- Da li ste u slučaju Bekshil otkrili neke činjenice koje bi bile od bitnog značaja?

- Ništa određeno. Konobar u „Splendidu“, u Istbornu, prepoznao je fotografiju mrtve djevojke. Kaže da je ta mlada žena večerela kod njih u društvu muškarca srednjih godina, koji je nosio naočale. Fotografiju su prepoznali i u motelu „Grimizni trkač“, na pola puta između Bekshila i Londona. Kažu da je tamo bila s nekim muškarcem koji je ličio na pomorskog časnika. Oboje ne može biti točno, ali ili jedno ili drugo je moguće. Naravno, prepoznali su je, navodno, i na mnogim drugim mjestima, ali većina tih identifikacija ne vrijedi ništa. Nismo bili u stanju da ustanovimo poreklo ABC-a.

- Dakle, Krom, izgleda da ste uradili sve što se može uraditi -reče zamjenik komesara.

- Što vi kažete, gospodine Poaro? Imate li vi neku sugestiju? Poaro reče polako:

- Čini mi se da postoji jedan vrlo značajan trag - otkrivanje motiva.

- Zar to nije jasno? Abecedni kompleks. Tako ste rekli, doktore, zar ne?

- Ca, oui - reče Poaro. - Abecedni kompleks. Luđaci uvijek imaju jak razlog za zločine koje vrše.

- Hajde, hajde, gospodine Poaro - reče Krom. - Sjetite se Stonemana iz 1929. godine. On je na kraju došao do toga da je pokušao da ubije svakog tko bi ga i najmanje naljutio. Poaro se okrenu prema njemu.

- Upravo tako. Međutim, ako ste vi dovoljno značajna i važna ličnost, nužno je da budete pošteđeni sitnih poteškoća. Ako vam stalno slijeće muha na čelo i tjera vas u ludilo svojim golicanjem - što ćete učiniti? Nastojacete da ubijete tu muvu. Nimalo se nećete zbog toga uznemiravati. Vi ste važni - muha nije. Ubićete muvu i neprilika će nestati. To što ste učinili smatrate razboritim i opravdanim.

Drugi razlog da ubijete muvu imali biste ako ste veliki čistunac. Muha je potencijalni izvor opasnosti za zajednicu - muha mora da nestane. Tako razmišlja mentalno poremećeni zločinac. Ali pogledajte ovaj slučaj - ako su žrtve izabrane po abecedi, onda one nisu uklonjene zato što su za njega osobno izvor neprilika. To bi bila malo prevelika slučajnost.

- U tom grmu leži zec - reče dr Tompson. - Sjećam se jednog slučaja u kojem je jedan čovjek osuđen na smrt. Njegova žena je počela da ubija članove porote, jednog po jednog. Prošlo je dosta vremena prije nego što su ti zločini dovedeni međusobno u vezu. Izgledali su sasvim slučajni. Ali, kao što kaže gospodin Poaro, ovdje nije riječ o ubici koji ubija nasumice. Takav ubija ljude koji mu što je (bez obzira kako neznatno) na putu, ili ubija iz uverenja. On uklanja sveštenike, ili policajce, ili prostitutke, jer čvrsto vjeruje da njih treba ukloniti. Koliko ja vidim, to ovdje nije slučaj. Gospođa Ašer i Beti Bernard nisu pripadale istom društvenom sloju. Naravno, moguće je da je u pitanju seksualni kompleks. Obje žrtve su žene. Naravno, to ćemo znati nakon sljedećeg zločina.

- Zaboga, Tompson, ne govorite tako lako o sljedećem zločinu - razdraženo reče Sir Lajonel.

- Sve ćemo da učinimo što je u našoj moći da spriječimo sljedeći zločin. Dr Tompson je začutao i slegnuo ramenima.

- Kako hoćete - kao da je htio da kaže. - Ako ne želite da se suočite sa činjenicama... Zamjenik komesara se obratio Poarou.

- Čini mi se da shvaćam na što ciljate, iako ne sasvim dobro.

- Ja se zapravo pitam - reče Poar - Što se događa u umu našeg ubojice? Iz njegovih pisama izgleda kao da ubija pour le sport - iz zabave. Da li je to stvarno istina? I, čak i ako jeste istina, po kom principu, nezavisno od ovog abecednog, bira svoje žrtve? Da ubija samo radi zabave, ne bi to oglašavao, jer bi, inače, mogao ubijati nekažnjeno. Ali, on to neće, on želi, kao što smo se svi složili, da napravi senzaciju u javnosti - da bi se afirmisao. Njegova ličnost je na neki način potisnuta - ali, kako to da povežemo sa dosadašnje dvije žrtve? Zadnja sugestija: da li je njegov motiv mržnja prema meni, Herkulu Poarou? Da li me je javno izazvao zato što sam ga (što je meni nepoznato) nekada u toku svoje karijere pobijedio? Ili je njegova mržnja bezlična - usmjerena protiv stranca kao takvog?

I, ako je tako, što je do toga dovelo? Da li ga je neki stranac povrijedio i kako?

- Sve su to vrlo značajna pitanja - reče dr Tompson. Inspektor Krom pročisti grlo.

- Da? Međutim, momentalno na njih nema odgovora.

- Ipak, prijatelju moj - Poaro je gledao pravo u njega - u tim pitanjima leži rješenje. Da znamo točan razlog - za nas možda fantastičan - za njega logičan - zašto naš luđak vrši ove zločine, možda bismo znali i tko će biti sljedeća žrtva. Krom je odmahnuo glavom.

- On ih bira nasumice - to je moje mišljenje.

- Velikodušan ubojica - reče Poaro.

- Što to kažete?

- Kažem - velikodušan ubojica! Da nije bilo upozoravajućih pisama ABC-a, Franc Ašer bi bio uhićen zbog ubojstva svoje žene - Donald Frejzer je mogao biti uhićen zbog ubojstva Beti Bernard. Ima li on tako meko srce da ne može da podnese da drugi trpe zbog nečega što nisu učinili.

- Susretao sam se i sa čudnijim stvarima - reče dr Tompson. - Poznavao sam ljude koji su ubili nekolicinu žrtava, a bili su utučeni jer jedna od njihovih žrtava nije umrla trenutno i trpela je bol. Svejedno, mislim da to nije razlog kod našeg ubojice. On želi da se zna da je on izvršilac, radi svoje časti i slave. To je objašnjenje koje najviše odgovara.

- Nismo donijeli nikakvu odluku što se tiče objavljivanja - reče zamjenik komesara.

- Ako dopustite, sir - reče Krom - zašto da ne pričekamo dok ne stigne sljedeće pismo? A onda da to objavimo - u specijalnim izdanjima, itd. To će doduše izazvati malo panike u dotičnom gradu, ali će sve osobe kojima imena počinju sa C biti na oprezu, a ABC će biti podstaknut da da sve od sebe. On će htjeti po svaku cijenu da uspije. - tu ćemo da ga uhvatimo.

14. Treće pismo

Veoma dobro se sjećam trenutka kada je došlo treće pismo ABC-a. Mogu reći da smo preduzeli sve moguće mjere predostrožnosti kako ne bi bilo nikakvih nepotrebnih zastoja kad ABC nastavi svoj pohod. Bio nam je dodijeljen jedan mladi narednik iz Scotland Jarda, čija je dužnost bila da, dok Poaro ili ja nismo kod kuće, otvara svu poštu koja bi eventualno stigla, tako da bi stožer odmah bio o svemu obavešten.

Kako su dani prolazili, postajali smo sve nervozniji. Distancirani i superiorni inspektor Krom postajao je - svakim tragom koji bi mu se izjalovio - sve distanciraniji i superiorniji. Nejasni opisi muškaraca, navodno viđenih sa Beti Bernard, pokazali su se beskorisnim. Prisustvo različitih automobila u blizini Bekshila i Kudena bilo je ili zadovoljavajuće objašnjeno ili nije moglo da im se ustanovi poreklo. Istraživanje kupovanja Voznog reda ABC dovelo je u nepriliku masu nevinih ljudi.

Što se nas tiče, svaki put kad bismo začuli poznato poštarevo kuc-kuc na vratima, srca bi nam od straha brže zakucala. Barem sam se ja tako osjećao, a ne vjerujem da i Poaro nije osjećao isto. Bilo mi je jasno da je duboko nesretan zbog ovog slučaja. Nije htio da ode iz Londona - više je volio da bude na licu mjesta, u slučaju nužde.

Čak su mu se i brkovi tih vrućih dana objesili - vlasnik ih je ovoga puta zanemario. Treće pismo od ABC-a stiglo je u petak. Večernja pošta je došla oko deset sati. Čuvši poznati korak i brzo kuc-kuc, ustao sam i otišao do sandučića. Sjećam se da je u njemu bilo nekoliko pisama. Na posljednjem koje sam pogledao, adresa je bila napisana štampanim slovima.

- Poaro - povikao sam... Glas mi se oduzeo.

- Došlo je? Otvorite ga, Hejstings. Brzo. Svaki trenutak je dragocen. Moramo nešto da isplaniramo.

Otvorio sam koverat (Poaro me ovoga puta nije prekorio zbog nemarnosti) i izvukao papir ispisan štampanim slovima.

- Pročitajte ga - reče Poaro. Glasno sam čitao:

JADNI GOSPODINE POARO

- Niste baš tako bistri kao što ste mislili, zar ne? Možda niste više u formi? Da vidimo da li ćete ovoga puta biti bolji? Ovoga puta biće to lako. Karston, 30-tog. Nastojte da učinite nešto! Malo je dosadno da postignem sve što želim! lo.

Dobar lov. Vaš, ABC

Karston - zgrabio sam naš primjerak ABC-a. Da vidimo gdje je?

- Hejstings - prekinu me Poaro povišenim glasom. - Kad je napisano to pismo? Je li datirano? Pogledao sam pismo koje sam još uvijek držao u ruci.

- Napisano je 27-og.

- Da li sam vas dobro čuo, Hejstings? Odredio je 30. kao datum ubojstva?

- Točno. Da vidimo, to je...

- Bon Dieu, Hejstings - zar ne shvaćate? Danas je 30. Rukom je pokazao na kalendar na zidu. Zgrabio sam novine da se uvjerim.

- Ali, zašto - kako - mucao sam. Poaro podiže s poda pocepani koverat. Nejasno sam se sjećao da je bilo nešto neuobičajeno u vezi sa adresom, ali, kako sam bio suviše nestrpljiv da vidim sadržinu pisma, nisam na to obratio pozornost. Poaro je u to vrijeme stanovao u luksuznom bloku pod imenom Vajthevn Menšons. Adresa na

pismu je glasila: Gosp. Herkul Poaro, Vajthors Menšons. U uglu je bilo napisano: Nepoznat na toj adresi -pokušati na Vajthevn Menšons.

- Mon Dieul - promrljao je Poaro.

- Zar i slučaj pomaže ovom luđaku? Vite... vite... moramo se povezati sa Scotland Jardom.

Malo kasnije smo pričali sa Kromom. Ovoga puta inspektor, koji je inače tako dobro vladao sobom, nije rekao:

- A, tako? - Zna-sto toga začula se prigušena psovka. Saslušao je što smo imali da kažemo a onda je spustio slušalicu, kako bi što prije dobio međugradsku vezu sa Karstonom.

- C'est trop tard - promrlja Poaro.

- Ne možete biti sigurni - suprotstavio sam se, iako nisam gajio neku veliku nadu. Pogledao je na sat.

- Deset i dvadeset? Još sat i četrdeset minuta do isteka dana. Da li je moguće da bi se ABC tako dugo zadržao da ne uradi ništa. Otvorio sam Vozni red koji sam maloprije uzeo sa police.

- Karston, Devon - čitao sam. - 204 milje udaljen od Padingtona. Broj stanovnika: 544. Izgleda da je to sasvim malo mjesto. Sigurno će ga tamo primijetiti.

- Čak i da je tako, biće oduzet još jedan život - promrljao je Poaro. - Kad ide vlak? Mislim da će vlak biti brži od auta.

- Imamo vlak u ponoć - spavaća kola do Njutn Abota - tamo stiže u 6.08, a u Karston u 7.15.

- Taj polazi iz Padingtona?

- Da, iz Padingtona.

- Idemo njime, Hejstings. - Nećete imati vremena ni da saznate novosti prije odlaska.

- Zar je važno da li ćemo loše vijesti čuti večeras ili sutra ujutro?

- Ima nečeg u tome što kažete. Dok je Poaro još jednom nazvao Scotland Yard, počeo sam da ga pakujem. Kad je nakon nekoliko minuta ušao u spavaću sobu, upitao je:

- Mais lju'est-će que vous faites ? - Pakujem vas. To će nam uštedjeti vrijeme.

- Vous eprouvez trop d'emotion, Hejstings. To na vas štetno utječe. Zar se tako slaže kaput? A pogledajte što ste učinili sa mojom pidžamom? A, ako se razbije bočica s vodicom za kosu, što će se dogoditi?

- Zaboga, Poaro - povikao sam - ovo je pitanje života ili smrti. Zar je onda važno što će se dogoditi sa vašom odjećom?

- Hejstings, vi nemate nikakav smisao za proporcije. Ne možemo da krenemo prije nego što vlak pođe, a to što ćete uništiti moju odjeću neće nam nimalo pomoći da spriječimo ubojstvo.

Oduzevši mi kovčeg, preuzeo je u svoje ruke pakovanje. Objasnio je da moramo da ponese pismo i koverat sa sobom u Paddington. Tamo će nas čekati netko iz Scotland Jarda. Prva osoba koju smo ugledali kad smo izašli na peron bio je inspektor Krom. Na Poarov upitan pogled, rekao je:

- Do sada nema novosti. Sve raspoloživo ljudstvo je u potrazi. Koliko god je bilo moguće, upozorili smo sve osobe čija imena počinju sa slovom C. Šanse su male. Gdje je pismo? Poaro mu ga dade. Proučavao ga je, tiho psujući.

- Prokleta smola. - zvijezde su mu naklonjene.

- Ne mislite li - sugerisao sam - da je to namjerno napravio? Krom odmahnu glavom.

- Ne. On ima svoja pravila igre - luda pravila - i ostaje kod njih. Fer upozorenje. Insistira na tome. Tu dolazi do izražaja njegovo hvalisanje. Pitam se - skoro bih mogao da se kladim da momak pije Vajt Hors viski.

- Ah, c'cest ingenieud ga - reče Poaro, primoran da izrazi svoje divljenje. - Boca pred njim, a on piše pismo.

- Događa se to - reče Krom. - I nama samima se to ponekad događa: da nesvesno naslikamo nešto što nam je pred očima. Napisao je Vajt a onda je, umjesto Hevn, dodao Hors... Ustanovili smo da i inspektor putuje vlakom.

Čak i ako se nekim sretnim slučajem ništa nije dogodilo, Karston je na redu. Naš ubojica je tamo, ili je danas bio tamo. Jedan od mojih ljudi će biti ovdje kraj telefona u slučaju da nam nešto jave. Upravo kad je vlak napuštao stanicu, vidjeli smo nekog čovjeka kako trči peronom. Dotrčao je pod inspektorov prozor i nešto mu doviknuo.

Poaro i ja požurili smo hodnikom i pokucali smo na vrata inspektorove kabine.

- Imate novosti? - upitao je Poaro. Krom reče tiho:

- Takve da gore ne mogu biti. Sir Karmajkl Clark nađen je razbijene glave.

Iako njegovo ime nije bilo posebno poznato široj javnosti, Sir Karmajkl Klar bio je ugledan čovjek. U svoje vrijeme je bio poznati otorinolaringolog. Nakon što se povukao u mirovinu bio je u stanju, a imao je i mogućnosti, da se posveti svojoj glavnoj životnoj strasti - kolekciji kineske grnčarije i porculana. Nekoliko godina kasnije, kad je od svog ujaka naslijedio znatni imetak, mogao je u potpunosti da

se posveti svojoj strasti, i sada je posjedovao jednu od najpoznatijih zbirki kineske umjetnosti.

Bio je oženjen, ali nije imao djece, a živio je u kući koju je sam sagradio blizu obale. U London je dolazio rijetko, uglavnom na važne aukcije. Čovjek nije morao da bude naročito bistar da bi shvatio kako će ova smrt, poslije smrti Beti Bernard, biti novinska senzacija godine.

Činjenica da je kolovoz i takozvana „sezona krastavaca“ za novine još će pogoršati stvar.

- Eh bien - reče Poaro. Možda će javnost uspeti tamo gdje smo mi, u našim privatnim naporima, doživjeli poraz. Sad će čela zemlja da traga za ABC-om.

- Na žalost - rekao sam - to je ono što on želi.

- Istina. Ali, svejedno, to bi mogla da bude i njegova propast. Zadovoljan uspjehom, možda će postati neoprezan... To je ono čemu se ja nadam - da će ga opiti njegova vlastita spretnost.

- Kako je sve to neobično, Poaro - iznenada mi je palo na pamet. - Znae, ovo je prvi zločin ovakve vrste na kojem mi zajedno radimo? Sva naša ubojstva bila su - da tako kažem - privatna ubojstva.

- U pravu ste, prijatelju moj. Sve do sada sudbina nam je dodeljivala slučajeve na kojima smo radili iznutra. Bila nam je značajna prošlost žrtve. Glavna pitanja su bila: „Ko ima koristi od njene smrti? Kakvu su priliku ljudi oko nje imali da izvrše zločin?“ Uvijek se radilo o „crime intime“. Sada po prvi put nas dvojica se susrećemo sa hladnokrvnim, bezličnim ubojstvom. Ubojstvo izvana. Zadrhta sam.

- To je strašno... - Da. Čim sam pročitao ovo pismo, osjetio sam da tu postoji nešto loše, nešto nesretno... Nervozno je mahnuo rukom.

- Čovjek ne smije da dopusti da ga izdaju nervi... Nije to ništa gore od bilo kojeg uobičajenog zločina.

- To je... To je...

- Zar je možda gore oduzeti život strancu ili strancima nego oduzeti život nekom bliskom i dragom - nekome tko se uzda u vas i tko vam vjeruje?

- Ovo je gore jer je ludo...

- Ne, Hejstings. Nije gore. Samo je teže...

- Ne, ne, ne slažem se sa vama. Mnogo je strasnije. Herkul Poaro reče zamišljeno:

- Trebalo bi da ga lakše otkrijemo, jer je lud. Mnogo bi komplikovaniji zločin bio kad bi ga izvršio netko lukav i zdrav. Kad bismo samo mogli da pogodimo što se krije iza toga... Ovo s abecedom dosta je protivrečno. Kad bih mogao da shvatim što se krije iza toga -onda bi sve bilo jednostavno i jasno... Uzdahnuo je i odmahnuo glavom.

- Ovi zločini ne smiju da se nastave. Moram da shvatim istinu, i to brzo, brzo... Hajde, Hejstings. Spavajte malo. Sutra ćemo imati mnogo poda.

15. Sir Karmajkl

Clark Karston, smješten između Brikshama s jedne strane i Pejntona i Torkveja s druge strane, nalazi se otprilike na pola puta oko okuke Torbej. Sve do prije desetak godina tu su bili samo tereni za golf, a ispod terena zelena krajina što se spušta prema moru. Jedino ljudsko boravište bila je poneka seljačka kuća. Ali, posljednjih godina između Karstona i Pejntona mnogo se gradilo, a obala je sad sva bila posuta kućicama, bungalovima, novim putevima itd.

Sir Karmajkl Clark je kupio gradilište od otprilike dva rala sa pogledom na more. Kuća koju je sagradio imala je modernu konstrukciju - bio je to bijeli pravougaonik, privlačan za oko. Ako se izuzmu dvije dvorane u kojima je bila smještena njegova zbirka, kuća i nije bila tako velika.

Stigli smo tamo oko 8 sati. Na stanici nas je dočekaio lokalni policajac i upoznao nas je sa situacijom. Prema svemu, Sir Karmajkl Clark je svakog dana poslije večere imao običaj da izađe u šetnju. Kada su nazvali iz policije - nešto poslije jedanaest - utvrđeno je da se još nije vratio.

Pošto je uvijek šetao istim putem, grupa koja je pošla u potragu brzo je našla njegovo telo. Smrt je nastupila od udarca u potiljak nekim teškim predmetom. Na tijelu se nalazio otvoreni Vozni red ABC, licem prema dolje. U Kombsajd (tako se zvala kuća) smo stigli nešto poslije osam. Vrata nam je otvorio postariji sluga. Drhtave ruke i uznemireno lice jasno su govorili koliko ga je ova tragedija pogodila.

- Dobro jutro, Deveril - rekao je lokalni policajac.

- Dobro jutro, gospodine Wales.

- Gospoda su iz Londona, Deveril. - Izvolite ovuda, sir. - Uveo nas je u dugačku blagovaionu u kojoj je sto bio prostrt za doručak.

- Pozvat ću gospodina Frenklina, sir.

Malo kasnije u sobu je ušao stasit plavokosi muškarac opaljena lica. Bio je to Frenklin Clark, pokojnikov brat. Držanje mu je bilo odlučno i samopouzđano, bilo je to držanje čovjeka naviklog da se suočava sa teškoćama i opasnostima.

- Dobro jutro, gospodo. Inspektor Wales nas je predstavio.

- Inspektor Krom iz Odjeljenja za istraživanje zločina, gospodin Herkul Poaro i - ovaj - kapetan Hejter.

- Hejstings - hladno sam ga ispravio. Frenklin Clark rukovao se sa svima nama, po redu, i svaki stisak ruke propratio je prodornim pogledom.

- Dopustite mi da vas ponudim doručkom - rekao je.

- Možemo da popričamo o situaciji za vrijeme jela. Svi su se složili i brzo smo prionuli na jelo: izvrsna jaja sa šunkom i kavu.

- A sada da se latimo posla - reče Frenklin Clark.

- Inspektor Wales me je sinoć u kratkim crtama upoznao sa situacijom - moram, međutim, da kažem da je to jedna od najfantastičnijih priča koje sam ikada čuo. Inspektore Krom, zar je stvarno istina da je moj jadni brat žrtva ubilačkog manijaka, i da je ovo već treće ubisrvo, i da je svaki put pored tijela nađen Vozni red ABC?

- To su bitne činjenice, gospodine Clark.

- Ali zašto? Kakva je korist, po bogu, od jednog takvog zločina - čak i za najbolesniju maštu? Poaro odobravajući klimnu glavom.

- Točno, to je ono što je bitno, gospodine Frenklin - rekao je. - U ovoj fazi traženje motiva nam neće donijeti nikakvu korist, gospodine

Clark - reče inspektor Krom. - To je stvar za psihijatra - iako mogu reći da imam netko iskustvo što se tiče ludih zločinaca i da su obično motivi strašno manjkavi. U ovom slučaju imamo želju za afirmacijom ličnosti, za izazivanjem senzacije u javnosti - u stvari, da se postane netko.

- Da li je to istina, gospodine Poaro? Clark nije mogao da povjeruje. Inspektor Krom se namrštio: nije mu se svidjelo to što se Clark obratio Poarou.

- Apsolutna istina - odgovorio je moj prijatelj.

- Takav čovjek, u svakom slučaju, ne može da bude dugo ne primećen - reče zamišljeno Clark.

- Vous croyez! Ah, ali ti su lukavi - morate da znate da je takav tip obično sasvim neupadljiv - on pripada sloju ljudi koje obično ne primećujemo, ili ignoriramo, ili čak ismejavamo!

- Dopustite mi da vam se obratim za nekoliko činjenica, gospodine Clark - Krom je upao u razgovor.

- Svakako.

- Vaš brat je jučer, pretpostavljam, bio uobičajeno zdrav i raspoložen? Nije primio netko iznenadno pismo? Ništa ga nije uznemirilo?

- Ne. Rekao bih da se ponašao sasvim uobičajeno.

- Nije bio uznemiren ili zabrinut zbog bilo čega?

- Oprostite, inspektore, to nisam rekao. Za mog brata bilo je normalno da bude uznemiren i zabrinut.

- Zašto?

- Možda ne znate da je moja šurjakinja, Lejdi Clark, vrlo lošeg zdravlja. Među nama rečeno, boluje od neizlječivog raka, i neće dugo živjeti. Mog brata to strašno mori. Ja sam se nedavno vratio sa Istoka i šokirala me je promjena koja je nastupila kod njega. Poaro je upao sa pitanjem.

- Gospodine Clark, pretpostavimo da su vašeg brata našli ubijenog u podnožju stijene - ili ubijenog, s revolverom pored njega. Što biste najprije pomislili?

- Otvoreno govoreći, zaključio bih da je u pitanju samoubojstvo -reče Clark.

- Encorel - uzviknu Poaro.

- Što to znači? - Jedna činjenica koja se ponavlja. Nije značajno.

- U svakom slučaju, to nije bilo samoubojstvo - reče Krom malo osorno.

- Gospodine Clark, vaš brat je navodno svake večeri išao u šetnju?

- Točno. Uvijek je išao u šetnju.

- Svake večeri?

- Pa, jasno, ako bi pljuštalo, onda ne. - svi su u kući znali za ta njegovu naviku?

- Naravno.

- A izvan kuće?

- Ne shvaćam baš što mislite time izvan kuće. Možda je vrtlar znao, a možda i nije, ne znam.

- A u selu?

- Zapravo, ovdje i ne postoji selo. Imamo poštu i vile u Karston Ferersu - ali ne postoji selo, ni dućani.

- Pretpostavljam da je onda lako primijetiti stranca koji bi tumarao naokolo?

- Suprotno. U kolovozu ovaj kraj vrvi od stranaca. Dolaze iz Brikshema i Torkveja i Pejntona, automobilima, autobusima, pješice, svakog dana. Broadsends, tamo dolje (pokazao je prstom), vrlo je popularna plaža, a Elburi Kov također - to je mjesto nadaleko poznato po lijepoti, i ljudi odlaze tamo na piknik. Volio bih da ne! Nemate predstavu kako je krasan i tih ovaj kraj u junu i početkom jula.

- Znači, mislite da ne bi primijetili stranca?

- Ne bi, osim ako bi izgledao - pa, kao luđak.

- Ovaj čovjek ne izgleda kao luđak - sa sigurnošću reče Krom.

- Shvaćate na što ciljам, gospodine Clark. On mora da je unaprijed istražio teren i otkrio da vaš brat ima običaj da ide uvečer u šetnju. Usput rečeno, pretpostavljam da nitko nepoznat nije jučer posjetio vašeg brata?

- Koliko ja znam, nije - ali, pitat ćemo Deverila. Zazvonio je i uputio isto pitanje slugi.

- Ne, sir, nitko nije posjetio Sir Karmajkla. A nisam ni primijetio da netko tumara oko kuće. Ni služavke nisu, pitao sam ih. Sluga je pričekao trenutak a onda je upitao:

- Je li to sve, sir?

- Da, Deveril, možete ići. Sluga se povukao, propustivši na vratima mladu ženu. Frenklin ustade.

- Gospodo, gospođica Grej. Sekretarica mog brata. Odmah mi je pozornost privukla njena izuzetna, skandinavska blijedolikost. Imala je skoro bezbojnu pepeljastu kosu - svetlosive oči - a obrazi su joj bili prozirno blijedi, kao što je to često kod Norvezana i Šveđana. Bilo joj je oko dvadeset sedam godina i izgledala je isto toliko sposobna koliko je bila dekorativna.

- Mogu li da vam na bilo koji način pomognem? - upitala je, sedajući. Odbila je solju kave koju joj je Clark donio.

- Da li ste vi sređivali poštu Sir Karmajkla?

- Da, svu.

- Pretpostavljam da nikad nije dobio pismo ili pisma potpisana sa ABC?

- ABC? - odmahнула je glavom. - Ne sigurna sam da nije.

- Nije spomenuo da je na svojim šetnjama proteklih dana primijetio nekoga kako tumara naokolo?

- Ne. Nije spomenuo ništa slično.

- A vi također niste primijetili nikog stranog?

- Nekog tko bi tumarao okolo - ne. Naravno, u ovo doba godine ima mnogo ljudi za koje bi se moglo reći da lunjaju naokolo. Često se mogu sresti ljudi, besciljna pogleda, kako šetaju igralištem za golf, ili se spuštaju puteljcima prema moru. Na neki način, gotovo su svi koje susrećemo u ovo doba godine, stranci. Poaro je zamišljeno klimnuo glavom. Inspektor Krom je zatražio da mu pokažu rutu kojom je obično šetao Sir Karmajkl. Franklin Clark je pošao prvi, izašavši kroz francuski prozor. Pošla je i gospođica Grej. Nas dvoje smo malo zaostali.

- Mora da je sve ovo za vas bilo strašan šok - rekao sam.

- Izgleda mi sasvim nevjerojatno. Sinoć, kad su telefonirali iz policije, već sam bila u krevetu. Čula sam neke glasove u prizemlju, i na kraju sam izašla i pitala o čemu se radi. Deveril i gospodin Clark upravo su krenuli u potragu fenjerima.

- Kada se Sir Karmajkl vraćao iz šetnje?

- Oko deset i petnaest. Obično je ulazio na sporedna vrata. Nekad je išao pravo u krevet, a nekad u dvoranu sa zbirnkama. Da nisu telefonirali iz policije, vjerojatno ne bismo ni znali da se nije vratio sve do jutros.

- Mora da je to bio strašan šok za njegovu ženu?

- Lejdi Klar je gotovo uvijek pod morfijumom. Ona je suviše omamljena da bi shvatila što se oko nje događa. Kroz baštenska vrata izašli smo na terene za golf. Preko ugla igrališta i preko ograde izbili smo na strmi, krivuda vi put.

- Ovaj put vodi u Elburi Kov - objasnio je Frenklin Clark. - Prije dvije godine, međutim, napravljen je nov put od glavnog puta za Broadsends i Elburi, tako da je sada ovaj put praktično napušten.

Sišli smo. Od podnožja puta vodila je, kroz kupinjak i paprat, staza prema moru. Iznanada smo izašli na travnat greben, sa kojeg se pružao krasan pogled na more i bleštavo bijelu plažu. Svuda naokolo tamno zeleno drveće spuštalo se do mora. Čarobno mjesto - bijelo, duboko zeleno - i safirno modro.

- Kakva ljepota! - uzviknuo sam. Clark mi je gorljivo uzvratio:

- Zar ne? Zašto ljudi uopće odlaze u inozemstvo, na rivijeru, kad imaju ovo! Prošao sam cijeli svijet, ali, poštenja mi, nisam vidio ništa tako lijepo. A onda, kao da se postidio svoje gorljivosti, dodade suvim glasom:

- Ovom trasom je šetao moj brat. Dolazio je dovde, onda se vraćao na put, i, skrenuvši desno umjesto lijevo, vraćao se mimo farme i preko polja kući. Nastavili smo tim putem sve dok nismo došli do mjesta blizu živice, na pola puta preko polja, gdje je nađeno tijelo. Krom je klimnuo glavom.

- Bilo je to dosta lako. Taj čovjek je stajao ovdje u sjenci. Vaš brat nije ništa primijetio sve dok ga nije pogodio udarac. Djevojka kraj mene zadrhta. Frenklin Clark reče:

- Saberi se, Tora. Ovo je surovo, ali ne možemo izbjeći činjenice.

Tora Grej - ime joj je odgovaralo. Vratili smo se u kuću, gdje su odnijeli tijelo nakon što su ga fotografisali. Popeli smo se širokim stepeništem, i sreli smo liječnika koji je upravo izašao iz sobe.

- Imate li nešto da nam kažete, doktore? - upita Clark.

Doktor je zatresao glavom. - Savršeno jednostavan slučaj. Detalje ću zadržati za istragu. U svakom slučaju, nije patio. Smrt mora da je momentalno nastupila. Udaljio se.

- Svratit ću do Lejdi Clark. Iz sobe, malo niže u hodniku, izašla je bolničarka i doktor joj se pridružio. Ušli smo u sobu iz koje je izašao doktor. Izašao sam brzo. Tora Grej je još uvijek stajala na vrhu stepeništa. Lice joj je bilo čudno prestravljeno.

- Gospođice Grej - zastao sam. - Nešto nije u redu? Pogledala me je.

- Samo sam razmišljala - rekla je... o D.

-O D?- glupo sam se zablenuo u nju.

- Da. Sljedeće ubojstvo. Nešto mora da se uradi. To ne smije da se nastavi. Iz sobe iza mene je izašao Clark. Rekao je:

- Što se ne smije nastaviti, Tora?

- Ova strašna ubojstva.

- Da. - Vilica mu se agresivno izbočila. - Tjelio bih jednom da porazgovaram sa gospodinom Poarom... Kakav je Krom, je li sposoban? - upitao je neočekivano. Rekao sam da ga smatraju vrlo veštima. Možda moj glas nije zvučao oduševljeno.

- Odvratno se ponaša - reče Clark. - Kao da zna sve - a što zna? Koliko sam mogao da vidim, ništa. Šutio je trenutak ili dva. A onda je rekao:

- Gospodin Poaro je čovjek koji meni treba. Imam plan. Ali o tome ćemo kasnije da razgovaramo.

Otišao je hodnikom i pokucao na vrata na koja je ušao doktor. Oklijevao sam trenutak. Djevojka je zurila ispred sebe.

- Na što mislite, gospođice Grej? Pogledala me je.

- Pitam se gdje je on sada... ubojica, hoću reći. Nema ni dvanaest sati kako se to dogodilo... Oh! Zar ne postoji neki vidovnjak koji bi mogao da vidi gdje je on sada i što radi...

- Policija istražuje - započeo sam. Ova moja otrcana fraza razbila je čaroliju. Tora Grej se trgnula.

- Da - rekla je. - Naravno. Okrenula se i otišla stepenicama. Stajao sam još trenutak na istom -mjestu, premećući po glavi njene riječi. ABC... Gdje je sada...?

16. (Ne iz ličnog pripovedanja kapetana Hejstingsa)

Gospodin Alekandar Bonapart Kast izašao je, zajedno sa ostalom publikom, iz Torkvej paviljona, gdje se upravo završio vrlo emocionalan film „Ni vrabac"... Izašavši na poslepodnevno sunce, malo je zatreptao i pogledao oko sebe pogledom izgubljena psa, koji je bio karakterističan za njega. Promrljao je sebi u bradu:

- To je ideja.... Ulični prodavači novina prošli su pored njega, uzvikujući:

- Najnovije vijesti... Ubilački manijak u Karstonu... Nosili su plakate na kojima je pisalo:

- Ubojstvo u Karstonu. Najnovije vijesti. Gospodin Kast je pretražio džep, našao novčić i kupio novine. Nije ih odmah otvorio. Ušao je u Princes Gardens, polako se uputio prema klupi u zaklonu sa pogledom na luku.

Sjeo je i otvorio novine: Velikim naslovima bilo je napisano: UBIJEN SIR KARMAJKL CLARK STRAŠNA TRAGEDIJA U KARSTONU DJELO UBILAČKOG MANIJAKA

Ispod toga: Samo prije mjesec dana Englesku je šokiralo i prestravilo ubistvo mlade djevojke Elizabet Bernard u Bekshilu. Možda se sjećate da je u tom slučaju figurirao Vozni red ABC. Jedan takav Vozni red nađen je i kraj leša Sir Karmajkla Klarka, i policija je sklona da povjeruje da je oba ubojstva izvršila ista osoba.

Da li je moguće da ubilački manijak obilazi naša letovališta?... Mladić u flannelskim hlačama i svetloplavoj košulji koji je sedio pored gospodina Kasta primjeti:

- Prijava stvar - ha? Gospodin Kast je poskočio.

- Oh, jako - jako... Ruke su mu, mladić je to primijetio, tako drhtale da je jedva držao novine.

- S luđacima nikad niste na čisto - brbljao je mladić. - Znate, oni ne izgledaju baš uvijek šašavo. Često izgledaju isto kao vi ili ja...

- Moguće je - reče gospodin Kast.

- To je činjenica. Ponekad je tome uzrok rat - poslije rata ljudi su uvijek poremećeni.

- Mislim - mislim da ste u pravu.

- Ja ne odobravam ratove - reče mladić. Njegov sagovornik iznenada navali na njega:

- Ja ne odobravam kugu, ni bolest spavanja, ni glad, ni rak... pa ipak se događaju!

- Rat se može spriječiti - reče sigurnim tonom mladić. Gospodin Kast se nasmijao. Smijao se još netko vrijeme. Mladić se malo uznemirio.

- Ovaj je i sam malo udaren - pomislio je. A naglas reče: - Ťao mi je, sir, mora da ste vi bili u ratu.

- Bio sam - reče gospodin Kast. - Malo me - malo me je to poremetilo. Glava mi otada nije u redu. Znate, povremeno me boli. Strašno me boli.

- Oh! Ťao mi je - nespretno reče mladić.

- Ponekad nisam ni svjestan onoga što radim...

- Stvarno? Pa, moram da idem - rekao je mladić i užurbano se udaljio. Znao je kako to ide kad ljudi počnu da pričaju o svom zdravlju. Gospodin Kast ostade sam sa svojim novinama. Čitao je i čitao. Ispred njega su prolazili ljudi. Većinom su razgovarali o ubojstvu...

- Strašno... mislite li da to ima neke veze sa Kinezima? Nije li ona bila konobarica u nekoj kineskoj kavani?

- Zapravo na igralištu za golf...

- Ja sam čuo da je to bilo na plaži...

- Ali, draga, baš jučer smo bili u Elburiju...

- ... policija će ga sigurno uhvatiti...

- ... kažu da uhićenje može da usledi svakog trenutka...

- ... sasvim je moguće da je u Torkveju ... ona druga žena koja je ubijena bila je kako se ono kaže ...

Gospodin Kast je složio uredno novine i položio ih na klupu. Onda je ustao i mirno odšetao do grada. Pored njega su prolazile djevojke, djevojke u bijelom, u ljubičastom, u modrom, u letnjim haljinama, u dugim hlačama, u kratkim pantalonicama. Smejale su se i kikotale. Pogledom su odmeravale muškarce. Nijednom se njihov pogled nije zaustavio na gospodinu Kastu... Sjeo je za mali sto i poručio čaj i Devonšajrkrem...

17. Tapkanje u mjestu

Nakon ubojstva Sir Karmajkla Klarka misterija ABC-a izbila je u prvi plan. U novinama nije bilo ničeg drugog. Bile su preplavljene vijestima o otkrivanju svih vrsta „tragova“. Najavljivana su hapšenja koja su trebala da se dogode svakog trenutka. Objavljivane su fotografije svake osobe ili mjesta, na bilo koji način povezanih sa ubojstvom. Pravljeni su intervjui sa svima koji su htjeli da ih daju. U parlamentu je došlo do interpelacija. Ubojstvo u Andoveru sada je bilo izjednačeno sa ostala dva.

U Scotland Yardu su bili uvjereni da je najbolja šansa za hvatanje ubojice puni publicitet. Stanovništvo Velike Britanije pretvorilo se u armiju detektiva-amatera. „Dejli Fliker“ dobio je veličanstvenu inspiraciju da upotrijebi naslov: Možda je u vašem gradu!

Naravno, Poaro je bio u centru svega. Objavljeni su faksimili pisama koje je dobio. Svi, bez razlike, optuživali su ga što nije spriječio zločine, a branili su ga time da upravo namjerava da imenuje ubojicu. Novinari su mu stalno dosađivali s intervjuima.

Što kaže danas gospodin Poaro. Obično je iza toga sledilo pola stupca imbecilnosti. Gospodin Poaro gleda na situaciju pesimistički. Gospodin Poaro je na pragu uspjeha. Kapetan Hejstings, veliki prijatelj gospodina Poarova, izjavio je u našem specijalnom izvješću...

- Poaro - kriknuo bih. - Molim vas, vjerujte mi. Nikad nisam rekao ništa slično. Moj prijatelj bi blago odgovorio:

- Znam, Hejstings - znam. Između izgovorene i napisane riječi je užasna provalija. Postoje načini da se rečenica formuliše tako da se prvobitni smisao potpuno izmjeni.

- Ne bih volio da pomislite da sam rekao...

- Ne uzbuđujte se. Sve to nije nimalo značajno. Čak nam ove imbecilnosti mogu pomoći.

-Kako?

- Eh, bien - reče Poaro mračno.

- Ako naš ubojica pročita ono što kažu da sam danas izjavio u „Dejli Ficem“, izgubiće svatko poštovanje prema meni, kao protivniku! Možda ste stekli utisak da u pogledu istraživanja nije ništa praktično urađeno. Naprotiv, Scotland Yard i lokalna policija neumorno su sledeli svaki, pa i najmanji trag. Podrobno su ispitani svi hoteli, pansioni, svi ljudi koji iznajmljuju sobe, i to unutar širokog radijusa događanja.

Pažljivo su istražene stotine priča raznih ljudi bujne mašte koji su „videli nekog čovjeka koji je izgledao vrlo čudno i prevrtao očima“, ili koji su „primetili nekog muškarca ozbiljna lica kako se šunja“.

Nije zanemarena nijedna, čak ni beznačajna informacija. Vlakovi, autobusi, tramvaji, nosači, kondukteri, kiosci, knjižare - sve se neumorno istraživalo i proveravalo. Pritvoreno je najmanje dvadesetak ljudi i ispitivani su sve dotle dok policija nije bila zadovoljna njihovim odgovorima u pogledu njihovih kretanja te noći.

Čist rezultat nije bio u potpunosti ništavan. Izvjesne izjave mogle su biti potencijalno vrijedne, ali bez daljih dokaza nisu vodile nikuda. Ako su Krom i njegove kolege bili neumorni, Poaro mi je izgledao prilično nemaran. Tu i tamo bismo se posvađali.

- Ali, što biste htjeli da radim, prijatelju moj? Rutinska ispitivanja - policija može da ih uraditi bolje od mene. Vi uvijek - uvijek hoćete da trčim okolo kao pas.

- Umjesto toga sjedite kod kuće kao - kao...

- Pametan čovjek! Moja snaga, Hejstings, je u mom mozgu, ne u mojim nogama! Čitavo vrijeme, dok vama izgledam besposlen, ja - ustvari razmišljam.

- Razmišljate? - uzviknuo sam. - Zar je sada vrijeme za razmišljanje?

- Da, tisuću puta da.

- Ali što možete da postignete razmišljanjem? Napamet znate činjenice sva tri slučaja.

- Ja ne razmišljam o činjenicama - razmišljam o mislima i osećanjima ubojice.

- Mislima i osjećajima luđaka!

- Upravo tako. A to ne može da se shvati tek tako. Kad shvatim kakav je ubojica, biću u stanju da ustanovim tko je on. A sve ovo vrijeme saznajem sve više i više. Poslije zločina u Andoveru - što smo znali o ubici? Skoro ništa. Poslije zločina u Bekshilu? Malo više.

Poslije ubojstva u Karstonu? Još malo više. Počinjem da sagledavam - ne ono što biste vi voljeli da vidite - obrise lica i lika - već obrise njegovog uma. Uma koji djeluje u izvesnim definitivnim pravcima. Poslije slijedećeg zločina...

- Poaro! Moj prijatelj me je mirno pogledao.

- Da, Hejstings, mislim da će sigurno doći da još jednog zločina. Mnogo zavisi od la chance. Do sada, naš inconnu je bio sretne ruke. Ovoga puta njegova sreća može da se okrene protiv njega. Ali, u svakom slučaju, poslije još jednog zločina, znat ćemo mnogo više. Zločin otkriva veoma mnogo. Bez obzira koliko čovjek pokušavao da menja svoje metode, njegova dijela otkrivaju njegov ukus, navike, način razmišljanja i njegovu dušu.

Ovdje ima mnogo elemenata koji zbunjuju - ponekad se čini kao da imamo posla sa dva bića - ali uskoro će se obrisati razjasniti, znat ću.

- Znaćete tko je?

- Ne, Hejstings, neću znati njegovo ime i adresu! Znat ću kakav je on čovjek..

- I onda? - Et alors, je vais a la peche. Bio sam malo zbunjen, pa je nastavio:

- Shvaćate, Hejstings, vrsni ribolovac točno zna koja se riba lovi na koju vrstu mušica. Ja ću upotrijebiti pravu vrstu mušice.

- I onda?

- I onda? I onda? Isti ste kao i onaj superiorni Krom sa svojim vječnim „A, tako?“ Eh, bien, i tada će on da proguta mamac i udicu, a mi ćemo izvući strunu...

- A u međuvremenu ljudi umiru oko nas.

- Troje. A svake nedjelje pogine, koliko ono - oko 140 ljudi u saobraćajnim nesrećama.

- To je nešto sasvim drugo.

- Za one koji umiru to je isto. Za druge, rođake, prijatelje - da, tu postoji razlika, pa, ipak, jedna stvar u ovom slučaju me raduje.

- Pa hajde da čujemo to što nalikuje na radost! –

Nije potrebno da budete sarkastični. Raduje me što nema ni traga tome da se krivica pripiše nekom nevinom.

- Nije li to samo gore?

- Ne, ne, i tisuću puta ne! Ne postoji ništa tako strašno kao što je život u atmosferi sumnje - kad vididte da vas neke oči gledaju i da se u njima ljubav pretvara u strah - ništa tako strašno kao što je sumnja u tebi bliske i drage ljude... To je otrovno - kao zagađen vazduh. Ne, bar to, to da je otrovao život nevinima, to ne možemo pripisati ABC-u.

- Uskoro ćete naći za njega i opravdanje! - rekao sam gorko.

- Zašto ne? On možda misli da postupa sasvim ispravno. Možda ćemo na kraju saosećati sa njegovim gledištem.

- Ali, Poaro!

- Teško meni! Šokirao sam vas. Najprije moja inertnost - a sada moji pogledi. Ništa nisam rekao. - Svejedno - reče Poaro malo kasnije. - Imam jedan plan koji će vam se svidjeti - budući da nije pasivan, već aktivan. On zahtijeva mnogo razgovora i praktično nikakvo razmišljanje. Nije mi se baš svidio njegov ton.

- O čemu se radi? - upitao sam oprezno.

- Izvući iz prijatelja, rođaka, posluge žrtava sve što znaju.

- Sumnjate da nešto kriju, znači?

- Ne namemo. Ali „reći sve“, znate i sami, uvijek zahtijeva selekciju. Kad bih vam sad rekao da mi opišete svoj jučerašnji dan, možda biste odgovorili: „Ustao sam u devet, doručkovao u pola deset, jeo sam šunku sa jajima i kavu, otišao sam u klub itd“.

Ne biste rekli: „Pukao mi je nokat, tako da sam morao da ga otsečem. Pozvonio sam da mi donesu vodicu za brijanje. Išcetkao sam šešir i stavio ga na glavu. Prolio sam malo kave na stolnjak.“

Čovjek ne može da kaže sve. Zbog toga vrši izbor. U vrijeme ubojstva ljudi biraju ono što je, po njihovom mišljenju, važno. Ali,

često je to njihovo mišljenje pogrešno!

- A kako možemo da dobijemo ono pravo?

- Jednostavno, kao što sam upravo rekao - u razgovoru. Kad se uvijek iznova priča o izvesnom događaju, o izvesnoj osobi ili o izvesnom danu moraju da se pojave neki novi detalji.

- Kakvi detalji?

- Naravno da to ne znam - zašto bih to inače htio da ustanovim! Ali, sad je već prošlo dovoljno vremena tako da su obične stvari ponovno mogle da poprime svoju pravu vrijednost. Suprotno svim matematičkim zakonima jeste da u tri slučaja ubojstva nema ni jedne jedine rečenice koja bi nam poslužila kao orijentacija u ovom slučaju. Mora da postoji neki trivijalni događaj, neka trivijalna primedba koja bi bila putokaz! Priznajem, to je isto kao i da se traži igla u plastu sena - ali u plastu sena jeste igla - u to sam uvjeren! Sve mi se činilo vrlo nejasno i zbrkano.

- Ne shvaćate? Manje ste oštroumni od jedne obične služavke. Dobacio mi je pismo. Bilo je napisano uredno, kosim rukopisom kakvim pišu osnovci.

Dragi gospodine, nadam se da ćete mi oprostiti što sam bila slobodna da vam pišem. Puno sam razmišljala poslije tih strašnih ubojstava, sličnih ubojstvu moje jadne tetke. Čini se da smo svi u istom položaju, takoreći. U novinama sam vidjela sliku one mlade žene, hoću reći, one mlade žene koja je sestra one mlade žena koja je ubijena u Bekshilu. Usudila sam se da joj napišem pismo i rekla sam joj da dolazim u London da bih se zaposlila i pitala sam da li bih mogla da dođem kod nje ili kod njene majke, kao što kažem četiri oka vide više nego dva a ja ne bih tražila veliku plaću, već samo da ustanovim tko je to strašno čudovište a možda bi to lakše ustanovili da kažemo što znamo, možda bi se nešto pojavilo.

Mlada žena mi je napisala jako lijepo pismo kako radi u uredu i stanuje u pansionu, ali je predložila da pišem vama i rekla da je mislila nešto slično kao ja. - rekla je da smo u istoj nevolji i da moramo da se držimo zajedno. Zato vam pišem, sir, da dolazim u London i šaljem vam svoju adresu. U nadi da vas ne uznemiravam, ostajem s poštovanjem Vaša Meri Drover.

- Meri Drover je - reče Poaro - vrlo pametna djevojka. Uzeo je drugo pismo. - Pročitajte ovo. Pisamce je bilo od Frenklina Klarka. Javljao je da dolazi u London i da će posjetiti Poaroa narednog dana, ako mu to odgovara.

- Ne očajavajte, mon ami - reče Poaro. - Akcija počinje.

18. Poaro drži govor

Narednog dana u tri poslije podne došao je Frenklin Clark. Ne oklevajući, odmah je prešao na stvar.

- Gospodine Poaro - rekao je - ja nisam zadovoljan.

- Ne, gospodine Clark?

- Ne sumnjam u to da je Krom sposoban policajac, ali otvoreno govoreći, on me ljuti. To njegovo sveznajuće ponašanje! Dok ste bili u Karstonu aludirao sam na nešto što sam imao na umu u razgovoru sa vašim prijateljem, ali morao sam da sredim sve bratovljeve poslove tako da sve do sada nisam bio slobodan. Ja mislim, gospodine Poaro, da ne smijemo časiti ni trena...

- I Hejstings to stalno govori!

- Već odmah nastaviti. Moramo se pripremiti za sljedeći zločin.

- Znači, vi mislite da će doći do još jednog zločina?

- A vi ne?

- Sigurno da mislim.

- Odlično, dakle, ja bih htio da se organiziramo.

- Ispričajte mi točno što mislite.

- Predlažem gospodine Poaro, da sastavimo specijalnu grupu -koja bi radila pod vašim rukovodstvom - od prijatelja i rođaka ubijenih ljudi.

- Une bonne idee

- Drago mi je da prihvatate. Osjećam da bismo zajedno mogli nešto da postignemo. Isto tako, kad dođe sljedeće upozorenje, netko od nas bi mogao, ne kažem da je to vjerojatno, ali netko bi mogao, na licu mjesta da prepozna neku osobu koja je bila prisutna na sceni prethodnog zločina.

- Shvaćam što mislite i prihvaćam, ali morate znati, gospodine Frenklin, da rođaci i prijatelji ostalih žrtava ne pripadaju vašem društvenom sloju. Oni rade i iako mogu dobiti kratak odmor... Frenklin Clark ga je prekinuo.

- To je ono. Ja sam jedina osoba koja može da isplati račun. Ja sam nisam naročito imućan, ali moj brat je umro kao bogat čovjek, a ja ću to konačno da nasledim. Kao što sam rekao, predlažem da osnujemo posebnu grupu, članovi koji će za svoje usluge biti plaćeni onoliko koliko obično dobivaju, uz naknadu, naravno, za dodatne troškove.

- Tko bi, prema vašem mišljenju, trebao da uđe u tu grupu?

- Razmišljao sam o tome. U stvari, pisao sam gospođici Megan Bernard - zapravo to je djelimično njena ideja. Predlažem sebe, gospođicu Bernard, gospodina Donalda Frejzera, koji je bio veren sa pokojnom sestrom gospođice Bernard. Pa onda tu je nećaka one žene iz Andovera - gospođica Bernard ima njenu adresu.

Mislim da nam njen suprug ne bi bio od koristi - čuo sam da je stalno pijan. Također mislim da su Bernardovi - otac i majka - malo prestari za akciju.

- Nitko drugi?

- Pa - ovaj - gospođica Grej. Malo se zacrvenio: - Oh Gospođica Grej? Nitko na svijetu ne bi mogao bolje od Poaroa da umetne tako fini prizvuk ironije u ove riječi. Frenklin Clark kao da se podmladio za trideset i pet godina. Iznenada je nalikovao stidljivom đaćiću.

- Da. Znete, gospođica Grej radila je sa mojim bratom preko dvije godine. Ona poznaje taj kraj i ljude, i sve ostalo. Ja sam bio odsutan više od godinu i po. Poaro se sažalio i promijenio temu razgovora.

- Vi ste bili na Istoku? U Kini?

- Da. Brat mi je povjerio da kupujem za njega razne stvari.

- Mora da je to bilo jako zanimljivo. Eh, bien, gospodine Clark, veoma mi se sviđa vaša ideja. Baš jučer sam rekao Hejstingsu da je ono što je nužno rapprochement zainteresiranih osoba. Potrebno je da se ujedine sjećanja, uporede bilješke - enfin porazgovarati o svemu tome ponovno - razgovarati - razgovarati - i opet samo razgovarati. Rešenje može ležati u nekoj naoko beznačajnoj frazi.

Nekoliko dana kasnije „specijalna grupa" sastala se u Poarovom stanu. Dok su sjedili naokolo poslušno gledajući u Poaroa, koji je, kao predsjedavajući na sednici nekog odbora, zauzeo mjesto na čelu stola, promotrio sam ih još jednom, kritički se osvrćući, tako reći, na svoje prve utiske o njima i ispravljajući ih gdje je bilo potrebno.

Sve tri devojke bile su upadljive vanjštine - plavokosa ljepotica Tora Grej, tamnokosa Megan Bernard, neobično nepomičnog lica poput Indijanca i čudne snage - Meri Drover, uredno odevena u crno, lijepa, inteligentna lica.

Dva muškarca - Frenklin Clark, visok, opaljen i govornik, i Donald Frejzer, zatvoren u sebe i miran - bili su zanimljiv kontrast jedan drugom. Poaro, naravno, nije mogao da odoli iskušenju a da ne održi mali govor.

- Mesdames et Messieurs, vi znate zašto ste ovdje. Policija čini sve što je u njenoj moći da uđe u trag zločincu. I ja, također, mada na drugačiji način. Meni se, međutim, čini da bi skup svih osobno zainteresovanih u ovoj stvari, kao i, dozvolite da kažem, osobno poznavanje žrtava - moglo dati rezultate do kojih se ne bi moglo doći nekim drugim istraživanjima.

Ovdje imamo tri ubojstva - jedne starice, jedne mlade djevojke, jednog starijeg muškarca. Ovo troje ljudi povezuje samo jedna stvar - činjenica da ih je ubila ista osoba. To znači da je ista osoba bila prisutna na tri različita mjesta i sigurno ju je primijetio niz ljudi. Razumije se samo po sebi da je riječ o luđaku u poodmaklom stadijumu manije. Isto tako je sigurno da njegov izgled i njegovo ponašanje ne daju takav utisak.

Ova osoba - iako ja govorim o njemu, zapamtite da to može biti i žena - lukava je tako kako samo luđak može biti. Sve do sada on je uspio potpuno da sakrije svoje tragove. Policija raspolaže određenim nejasnim indikacijama, ali to nije dovoljno za otpočinjanje neke akcije.

Ipak, moraju da postoje neke indikacije koje nisu nejasne, već sigurne. Da uzmemo samo jednu neobičnu pojedinost - ovaj ubojica nije stigao u Bekshil u ponoć i samo tako slučajno sreo na plaži mladu ženu čije je ime počinjalo na slovo B...

- Moramo li ulaziti u to? Bio je to Donald Frejzer - izgledalo je kao da su mu se riječi otele iz neke unutarnje muke.

- Moramo ulaziti u sve, gospodine - obratio mu se Poaro. - Vi ste ovdje ne "zato da štedite svoja osjećanja time što ćete odbiti da mislite o događajima, već zato da ih, ako to bude potrebno, povredite ulaženjem u stvar au fond. Kao što kažem, nije ABC slučajno našao žrtvu u Beti Bernard. Mora da je postojao promišljen izbor s njegove strane - znači da je to prethodno smislio.

To jest, mora da je unaprijed ispitao teren. Informirao se o određenim činjenicama - o najboljem vremenu za ubojstvo u Andoveru - o mise en scene u Bekshilu - o navikama Sir Karmajkla Klarka u Karstonu. Što se mene tiče, ja odbijam da povjerujem da ne postoji nikakva indikacija - nikakav, ni najmanji nagovještaj - koji bi nam pomogao da ustanovimo njegov identitet.

Ja sam pošao od pretpostavke da jedan od vas - ili možda svi vi - zna nešto što ni sam ne zna da zna. Prije ili kasnije u zajedničkom razgovoru nešto će doći na vidjelo, nešto o čemu sad ne sanjamo postat će značajno. To je kao igra sastavljanja slika od izrezanih dijelova - svatko od vas možda posjeduje dio na izgled bez značenja, koji, međutim, sjedinjen sa ostalim, predstavlja određen djelić slike kao celine.

- Riječi! - reče Megan Bernard.

- Što? - Poaro je upitno pogledao.

- To što pričate. To su samo riječi. Bez značenja. Rekla je to nekako očajnički žestoko - što je, kako sam se već uvjerio, bilo svojsvetno njenoj ličnosti. –

Riječi su, gospođice, samo vanjska odjeća misli.

- Ja mislim da to ima smisla - reče Meri Drover.

- Stvarno mislim, gospođice. Često se događa da vam se stvari razjasne kad ih protresete nekoliko puta u razgovoru. Nekad vaš mozak odlučuje za vas, a da i ne znate kako se to događa. U svakom slučaju, razgovaram može da se mnogo postigne.

- Ako „je šutnja zlato“, mi smo ovdje za suprotno - reče Frenklin Clark.

- Gospodine Frejzer, što vi kažete?

- Prilično sumnjam u praktičnu primjenu onoga što ste rekli, gospodine Poaro.

- Što ti, Tora, misliš? - upita Clark.

- Mislim da je princip da se o stvarima raspravlja uvijek na mestu.

- Možda biste mogli - predložio je Poaro - da preispitate svoja sjećanja na to kako ste proveli vrijeme prije ubojstva. Mogli bismo da počnemo sa vama, gospodine Clark.

- Trenutak, da se sjetim, ujutro onog dana kad je ubijen Kar bio sam na jedrenju. Ulovio sam osam skuša. Lijepo je u zaljevu. Pa onda, ručak kod kuće. Bio je gulaš, sedam se. Spavao sam u ležaljci. Onda čaj. Zatim sam pisao neka pisma, propustio poštaru i odvezao se u Pejnton da ih pošaljem. Onda je bila večera i - ne stidim se da priznam - čitao sam neku dječju knjigu koju sam volio još kao dijete. Onda je zazvonio telefon...

- Dalje nije potrebno. Gospodine Clark, pokušajte sada da se setite da li ste ujutro kad ste išli prema moru nekoga sreli?

- Mnogo ljudi.

- Sjećate li se nekog?

- Nikog pod bogom.

- Sigurni ste?

- Pa - čekajte, trenutak - sjećam se neke strašno debele žene - imala je prugastu svilenu haljinu i ja sam se pitao zašto - imala je gomilu djece oko sebe - na plaži su se dva mladića igrala sa foksterijerom - oh, da, neka djevojka je vrištala ulazeći u vodu - čudno je kako se čovjeku sve to nekako vraća - kao kad se razvija fotografija.

- Odlično. A sada, kasnije u toku dana bili ste u vrtu, išli ste na poštu...

- Vrtlar je zalivao cvijeće... Išao sam na poštu... skoro sam naleteo na biciklistu - neka glupača je razgovarala sa prijateljicom i ljuljala se tamo ovamo. Bojim se da je to sve. Poaro se obratio Tori Grej.

- Gospođice Grej? Tora Grej je odgovorila svojim jasnim, sigurnim glasom:

- Ujutro sam pisala sa Sir Karmajklom - razgovarala sa domaćicom. Poslije podne, čini mi se da sam pisala pisma i vezla. Teško je točno da se sjetim. Bio je to dan kao i svaki drugi. Rano sam otišla na spavanje.

Prilično sam se iznenadio kad joj Poaro nije postavio nikakvo pitanje. Rekao je:

- Gospođice Bernard - možete li da se sjetite svog posljednjeg susreta sa sestrom?

- Bilo je to otprilike dvije nedjelje prije njene smrti. Bila sam tamo za vikend. Vrijeme je bilo lijepo. Išle smo u Hejstings na bazen.

- O čemu ste razgovarale?

- Rekla sam joj iskreno što mislim o njoj - reče Megan.

- I o čemu još? O čemu je ona govorila? Namrštila se, pokušavajući da se priseti.

- Govorila je o tome kako sam nepravедna - pa o šeširu i letnjim haljinama koje je upravo kupila. Malo o Donu... Rekla je takođe da ne voli Mili Higli - to je ona djevojka u kavani - i ismejavale smo onu Merion što drži kavanu... Ne sjećam se ničeg drugog...

- Nije spomenula da ima - oprostite, gospodine Frejzer - sastanak s nekim muškarcem?

- Meni to ne bi spomenula - suho reče Megan. Poaro se okrenuo crvenokosom mladiću.

- Gospodine Frejzer - molio bih vas da se u mislima vratite na to večer. Rekli ste da ste otišli do kavane. Najprije ste htjeli tamo da

čekate i vrebate dok Beti Bernard izađe. Da li ste zapazili nekog dok ste tamo čekali?

- Mnogo ljudi je prolazilo onuda. Ne mogu da se sjetim nikog posebno.

- Oprostite, ali čini mi se da uopće ni ne pokušavate. Bez obzira koliko je čovjek obuzet mislima, oko mehanički primećuje - bez duha, ali točno... Mladić je tvrdoglavo ponovio:

- Ne sjećam se nikog. Poaro uzdahnu i obrati se Meri Drover.

- Vjerojatno ste dobijali pisma od tetke?

- Oh, da, sir.

- Kada posljednji put? Meri je razmišljala.

- Dva dana prije ubojstva, sir.

- Što vam je pisala?

- Pisala je da je stari đavo opet bio tamo i da mu je natrljala nos - oprostite mi na izrazu, sir - da me očekuje u srijedu - to je moj slobodan dan, sir - i da ćemo ići u kino. To mi je bio rođendan, sir. Zbog nečega - možda zbog pomisli na tu malu svečanost - Merine oči se ispuniše suzama. Suzdržala se da ne zajeca. A onda se izvinula.

- Oprostite, sir. Ne želim da budem budalasta. Znam da nema smisla da plačem. Samo sam se sjetila kako smo ona - i ja - jedva čekale to naše malo slavlje. Nekako me je to uzбудilo, sir.

- Sasvim dobro shvaćam kako se osjećate - reče Frenklin Clark. - Male stvari - kao, na primjer, neki poklon ili netko slavlje - čine čovjek da se osjeća tako veselim i prirodnim. Sjećam se da sam jednom vidio neku ženu koju je pregazio auto. Upravo je kupila nove cipele.

Vidio sam je tamo kako leži - kutija se raspala i iz nje su virile smiješne male cipele s visokim potpeticama. Prestravio sam se - izgledale su tako patetično. Megan reče sa iznenađujućom toplinom:

- To je istina - strašna istina. Isto se dogodilo nakon što je Beti - umrla. Mama joj je kupila čarape na poklon - onog istog dana kad se to dogodilo. Jadna mama, bila je potpuno slomljena. Zatekla sam je kako plače, s čarapama u ruci. Stalno je ponavljala: „Kupila sam ih Beti - kupila sam ih Beti - a ona ih nije ni vidjela“.

Glas joj je malo zadrhtao. Nagnula se naprijed, gledajući u Frenklina Klarka. Iznenada se između njih rodila simpatija - bratstvo u nevolji.

- Shvaćam - rekao je. - Točno shvaćam. To su upravo one stvari koje su mučne za sjećanje. Donald Frejzer se nemirno promeškoltio. Tora Grej je skrenula razgovor u drugom pravcu.

- Zar nećemo da napravimo nikakve planove - za budućnost? - upitala je.

- Naravno - Frenklin Clark je poprimio svoje uobičajeno držanje.

- Mislim da kad dođe taj trenutak - to jest, kad stigne četvrto pismo - moramo ujediniti snage. Do tada, možda bismo mogli da okušamo sreću, svatko za sebe. Ne znam da li gospodin Poaro misli da bi vrijedilo da se istraže neke stvari?

- Mogao bih da vam dam nekoliko sugestija - reče Poaro.

- Dobro. Zapisat ću ih - izvadio je notes. - Počnite, gospodine Poaro.

-Pod A...? - Smatram da je moguće da konobarica, Mili Higli, zna nešto korisno.

- Pod A - Mili Higli - zapisao je Frenklin Clark.

- Predlažem dva metoda prilaza. Vi, gospođice Bernard, mogli biste da pokušate ono što bih nazvao ofanzivnim pristupom.

- Pretpostavljam da mislite da to odgovara mom stilu? - suho reče Megan. - Posvađajte se sa tom djevojkom - recite da znate da nikad nije voljela vašu sestru - i da vam je vaša sestra rekla sve o njoj. Ako ne griješim, to će izazvati bujicu protivoptuzbi. Ona će vama reći što misli o vašoj sestri. Možda iskursne nešto korisno.

- A drugi metoda?

- Gospodine Frejzer, mogu li da predložim da se vi zainteresujete za tu djevojku?

- Da li je to neophodno?

- Ne, nije neophodno. To je samo moguć pravac istraživanja.

- A da se oprobam ja u tome? - upita Frenklin. - Ja imam... ovaj... prilično veliko iskustvo, gospodine Poaro. Da vidimo što bi tu moglo da se učini.

- Vi imate o čemu da se starate - prilično oštro reče! Tora Grej. Lice mu se odužilo.

- Da - rekao je. - Imam.

- Tout de meme, mislim da za sada baš ne možete mnogo da napravite tamo kod vas - reče Poaro.

- Gospođice Grej da, njoj daleko više odgovara... , Tora Grej ga prekide.

- Znate, gospodine Poaro, ja napuštam Devon.

- Ah? Nisam znao.

- Gospođica Grej bila je tako ljubazna i ostala je da mi pomogne da sredim stvari - reče Frenklin. - Ali naravno ona preferira službu u Londonu. Poaro prodorno pogleda jedno, pa drugo.

- Kako je Lejdi Clark? - upita. Divio sam se rumenilu koje se pojavilo na obrazima Tore Grej, tako da sam skoro propustio Klarkov odgovor.

- Dosta loše. Usput rečeno, gospodine Poaro, da li biste mogli da svratite do Devona da je posjetite? Prije nego što sam otputovao, izrazila je želju da vas vidi. Naravno, ona često nije u stanju da primi posjetioce, ali ako biste rizikovali - na moj trošak, naravno.

- Svakako, gospodine Clark. Recimo, prekosutra?

- Dobro. Obavijestit ću bolničarku i ona će na odgovarajući način da dozira lijek.

- Za vas, dijete moje - obratio se Poaro Meri - mislim da biste možda mogli da obavite dobar posao u Andoveru. Pokušajte sa djecom.

- Djecom?

- Da. Djeca nerado čavrljaju sa strancima. Ali vas poznaju u ulici u kojoj je živjela vaša tetka. Tamo se uvijek igra mnogo djece. Možda su primijetila tko je ulazio i izlazio iz dućana vaše tetke.

- Što je sa gospođicom Grej i sa mnom? - upita Clark. - To jest, ako ja ne idem u Bekshil.

- Gospodine Poaro - rekla je Tora Grej. - Kakav je bio poštanski žig na trećem pismu?

- Putni, gospođice. Zamišljeno je rekla: Jugozapad 15, Putni, tako, zar ne?"

- Začudo, u novinama je to bilo točno napisano.

- Izgleda da to ukazuje da je ABC iz Londona.

- Trebali bismo da ga nekako privučemo - reče Clark. - Gospodine Poaro, kako bi bilo da dam oglas u novine - nešto kao: ABC! Hitno. HP. ti je na tragu. Stotina za moje šutnja. DŽ.YJZ. Ne baš tako sirovo - ali shvaćate. Možda bi ga to privuklo.

- Moguće je... - Možda bi ga to natjeralo da ubije.

- Ja mislim da je to jako opasno i glupo - oštro reče Tora Grej. - A vi, gospodine Poaro?

- Ne može da šteti. Ja osobno mislim da je ABC suviše lukav da bi odgovorio.

- Poaro se nasmješio: - Vidim, gospodine Clark, da ste vi - dopustite da kažem a da se to ne shvati kao uvreda - u srcu još uvijek dječak. Frenklin Clark se malo zastideo.

- U redu - rekao je, gledajući svoje bilješke - počinjemo.

A - Gospođica Bernard i Mili Higli.

B - Gospodin Frejzer i Mis Higli.

C - Djeca u Andoveru.

D - Oglas.

Osjećam da nijedno od toga nije baš naročito dobro, ali ipak je i to nešto dok čekamo. Ustao je i nekoliko minuta kasnije svi se razidoše.

19. Preko Švedske

Poaro je sjedio, pevušeći neku melodiju.

- Šteta što je tako inteligentna - promrljao je.

-Tko?

- Megan Bernard. Gospođica Bernard. „Reči“, ljutito je rekla. Odmah je shvatila da ono što govorim ne znači ništa. Svi ostali su se prevarili.

- Meni je zvučalo sasvim uvjerljivo.

- Uvjerljivo, da. Baš je to bilo ono što je shvatila.

- Znači, niste mislili ono što ste rekli?

- Ono što sam rekao moglo je da se stavi u jednu jedinu rečenicu. Umjesto toga sam se ponavljao ad lib, a da nitko osim gospođice Bernard nije toga bio svestan .

- Ali zašto?

- Eh bien - da započnem stvar! Da svatko stekne utisak da postoji nešto što bi trebalo da se uradi. Da otpočnem - recimo - razgovore!

- Mislite da ništa od ovoga neće dovesti do nečega?

- Oh, sve je uvijek moguće. Zadovoljno se smejujlo. - Usred tragedije počinjemo komediju? Tako je to, zar ne?

- Što hoćete time da kažete?

- Ljudska drama, Hejstings! Razmislite malo. Ovdje imamo tri ljudske individue koje je povezala zajednička tragedija. Istog trenutka počinje druga drama - tout a fah d part. Sjećate li se mog prvog

slučaja u Engleskoj? Oh, bilo je to prije toliko godina. Spojio sam dvoje ljudi koji su se voljeli - jednostavno tako što sam jednog od njih uhapsio zbog ubojstva! Drugačije nije išlo! Usred smrti mi smo u životu, Hejstings... Ubojstvo, često sam to primećivao, veliki je provodadžija.

- Zaboga, Poaro - zabezeknuo sam se. - Siguran sam da nitko od ovih ljudi nije mislio ni na šta drugo nego...

- Oh! Dragi moj prijatelju! A što je sa vama?

- Sa mnom?

- Mais oui, zar se niste vratili pevajući nakon što ste ih otpratili?

- To nije ništa strašno.

- Naravno, ali mi je to odalo vaše misli.

- Zaista?

- Da. Opasno je nešto pevati. Melodija otkriva podsvjest. Melodija koju ste vi pevali potiče, čini mi se, iz ratnih dana. Comme (a. - Poaro je zapevao odvratnim falsetom: „Nekad volim brinetu Nekad opet blondinu (iz bašče nebeske preko Švedske).“ Što bi moglo više da vas oda? Mais je crois que la blonde l'em-port sur la brunettel

- Ali, Poaro - uzviknuo sam, crveneći.

- Chest tout naturel. Jeste li primetili kako je Freokliu Clark iznenada osjetio razumijevanje za gospođicu Megan? Kako se nagnuo napred i pogledao je? I jeste li primijetili kako je gospođica Tora Grej bila neraspoložena zbog toga? A Donald Frejzer, on...

- Poaro - rekao sam - vi ste neizlječivo sentimentalni.

- Ja ne, ni najmanje. Vi ste taj koji je sentimentaln, Hejstings. Upravo sam htio da se upustim u žučnu raspravu, kad su se otvorila

vrata. Zaprepastio sam se vidjevši Toru Grej.

- Oprostite što sam se vratila - rekla je mirno. - Ali postoji nešto što bih voljela da vam kažem, gospodine Poaro.

- Svakako, gospođice. Izvolite, sjedite. Sela je i trenutak oklijevala kao da bira riječi.

- Samo ovo, gospodine Poaro. Gospodin Clark vam je malo prije u svojoj plemenitosti rekao da sam napustila Kombsajd svojom voljom. On je vrlo ljubazan i čestit. Ali u stvari, to uopće nije tako. Ja sam bila spremna da ostanem - ima toliko toga da se uradi sa zbirkama. Ali Lejdi Clark je željela da odem! Mogu da nađem opravdanje za nju. Veoma je bolesna i malo je pometena od silnih droga. Zato je sumnjičava i mušičava. Bez razloga me ne voli i insistirala je da odem iz kuće.

Nisam mogao a da se ne divim devojčinoj hrabrosti. Nije pokušavala da uljepša činjenice, kao što bi mnogi došli u iskušenje, i sa zadivljujućom iskrenošću iznijela je sporno pitanje.

- Sjajno je što ste došli da nam to kažete - rekao sam.

- Uvijek je bolje da se zna istina - nasmješila se. - Ne želim da se skrivam iza viteštva gospodina Klarka. On je pravi vitez. Rekla je to vrlo toplo. Očigledno je obožavala Frenklina Klarka.

- Nastupili ste vrlo pošteno, gospođice - reče Poaro.

- Za mene je to udarac - tužno reče Tora. - Nisam imala pojma da me Lejdi Clark toliko ne voli. U stvari, uvijek sam mislila da me voli. - Lice joj je iskrivila grimasa: - Čovjek uči dok je živ. Ustala je. - To je sve što sam htjela reći. Doviđenja. Otpratio sam je do prizemlja.

- To se zove biti pošten - rekao sam, vrativši se u sobu. - Ta djevojka je hrabra.

- I proračunata.

- Što time mislite - da je proračunata?

- Mislim da ima sposobnost da unaprijed vidi stvari. Sumnjičavo sam ga pogledao.

- Ona je stvarno divna - rekao sam.

- I nosi divne haljine. Taj crepe marocain i mekana lisičja boa - dernier cril

- Poaro, vi ste pravi sitničar.

-Ja nikada ne primjećujem što netko ima na sebi.

- Trebalo bi da se pridružite nudistima. Htio sam ogorčeno da protivurečim, kad on, iznenada promjenivši temu, reče:

- Zna li, Hejstings, ne mogu nikako da se oslobodim utiska da je već danas u našem posljednjem razgovoru, rečeno nešto značajno. Čudno je to - ne mogu nikako da se sjetim što je to bilo... Samo mi je nešto proletjelo kroz glavu... Podsjeća me to na nešto što sam već vidio ili zabilježio...

- Nešto u Karstonu?

- Ne - ne u Karstonu... Prije toga... Ne smeta, uskoro ću se sjetiti... Pogledao me je (možda nisam bio dosta pažljiv), nasmijao se i opet počeo da pjevuši.

- Anđeo, zar ne? Iz bašte nebeske preko Švedske...

- Poaro - rekao sam - idite do đavola!

20. Lejdi Clark

Kad smo drugi put došli u Komsbajd, bio je obavijen atmosferom neke duboke i mirne melanholije. Djelimično je to možda bilo zbog vremena - bio je kišovit septembarski dan i u zraku se osećala jesen, a djelimično zbog toga što je kuća bila poluzatvorena. Sobe u prizemlju bile su zatvorene a zavjese spuštene, a mala soba u koju su nas uveli bila je vlažna i sparna. Malo zatim ušla je bolničarka kompetentna izgleda, povlačeći usput uštirkane manžetne.

- Gospodin Poaro? - rekla je žustro. - Ja sam sestra Kepstik. Gospodin Clark mi je pisao da ćete doći. Poaro je upitao za zdravlje Lejdi Clark.

- Kad se sve uzme u obzir, nije ni loše. „Kad se sve uzme u obzir“ značilo je, tako sam ja shvatio, uzeveši u obzir da je osuđena na smrt.

- Naravno, ne možemo da se nadamo nekom velikom poboljšanju, ali jedna nova terapija joj je donijela malo olakšanje. Dr Logan je sasvim zadovoljan njenim stanjem.

- Ali, istina je, zar ne, da ne može da se izleći?

- Oh, mi to nikad ne kažemo - reče sestra Kepstik, malo šokirana ovom otvorenošću.

- Pretpostavljam da je za nju muževljeva smrt bila strašan šok?

- Pa, gospodine Poaro, iiii je to bio tako veliki šok kao što bi bio za nekoga tko je potpuno zdrav, ako razumijete što hoću da kažem. U njenom stanju sve je nekako mutno, nejasno.

- Oprostite na pitanju, ali da li je bila privržena svom mužu i on njoj?

- Oh, da, bili su veoma sretan par. On se jako brinuo i uzrujavao zbog nje, jadnik. Zna, za liječnika je to uvijek gore. Oni ne mogu da se zavaravaju lažnim nadama. Bojim se da ga je to u početku jako mučilo.

- U početku? Kasnije ne?

- Čovjek se na sve privikne, zar ne? A onda, Sir KARMAJKL je imao svoju zbirku. Hobi je čovjeku velika utjeha. Povremeno je išao na aukcije, pa su onda on i gospođica Grej katalogizirali stvari i preuređivali muzej prema novom sistemu.

- Oh, da - gospođica Grej. Ona je otišla, zar ne?

- Da - jako mi je žao zbog toga - ali žene ponekad, kad nisu sasvim zdrave, nešto umisle. I nema smisla da se s njima prepirete. Bolje je popustiti. Gospođica Grej je tu bila vrlo uviđavana.

- Lejdi Clark je nikad nije voljela?

- Ne - to jest, ne radi se o tome. U stvari, mislim da ju je u početku prilično voljela. Ali, ne smijem da vas zadržavam brbljanjem. Moja pacijentkinja će se pitati što je sa nama.

Povela nas je na kat. Soba u koju smo ušli bila je nekada spavaonica, a sada je bila preuređena u ugodnu dnevnu sobu. Lejdi Clark je sjedila u velikoj naslonjači blizu prozora. Bila je bolno mršava, a lice joj je bilo gotovo sivo i izmučeno kao kod ljudi koji mnogo pate. Pogled joj je bio odsutan, sanjarski, a ženine oči sitne kao glavica igle.

- Ovo je gospodin Poaro kojeg ste željeli da vidite - reče sestra Kepstik visokim, veselim glasom.

- Oh, da, gospodin Poaro - odsutno je rekla Lejdi Clark. Pružila je ruku.

- Moj prijatelj kapetan Hejstings, Lejdi Clark.

- Drago mi je. Obojica ste vrlo ljubazni što ste došli. Otsutnim gestom pokazala nam je da sjednemo. Seli smo. Nastala je tišina. Izgledalo je da je Lejdi Clark utonula u san. Ubrzo se preнула. Uzdahnula je, još uvijek otsutno, klimajući glavom.

- Nikada nismo mislili da će to tako da ispadne... Bila sam sigurna da ću ja prva da odem... - Utonula je u misli.

- Kar je bio veoma snažan - za svoje godine jako snažan. Nikad nije bio bolestan. Bilo mu je blizu šezdeset - ali izgledao je kao pedesetogodišnjak... Da, jako snažan...

Opet je utonula u svoj san. Poaro, koji je dobro poznao posljedice uzimanja određenih droga, kao i to da sam uzimač ima utisak da je vrijeme beskonačno, nije rekao ništa. Lejdi Clark iznenada reče:

- Da - lijepo od vas što ste došli. Rekla sam Frenklinu. Rekao je da neće da zaboravi da vam kaže. Nadam se da Frenklin neće biti glup... tako je lako zavesti ga, iako je proputovao celi svijet. Muškarci su takvi.. Oni ostaju dječaci... Frenklin, posebno.

- On je impulsivan - reče Poaro.

- Da - da... - veliki vitez. Muškarci su tako glupi u tome. Čak i Kar Glas jej se izgubio. Grozničavo nestrpljivo je zatresla glavom.

- Sve je tako mutno... Tijelo je čovjeku samo smetnja, gospodine Poaro, naročito kada odnese prevagu. Čovjek nije svjestan ničeg drugog - da li će bol prestati ili ne - ništa drugo nije važno.

- Znam, Lejdi Clark. To je jedna od tragedija ovog života.

- To me zaglupljuje. Ne mogu čak ni da se sjetim što sam ono htjela da vam kažem.

- Da li je to bilo nešto u vezi sa smrću vašeg muža?

- Karovom smrću? Da, možda... Ludi jadnik - mislim na ubojicu. Sve je to zbog te buke i tempa današnjice - ljudi to ne mogu da podnesu. Uvijek mi je bilo žao tih ljudi - mora da im je tako čudno u glavi. A onda, biti zatvoren - mora da je to strašno. Ali što da se radi? Ako ubijaju... - Protresla je glavom - puna bola. - Još ga niste uhvatili? - upitala je.

- Ne, još ne. - Mora da je onoga dana tumarao ovuda.

- Lejdi Clark, tu, svuda okolo, ima mnogo stranaca. Sezona je.

- Da - zaboravila sam... Ali oni ostaju na plažama, ne približavaju se kući. - - Tog dana nijedan stranac se nije približio kući.

- Tko to kaže? - sa iznenadnom žestinom reče Lejdi Clark. Poaro kao da se malo zbunio.

- Posluga - rekao je. - Gospođica Grej. Lejdi Klar reče vrlo razgovetno:

- Ta djevojka je lažljivica! Poskočio sam. Poaro mi dobaci pogled. Lejdi Clark je nastavila - govorila je sada kao u groznici.

- Nije mi se sviđala. Nikad mi se nije sviđala. Kar je imao visoko mišljenje o njoj. Stalno je pričao kako je siročče i sama na svijetu. Što ima lošeg u tome da je čovjek siročče? Nekada je to blagoslov. Mogli biste da imate oca ništariju i majku pijanicu - onda biste imali na što da se žalite. Govorio je da je tako hrabra i marljiva. Točno je da je dobro radila svoj posao! Ne znam kakve to veze ima sa hrabrošću!

- Dušo, ne uzbuđujte se - intervenisala je sestra Kepstik. - Ne smijemo da se umorimo.

- Odmah sam joj rekla da se spakira! Frenklin je bio tako drzak da je rekao da bi ona možda mogla da me rasonodi. No, i to mi je

razonoda! Čim prije nestane, to bolje - rekla sam! Frenklin je budala! Nisam htjela da se splete s njom. On je takav dječak! Nema razuma! „Daću joj plaću za tri mjeseca unaprijed, ako to želiš", rekla sam, „ali mora da ide. Ne želim više da je vidim u kući ni jedan dan duže". Ima nešto dobro kad je čovjek bolestan - ljudi ne mogu da se sa vama prepiru. Učinio je kako sam rekla i ona je otišla. Pretpostavljam - kao mučenica, još slađa i hrabrija!

- No, no, dušo, nemojte tako da se uzbuđujete. To nije dobro za vas. Lejdi Clark odmahnu rukom.

- I vi ste bili u pogledu nje ista budala kao i svi drugi.

- Oh, Lejdi Clark, ne smijete tako da govorite. Ja sam zaista mislila da je gospođica Grej vrlo lijepa djevojka - izgledala je tako romantično, kao iz romana.

- Gubim strpljenje sa vama - iscrpljeno reče Lejdi Clark.

- Dobro, dušo, ona sada više nije ovdje. Otišla je. Lejdi Clark nestrpljivo klimnu glavom, ali ne reče ništa. Poaro upita:

- Zašto ste rekli da je gospođica Grej lažljivica?

- Zato što jeste. Rekla vam je da nijedan stranac nije prilazio kući, zar ne?

-Da.

- E, pa dobro. Ja sam vidjela - vlastitim očima - kroz ovaj prozor - kako priča sa nekim potpuno nepoznatim na ulazu.

- Kad je to bilo? - Ujutro, onoga dana kad je Kar umro - oko jedanaest sati.

- Kako je izgledao taj čovjek? - Sasvim obično. Ništa posebno.

- Džentlmen - trgovac?

- Nije bio trgovac. Izgledao je otrcan. Ne sjećam se. Lice joj se iznenada iskrivilo od bola. - Molim vas - idite sada - malo sam umorna - sestro!

Oprostili smo se.

- To je čudna priča - rekoh Poarou dok smo se vraćali u London. – To o gospođici Grej i nepoznatom čovjeku.

- Vidite, Hejstings? Rekao sam vam: uvijek se nešto nađe.

- Zašto je djevojka lagala i rekla da nije nikoga vidjela?

- Mogu da nađem sedam različitih razloga - jedan od njih je strašno jednostavan.

- Je li to prekor? - upitao sam.

- Ne, već poziv da upotrijebite svoju dosetljivost. Ali nema potrebe da se uznemiravamo. Najlakši način da dođemo do odgovora jeste da je pitamo.

- I vjerojatno će nam reći drugu laž.

- To bi stvarno bilo zanimljivo - i veoma značajno.

- Monstruozno je pretpostaviti da djevojka poput nje može da ima neke veze sa luđakom.

- Baš tako - zato to ni ne pretpostavljam. - dalje sam razmišljao o tome. - Lijepim djevojkama nije lako - uzdahnuo sam na kraju.

- Du tout. Nemojte da budete u zabludi.

- To je istina - insistirao sam. - Svi su protiv nje jednostavno zato jer je lijepa.

- Vi govorite betises, prijatelju moj. Tko je bio protiv nje u Kombsajdu? Sir Karmajkl? Frenklin? Sestra Kapstik?

- Lejdi Clark se okomila na nju.

- Mon ami, vi ste puni samilosti prema lijepim mladim djevojkama. Ja, sa svoje strane, osjećam samilost samo za bolesne stare žene. Moguće je da je Lejdi Clark oštrovida - a da su njen suprug, gospodin Frenklin Clark i sestra Kepstik bili slijepi kao šišmiš - kao i kapetn Hejstings. Shvatite, Hejstings, da ove tri odvojene drame nikad ne bi došle u vezu u normalnom toku stvari. Svaka od njih bi išla svojim putem, nezavisno od drugih. Fasciniraju me, Hejstings, i uvijek će me fascinirati permutacije i kombinacije koje stvara život.

- Evo nas na Paddingtonu - bio je moj jedini odgovor.

Osjećao sam da je vrijeme da se nešto dogodi. Po dolasku u Vajthevn Menšons saznali smo da Poaroa netko čeka. Očekivao sam da će to biti Frenklin, ili možda Džap, ali na moje zaprepascenje pokazalo se da je to ni manje ni više nego Donald Frejzer.

Bio je veoma smeten, a njegova suzdržljivost dolazila je do izražaja više nego ikada. Poaro ga nije silio da pređe na stvar, već je umjesto toga ponudio sendviče i vino. Dok nije stiglo posluženje, sam je vodio razgovor, objašnjavajući gdje smo bili i govoreći o bolesnoj ženi ljubazno i osećajno. Tek kad smo pojeli sendviče i nalili vino, prešao je na osobne teme.

- Dolazite iz Bekshila, gospodine Frejzer?

-Da. - Jeste li imali nekog uspjeha sa Mili Higli?

- Mili Higli? Mili Higli? - Frejzer nije znao o kome je riječ. -Oh, to je ona djevojka! Ne, nisam do sada ništa napravio. To je... Zastao je. Nervozno je grčio ruke. - Ne znam zašto sam došao kod vas - iznenada je probilo iz njega.

- Ja znam - reče Poaro.

- Ne možete da znate. Kako biste mogli? - Došli ste kod mene zato što postoji nešto što nekome morate da kažete. Bili ste sasvim u pravu. Ja sam prava osoba. Govorite! Poarova sigurnost je postigla efekt. Frejzer ga je pogledao sa nekom zahvalnom poslušnošću.

- Mislite.

- Parbleu, siguran sam. - Gospodine Poaro, znate li nešto o snovima? To je posljednja stvar koju bih očekivao od njega. Međutim, Poaro nije izgledao ni malo iznenađen.

- Znam - odgovorio je. - Sanjali ste nešto...?

- Da. Pretpostavljam da ćete reći kako je prirodno da - da sanjam o-o tome. Ali to nije običan san.

-Ne?

- Sanjao sam ga već tri noći za redom, sir... Mislim da ću da poludim... - Recite mi... Frejzerovo lice bilo je sasvim blijedo. Oči kao da su htjele da mu iskoče iz duplji. U stvari, izgledalo je kao da je zaista lud. - Uvijek je to isto. Na plaži sam. Tražim Beti. Ona se izgubila -shvaćate, samo se izgubila. Moram da je nađem. Moram da joj dam njen pojas. Držim ga u ruci. A onda...

-Da?

- San se mijenja... Više je ne tražim. Ona je preda mnom - sjedi na plaži. Ne vidi me da dolazim... To je - oh, ne mogu...

- Nastavite. Poarov glas je zvučao autoritativno, čvrsto.

- Ja dolazim iza nje... ona me ne čuje... Vesto stavljam pojas oko njenog vrata i stežem... oh... stežem... Patnja koja se osjećala u njegovom glasu bila je užasna... Uhvatio sam se za naslon stolice...

Suviše je to bilo stvarno. - Ona se guši... Mrtva je... Ja sam je zadavio - a onda joj glava pada prema natrag i ja joj vidim lice - i to je Megan - a ne Beti!

Opustio se u stolici, blijed i drhtav. Poaro nali još jednu čašu vina i pruži mu je.

- Gospodine Poaro, što to znači? Zašto mi se to vraća svake noći? Svake noći...?

- Popijte to vino - naredi Poaro. Mladić učini kako mu je rečeno, a onda upita mirnije:

- Što to znači? Nisam - nisam je ja ubio? Ne znam što je Poaro odgovorio, jer sam u trenutku začuo poštarevo kucanje i automatski sam izašao iz sobe. Pri pogledu na sadržaj sandučića za pisma izgubio sam svaki interes za neobična otkrivenja Donalda Frejzera. Pojurio sam u dnevnu sobu, vičući:

- Poaro! Došlo je! Četvrto pismo! Poaro je skočio, zgrabio pismo i, zgrabivši nož za otvaranje pisama, razrezao kovertu. Stavio je pismo na sto. Sva trojica smo se nagnuli nad njega.

„Još uvijek nikakav uspjeh? Fuj! Sram vas bilo! Što radite vi i policija? Nego, zar se ne zabavljamo dobro? Kuda ćemo sljedeći put? Jadni gospodine Poaro! Stvarno vas

žalim. Ako vam ne uspije prvi put, pokušajte ponovno i tako stalno, samo pokušavajte. Pred nama je dug put. Tiperi? Ne - to će doći kasnije. Slovo T. Sljedeći događajčić desiće se u Donkasteru, 11. rujna. Do viđenja ABC

21. Opis ubojice

Mislim da je u tom trenutku ponovno počelo da iščezava ono što Poaro naziva ljudskim elementom. Kao da se završio interval normalnih ljudskih interesa koji je nastupio pošto naš razum više nije bio u stanju da podnosi čisti užas. Mi smo se, svi zajedno i svaki pojedinačno, osjećali nesposobnima da radimo bilo što sve dok ne stigne četvrto pismo i otkrije nam scenu ubojstva D. Ova atmosfera čekanja djelovala je u pravcu popuštanja napetosti.

Ali sada, sa ovim štampanim slovima što su nam se rugala sa belog papira, lov je ponovno započeo. Inspektor Krom stigao je iz Jarda, a dok je još bio ovdje, došli su Franklin Clark i Megan Bernard. Djevojka je objasnila da je i ona došla iz Bekshila. - Tjeljela sam nešto da upitam gospodina Klarka. Kao da je jedva čekala da se ispriča i objasni svoj postupak. Zapazio sam to, ali nisam tome pridavao netko veće značenje. Nakon pisma moj mozak je, prirodno, bio neprustupacan za bilo što drugo.

Krom, mislim, nije bio ni najmanje oduševljen što vidi razne učesnike ove drame. Postao je izuzetno služben i suzdržljiv.

- Ovo ću da ponesem, gospodine Poaro. Ako budete željeli kopiju...

- Ne, ne, nije potrebno.

- Inspektore, kakvi su vaši planovi? - upitao je Clark.

- Dosta obimni, gospodine Clark. - Ovog puta moramo da ga uhvatimo - reče Clark.

- Mogu vam reći, inspektore, da smo formirali vlastito društvo radi zajedničkog delovanja. Grupu zainteresiranih strana. Inspektor Krom reagirao je najuljudnije što je mogao:

- Ah, tako? - Čini mi se da nemate visoko mišljenje o amaterima, inspektore?

- Ne raspoložete istim sredstvima, zar nije tako, gospodine Clark?

- Zato se brinemo za svoje stvari - i to je nešto.

- Ah, tako? - Mislim da vam zadatak neće biti lak. U stvari, čak mislim da vas je ABC opet prevario.

Već sam ranije primijetio da se Kroma može podstaknuti da se raspriča kada druge metode zataje.

- Mislim da ovoga puta javnost neće imati prilike da kritikuje naše postupke - rekao je. - Ovoga puta ta budala nam je ostavila dosta vremena. 11. je iduće sreda. To je dovoljno vremena za javnu akciju u štampi. Donkaster će biti detaljno upozoren. Svatko, bila to žena ili muškarac, čije ime počinje sa D biće oprezan - to je već nešto. Drugo, preplavicemo grad policajcima. U tom smislu već postoji suglasnost svih glavnih inspektora Engleske. Svi u Donkasteru, i policija i građani, daće se u lov za jednim čovjekom - i sa malo sreće, trebalo bi da ga uhvatimo!

Clark reče mirno:

- Vi se ne zanimete za sport, inspektore.

Krom se zablenu u njega.

- Što time mislite, gospodine Clark?

- Čovječe božji, zar ne shvaćate da se sljedeće srede u Donkasteru trči St. Leger? Kromu se opustila vilica. Da ga ubiješ nije bio u stanju da izgovori ono poznato „Ah, tako?“. Umjesto toga rekao je:

- Da, to je istina. To komplikuje stvari...

- ABC nije budala, čak i ako je lud. Svi smo šutjeli, svaćajući situaciju. Mnoštvo na trkalištu - engleska publika... engleska publika puna strasti za ovaj sport - beskrajne komplikacije.

Poaro je promrljao:

- C'est ingenieudt Tout de meme c'est bien imagine, ga.

- Vjerujem - reče Clark - da će se ubojstvo dogoditi na trkalištu - možda baš u vrijeme trke. Za trenutak kao da je u njemu prevladao sportski instinkt i uživao je u toj pomisli...

Inspektor Krom ustade, uzevši pismo.

- Trke su komplikacija - priznao je. - To je nesretan splet okolnosti. Izašao je.

Čuli smo glasove u hodniku. Malo kasnije ušla je Tora Grej. Odmah je upitala:

- Inspektor mi je rekao za pismo. Gdje će biti ovog puta? Vani je padala kiša. Tora Grej je imala na sebi crni ogrtač i suknju i krzno. Crni šeširić nakrivio joj se na zlatnoj glavi. Pitanje je uputila Frenkiinu Klarku, njemu je i prišla, i držeći dlan na njegovoj ruci, očekivala je njegov odgovor.

- Donkaster - i to na dan trka.

Seli smo da razmotrimo situaciju. Samo po sebi se razumije da smo svi namjeravali da prisustvujemo, ali trke su nam nesumnjivo zakomplikovale planove koje smo unaprijed napravili. Obuzela me je obeshrabrenost. Konačno, što može da učini mala skupina od šest ljudi, bez obzira kako jako osobno bili zainteresirani? Tamo će biti bezbroj policajaca, opreznih i oštrookih, držače na oku sva moguća mjesta. Što više mogu da urade još šestoro ljudi? Kao da odgovara na moju misao, Poaro podiže glas. Govorio je kao učitelj ili kao svećenika.

- Mes enfants - rekao je - ne smijemo da rasipamo naše snage. Moramo da pridemo stvari metodično i sređeno. Istinu moramo da tražimo ne izvan već unutra. Moramo sebi reći - svatko od nas - što ja znam o ubici? I tako ćemo sastaviti sliku čovjeka koga moramo da tražimo.

- Ne znamo ništa o njemu - bespomoćno je uzdahnula Tora Grej.

- Ne, ne, gospođice. To nije istina. Svatko od nas zna o njemu nešto - kad bismo samo znali što to znamo. Uvjeren sam da znamo, samo to ne možemo da otkrijemo. Clark odmahnu glavom.

- Ništa ne znamo - da li je mlad ili star, plavokos ili crnomanjast! Nitko od nas ga nije vidio, a kamoli govorio sa njim! Toliko smo već puta u razgovoru prešli sve što znamo.

- Ne sve! Na primjer, ovdje prisutna gospođica Grej, rekla nam je da onog dana kada je ubijen Sir Karmajkl Clark nije vidjela niti je razgovarala ni sa jednim strancem. Tora Grej potvrdno klimnu glavom.

To je točno.

- Da li je? Lejdi Clark nam je rekla, gospođice, da vas je s prozora vidjela kako razgovarate sa nekim muškarcem na kapiji.

- Mene je vidjela kako razgovaram sa nekim strancem? - Djevojka je izgledala iskreno zaprepaštena. Ovaj čist, jasan pogled sigurno nije mogao da bude lažan. Odmahnula je glavom. - Mora da je Lejdi Clark pogriješila. Nisam - Oh! Iznenada joj se oteo uzvik. Obraze joj je prelilo rumenilo.

- Sad se sjećam! Kako je to glupo! Potpuno sam zaboravila na to. Ali to nije ni bilo važno. Bio je to samo jedan od onih trgovačkih putnika što idu okolo i prodaju čarape - znate, bivši vojnici. Vrlo su uporni, zato sam morala nekako da ga se oslobodim. Upravo sam bila u predvorju kada je prišao vratima. Umjesto da pozvoni, obratio se

meni, ali bio je to sasvim bezazlen čovjek. Zato sam vjerojatno i zaboravila na njega.

Poaro se uhvatio rukama za glavu i njihao je ovamo-tamo. S takvom je žestinom mrmljao nešto sebi u bradu, da se nitko nije usudio da progovori, već su svi zurili u njega.

- Čarape - mrmljao je. - Čarape... čarape... čarape... vient... čarape... čarape... To je motiv - da... prije tri mjeseca. I onda opet... i sada. Bon Dieu, to je to!

Uspravio se u stolici i uperio u mene zapovednički pogled.

- Sjećate se, Hejstings? Andover. Dućan. Idemo na kat. Spavaća soba. Na stolici. Par novih svilenih čarapa. A sada znam što mi je prije dva dana privuklo pozornost. Vi, gospođice - obratio se Megan. -Govorili ste o svojoj majci koja je plakala jer je na sam dan ubojstva kupila vašoj sestri nove čarape... Pogledao nas je. - Shvaćate? Tri puta se ponovio isti motiv. To ne može da bude koincidencija. Kad je gospođica govorila, imao sam osjećaj da je rekla nešto što sam već čuo. Sada znam što. Ono što je rekla prva susedka gospođe Ašer, gospođa Fauler. O ljudima koji stalno nešto pokušavaju da vam prodaju - i spomenula je čarape. Recite mi, gospođice, istina je, zar ne, da je vaša majka kupila čarape od nekog trgovačkog putnika a ne u dućanu?

- Da... da... tako je... Sad se« sjećam. Rekla je nešto o tome kako joj je žao tih nesretnih ljudi koji idu okolo, pokušavajući nešto da prodaju.

- Ali, kakve to ima veze? - uzviknuo je Frenklin. - To da je došao neki čovjek koji prodaje čarape ništa ne dokazuje! - Kažem vam, prijatelji moji, da to ne može da bude slučajnost. Tri zločina - i svaki put neki čovjek koji prodaje čarape i istražuje teren. Naglo se okrenuo prema Tori.

- A vous la parole! Opišite tog čovjeka. Prazno ga je pogledala.

- Ne mogu... ne znam kako... Nosio je naočale, čini mi se... i otrcani kaput...

- Mieux que ça, mademoiselle. - Hodao je pognuto... Ne znam. Jedva sam ga i pogledala. Nije bio tip čovjeka koga primećujete...

Poaro reče ozbiljno:

- Sasvim ste u pravu, gospođice. Čitava tajna ubojstva leži evo ovde u vašem opisu ubojice - jer, bez sumnje, on jeste ubojica! „Nije bio tip čovjeka koga primećujete“. Da - nema nikakve sumnje... Vi ste opisali ubojicu!

22. (Ne iz ličnog pripovedanja kapetana Hejstingsa)

Gospodin Aleksander Bonapart Kast sjedio je sasvim nepokretno. Doručak je ležao pred njim, hladan i netaknut. Lakomo je gutao novine, naslonjene na čajnik pred njim. Iznenada je ustao, prešao sobu jednom ili dvaput, a onda se srušio u stolicu kraj prozora. Uhvatio se rukama za glavu, prigušeno zastenjavši. Nije ni čuo kako se otvaraju vrata. Na pragu je stajala gazdarica, gospoda Marburi.

- Pitala sam se, gospodine Kast, da li biste htjeli - ali, što je vama? Zar se ne osjećate dobro? Gospodin Kast je podigao glavu.

- Ništa. Nije mi ništa, gospođo Marburi. Ne - ne osjećam se dobro od jutros. Gospoda Marburi je bacila pogled na poslužavnik.

- Dakle tako. Niste ni taknuli doručak. Da li vas opet boli glava?

- Ne. Barem, da... Samo - samo se osjećam malo slabo.

- Oh, jako mi je žao. Onda danas ne putujete? Gospodin Kast je iznenada poskočio.

- Ne, ne. Moram da idem. U pitanju je posao. Važan. Jako važan posao. Ruke su mu drhtale. Videći ga tako uzrujanog, gospođa Marburi je pokušala da ga smiri.

- No, dobro, ako morate - morate. Putujete li daleko ovog puta?

- Ne. Putujem - trenutak ili dva je oklijevao - u Celtenham. Bilo je nešto tako neobično u načinu kako je to rekao, da ga je gospođa Marburi iznenađeno pogledala. - Celtenham je lijepo mjesto - rekla je ljubazno. - Jedne godine otišla sam tamo iz Bristola. Dućani su jako lijepi.

- Vjerojatno jesu - da. Gospođa Marburi se ukočeno sagnula - jer saginjanje nije odgovaralo njenoj figuri - da bi podigla novine koje su, zgužvane, ležale ne podu.

- Novine ne donose ništa osim tih ubojstava, - rekla je, preletevši naslove, prije nego što ih je stavila natrag na sto. - Koža mi se od loga ježi, stvarno. Kao da je Jack Trbosek ustao iz groba. Gospodin Kast je otvorio usta, ali iz njih nije izašao nikakav zvuk.

- Donkaster - tamo namjerava da izvrši sledeće ubojstvo - reče gospoda Marburi. - A to je sutra! Stvarno da se čovjeku naježi koža od toga, zar ne? Da ja živim u Donkasteru i da mi ime počinje sa D, pobjegla bih prvim vlakom. Ne bih uopće riskirala. Što vi kažete, gospodine Kast?

- Ništa, gospođo Marburi - ništa. - I još trke. Sigurno misli da će mu se tamo pružiti prilika. Poslaće tamo mnoštvo policajaca, a - ali, gospodine Kast, vi stvarno izgledate loše. Zar ne bi bilo dobro da nešto popijete? Zaista ne bi trebalo da danas putujete. Gospodin Kast se ukočio.

- Moram, gospođo Marburi. Uvijek sam bio tačanu svojim - poslovima. Ljudi moraju - moraju da imaju u vas povjerenja! Kad se nečeg primim, ja to i izvršim. To je jedini način da čovjek napreduje u u poslu.

- Ali, ako ste bolesni?

- Ja nisam bolestan, gospođo Marburi. Samo sam malo uznemiren zbog - nekih osobnih stvari. Inače sam sasvim dobro. Bio je tako nepokolebljiv da je gospođa Marburi samo pokupila poslužavnik i nerado izašla iz sobe. Gospodin Kast je izvukao kovčeg ispod kreveta i počeo da se pakuje. Pidžamu, neseser, rezervni ovratnik, kožne papuče. Otvorio je ormar i premjestio sa police u kovčeg desetak kartonskih kutija, veličine otprilike dvadeset i pet puta osamnaest centimetara. Bacivši pogled na Vozni red na stolu, izašao je iz sobe sa kovčegom u ruci. U predvorju ga je spustio i obukao

kaput i šešir. Dok je to radio, uzdisao je tako duboko da ga je djevojka koja je izašla iz pokrajnje sobe zabrinuto pogledala.

- Nešto nije u redu, gospodine Kast?

- Ne, sve je u redu, gospođice Lili.

- Zašto ste onda tako uzdisali? Gospodin Kast iznenada reče:

- Gospođice Lili, da li ste uopće skloni predosećanjima? Slutnjama?

- Pa, zapravo ne znam... Naravno, ima dana kada osjećate da sve ide naopako, i dana kada osjećate da sve ide dobro.

- Baš tako - reče gospodin Kast. Opet je uzdahnuo. - Onda zbogom, gospođice Lili. Zbogom. Vi ste uvijek tako ljubazni prema meni.

- Nemojte govoriti zbogom kao da odlazite zauvijek - nasmijala se Lili.

- Ne, ne, naravno da ne.

- Vidimo se u petak - reče djevojka, smešeći se.

- Kuda ćete ovaj put? Opet na obalu?

- Ne, ne - ovaj - u Čeltenham.

- Pa i to je lijepo. Ali ne tako kao Torkvej. Tamo mora da je lepo. Sljedeće godine bih htjela da idem tamo na odmor. Usput rečeno, vi mora da ste prošli put bili blizu mjesta ubojstva. Ono se dogodilo dok ste vi bili tamo, zar ne?

- Ovaj - da. Ali Karston je udaljen šest ili sedam milja.

- Svejedno, mora da je bilo uzbudljivo! Možda ste čak na ulici prošli pored ubojice! Možda ste mu bili sasvim blizu!

- Da, možda - rekao je gospodin Kast i lice mu se pri tom iskrivilo u takav sablastan osmjeh, da je Lili Marburi to primijetila.

- Oh, gospodine Kast izgledate loše.

- Sasvim sam dobro, sasvim dobro. Zbogom, gospođice Marburi. Nespretno je podigao svoj šešir, zgrabio kovčeg i žurno nestao kroz vrata.

- Jadan čovjek - blago reče Lili Marburi. - Izgleda skoro lud.

Inspektor Krom reče svom podređenom:

- Nabavite mi popis svih firmi koje proizvode čarape i obavijestite ih okružnicom. Tjelim popis svih njihovih trgovačkih putnika - svih onih koji prodaju na osnovu narudžbe.

- Je li to u pitanju slučaj ABC, sir?

- Jeste. Jedna od ideja gospodina Herkula Poaroa. - U glasu mu se osjećao prezir. - Vjerojatno bez značenja, ali ne smijemo ništa da propustimo, bez obzira kako male šanse bile za uspjeh.

- Točno, sir. Gospodin Poaro je u svoje vrijeme bio dosta dobar, ali mislim da je sada već malo izlapeo, sir.

- On je šarlatan - reče inspektor Krom. - Uvijek pozira. To može da zavara neke ljude. Ali mene ne. Nego, što se tiče priprema za Donkaster...

Tom Hartigan reče Lili Marburi:

- Jutros sam vidio tvog naftalinca.

- Koga? Gospodina Kasta?

- Da, Kasta. U Justonu. Izgledao je kao poplašena kokoš, kao i obično. Mislim da mu nisu sve na broju. Trebalo bi da se netko brine

o njemu. Najprije je ispustio na tlo svoje novine, pa onda svoju kartu. Podigao sam je - a on nije imao pojma da je nešto izgubio. Uzrujano mi se zahvalio, ali mislim da me nije prepoznao.

- Ne mari - reče Lili. - Vidio te je samo u prolazu, u predvorju, a i to ne često. Još jednom su obišli podijum plešući.

- Lijepo plešeš - reče Tom.

- Ajde, ne budali - rekla je Lili, ali se ipak tešnje privila uz njega. Opet su plešući obilazili podijum.

- Jesi li rekao Juston ili Padington? - naglo upita Lili. - Hoću reći, gdje si vidio starog?

- Juston. - Jesi li siguran?

- Jasno da sam siguran. Što time misliš?

- Čudno. Mislila sam da se u Čeltenham putuje iz Padingtona.

- Putuje se. Ali stari nije putovao u Čeltenham. Išao je u Doncaster.

- Čeltenham.

- Donkaster, znam to curo! Konačno, podigao sam mu kartu sa tla, zar ne?

- Ali meni je rekao da ide u Čeltenham, sigurna sam.

- Oh, pogrešno si čula. U svakom slučaju išao je u Donkaster. Neki ljudi imaju sreću. Kladio sam se nešto malo na Fajrflaja i rado bih gledao trke.

- Ne bih rekla da gospodin Kast ide na trke; ne slični na tu vrstu ljudi. Oh, Tom, nadam se da ga neće ubiti. Pa sljedeće ubojstvo ABC-a treba da bude u Donkasteru.

- Kast nije u opasnosti. Njegovo ime ne počinje sa D.
- Mogli su da ga ubiju prošli put. Bio je u Torkveju blizu Karstona kada se dogodilo posljednje ubojstvo.
- Tako? Neobična koincidencija, zar ne? Nasmijao se.
- Da nije bio prije toga u Bekshilu, ha? Lili je skupila obrve.
- Bio je na putu... Da, sjećam se da je bio na putu... jer je zaboravio kupaći kostim. Majka ga je zakrpila. Rekla je: „Eto - gospodin Kast je jučer otputovao a da na kraju nije ponio kupaći kostim“, a ja sam rekla: „Oh, nije važan kupaći kostim - dogodilo se strašno ubojstvo“, rekla sam, “u Bekshilu je zadavljena neka djevojka”. - No, ako je želio da ponese svoj kupaći kostim, mora da je putovao negdje na obalu, Lili - lice mu se naboralo od zadovoljstva.
- Što kažeš na to da je tvoj naftalinac ubojica glavom?
- Jadni gospodin Kast? On ne bi ubio ni muvu - nasmijala se Lili. Nastavili su, sretni, da plešu - svjesni jedino zadovoljstva što su zajedno. Ali u njihovoj podsvijesti nešto se uskomešalo...

23. 11. 09. DONKASTER

Mislim da ću se cijelog svog života sjećati 11. rujna. Zaista, svaki put kad se spomene St. Leger automatski pomislim ne na trke, već na ubojstvo.

Prisećajući se vlastitih osjećanja, i sad na mene najživlji utisak ostavlja bolna svijest o našoj nemoći. Bili smo tu na licu mjesta Poaro, ja, Clark, Frejzer, Megan Bernard, Tora Grej i Meri Drover, i kad ništa drugo nije uspjelo, što smo mi mogli da uradimo? Uzdali smo se u bezizlaznu nadu - u šansu da ćemo među tisućama ljudi prepoznati lice ili lik čovjeka koga smo tek površno videli prije jednog, dva ili tri mjeseca.

Šansa je, u stvari, bila još manja - od svih nas, jedina osoba koja bi eventualno mogla da ga prepozna bila je Tora Grej. U toj napetosti njena vedrina se izgubila. Iščezlo je ono spokojno, samosvjesno držanje. Sjedila je, kršeći ruke, i, skoro plačući, obraćala se Poarou, govoreći vrlo nepovezano:

- Ja ga zapravo nisam ni pogledala... Zašto samo nisam? Kakva sam budala bila. Vi se svi uzdate u mene, svi... a ja ću da vas razočaram. Jer, čak i da ga vidim, možda ga neću prepoznati. Loše pamtim lica.

Usprkos onome što je meni rekao i usprkos svojim strogim kritikama na račun Tore, Poaro je sada bio sama ljubaznost. Bio je krajnje nježan. Palo mi je u oči da Poaro, kao i ja, nije bio ravnodušan prema ljepoti u bolu. Blago ju je pomilovao po ramenu.

- To ne, petite, samo ne histerija. To nam ne treba. Kad biste vidijeli tog čovjeka, prepoznali biste ga.

- Kako znate?

- Oh, ima mnogo razloga - prvo, zato jer crveno slijedi za crnim.

- Što time hoćete da kažete, Poaro? - uzviknuo sam.

- Govorim jezikom kockarskog stola. U ruletu crno može dugo da dobija - ali na kraju mora da se pojavi crveno. To je matematički zakon slučajnosti.

- Hoćete da kažete da se sreća okreće?

- Točno, Hejstings. A tu kockaru (a ubojica, konačno, i jeste najviša vrsta kockara, jer riskira ne novac, već svoj život) često nedostaje inteligentno anticipiranje. Zato što pobjeđuje, on misli da će nastaviti da pobjeđuje. Ne odlazi od stola u pravom trenutku, punih džepova. Tako i u zločinu, ubojica koji ima uspjeha, ne može da shvati mogućnost da ne bude uspješan! On se uzdaje u sebe da će predstava biti uspješna - ali, kažem vam, prijatelji moji, bez obzira kako pažljivo bio isplaniran, nijedan zločin ne može da bude uspješan bez sreće!

- Ne idete li malo predaleko? - sumnjao je Frenklin Clark. Poaro je uzbuđeno odmahnuo rukom.

- Ne, ne. Šanse su izjednačene, ako hoćete, ali moraju da budu u vašu korist. Razmislite! Moglo je da se dogodi da je u trenutku kad je ubojica izlazio, netko ušao u dućan gospođe Ašer. Ta osoba mogla je da pogleda iza pulta, vidi leš - i, ili odmah da ščepa ubojicu, ili bi bila u stanju da da policiji takav točan opis da ona može smjesta da ga uhapsi.

- Da, naravno, to je moguće - priznade Clark. - Iz toga proizilazi, da ubojica mora da riskira.

- Upravo tako. Ubojica je uvijek kockar. I, kao mnogi kockari, ubojica često ne zna da prestane u pravo vrijeme. Sa svakim novim zločinom raste i njegova svijest o vlastitim sposobnostima. On gubi osjećaj za mjeru. On ne kaže: „Pametani sam i sretne ruke!“ Ne, on samo kaže: „Pametani sam!“ - njegova svijest o vlastitoj inteligenciji

raste... a onda, mes amis, kuglica se naglo okrene oko svoje ose i boja se mijenja - kuglica je pala na nov broj i krupije uzvikuje Rouge.

- Mislite da će to sada da se dogodi? - upita Megan, mršteći se. - To mora da se dogodi prije ili kasnije! Do sada je sreća bila na strani zločinca - prije ili kasnije mora da se okrene i da pređe na našu stranu. Vjerujem da se već okrenula! I onaj trag sa čarapama je početak. Od sada, umjesto da mu sve ide dobro, sve će mu ići loše. I počće da pravi greške...

- Moram da kažem da ste me ohrabрили - rekao je Frenklin Clark.

- Svima nam je potrebna utjeha. Već od ranog jutra jednostavno me parališe osjećaj bespomoćnosti.

- Čini mi se da je krajnje problematično da bismo mi mogli da učinimo bilo što što bi imalo neku praktičnu vrijednost - reče Donald Frejzer. Megan ga je ukorila:

- Ne budi defetist, Done. Meri Drover se malo zacrvenela, govoreći; - Ja mislim da se nikad ne zna. To ludo čudovište je negdje ovde, i mi također - a na kraju krajeva, ponekad čovjek naleti na nekoga a da i sam ne zna kako. Ja sam se uzrujavao:

- Kad bismo mogli još nešto da uradimo.

- Sjetite se, Hejstings, da policija radi sve što može. Ovdje je ekipa specijalno obučениh policajaca. Naš dragi inspektor Krom ima doduše malo iritirajuće ponašanje, ali on je vrlo sposoban policajac, a pukovnik Anderson, glavni inspektor, je čovjek od akcije. Oni su preduzeli sve što je moguće u pogledu praćenja događaja i patroliranju gradom i trkalištem. Svuda će biti preobučени policajci. A tu je i ta akcija u štampi. Javnost je u potpunosti upozorena. Donald Frejzer je odmahnuo glavom.

- Ja sve mislim da on neće ni da pokuša - rekao je sa nadom u glasu. - Bio bi lud da to učini!

- Na žalost - suho reče Clark - on jeste lud! Što vi mislite, gospodine Poaro? Hoće li odustati ili će pokušati da izvede to što je anomalije?

- Po mom mišljenju, on je toliko opsjednut time, da mora pokušati da realizuje svoje obećanje! Suprotno bi značilo da je priznao poraz, a to on, u svom bolesnom egoizmu, neće da dopusti. Mogu reći da je to mišljenje i dr Tomsona. Preostaje nam nada da će u tom pokušaju biti zaustavljen. Donald je opet odmahnuo glavom.

- On će biti jako lukav. Poaro baci pogled na sat. Shvatili smo znak. Dogovorili smo se da cijeli dan budemo dežurni, prije podne da patroliramo ulicama, a kasnije, da se razmestimo na različite moguće točke zločina na trkalištu. Kažem „mi“. Naravno, u ovom slučaju ovo patroliranje je bilo od male koristi, budući da ja vjerojatno nikada nisam vidio ABC-a.

Međutim, pošto smo zamislili da se razidemo kako bismo pokrili što veći prostor, predložio sam da ja pođem kao pratilac jednoj od dama. Poaro se složio - bojim se da su mu oči pritom malo zasvetlucale.

Djevojke su otišle po šešire. Donald Frejzer je stajao pored prozora, očigledno izgubljen u mislima. Franklin Clark je bacio pogled ka njemu, a onda je, vjerojatno zaključivši da je ovaj suviše odsutan da bi ga slušao, snizio glas i obratio se Poarou.

- Čujte, gospodine Poaro. Znam da ste bili u Karstonu i vidjeli moju snaju. Da li vam je rekla - ili aludirala - hoću reći da li - da li vam je uopće sugerisala...?

Zbunjeno je zastao. Poarovo lice, kada je odgovorio, bilo je sama nevinost, tako da sam odmah postao veoma sumnjičav.

- Comment! Da li mi je vaša snaha rekla, aludirala ili sugerisala - što? Franklin Klarka obli rumenilo.

- Možda mislite da sada nije vrijeme da vam smetam sa osobnim stvarima...?

- Du tout!

- Zmate, htio bih da budemo na čisto.

- To je vrijedno pohvale. Mislim da je ovaj put Clark posumnjao da se Poaro, iza svog prijatnog lica, zapravo zabavlja. S mukom je nastavio.

- Moja snaha je strašno mila žena - uvijek sam je jako volio - ali ona je već izvesno vrijeme bolesna - a u toj vrsti bolesti - sa svim tim drogama i slično - čovjek ima sklonosti - pa, ka tome da uobražava razne stvari o ljudima!

-Ah? Nema sumnje, sada je već bilo jasno da Poarou oči svetlucaju na njemu svojstven način. Ali Frenklin Clark, zadubljen u svoj diplomatski zadatak, ništa nije primijetio.

- Radi se o Tori - gospođici Grej - rekao je.

- Oh, vi to govorite o gospođici Grej? - nevino se iznenadio Poaro.

- Da. Lejdi Clark je nešto utuвила sebi u glavu. Zmate, Tora -gospođica Grej je, ovaj, privlačna djevojka...

- Možda - da - priznade Poaro.

- A žene su, čak i one najbolje među njima, malo osjetljive na druge žene. Naravno, Tora je bila mom bratu od neprocjenjive vrednosti - uvijek je govorio da je ona najbolja sekretarica koju je ikad imao - i jako ju je volio. Ali, sve je to bilo savršeno otvoreno i pošteno. Hoću reći, Tora nije ta vrsta djevojke...

- Ne? - pomogao mu je Poaro.

- Ali, moja snaha je sebi zabila u glavu da bude - ovaj - pretpostavljam ljubomorna. Doduše, nikad nije ništa pokazala. Ali nakon Karove smrti, kad se postavilo pitanje daljeg ostajanja

gospođice Grej - pa, ovaj - Šarlota ju je prekorila. Naravno, djelimično je to zbog bolesti i morfijuma i svega toga - sestra Kepstik tako kaže - kaže da ne smijemo kriviti Sarlotu zbog toga što je sebi utuвила to u glavu... Zastao je.

-Da?

- Gospodine Poaro, htio bih da shvatite da u tome nema ništa. To je samo uobražavanje jedne bolesne žene. Pogledajte - preturio je po džepu - ovdje je pismo koje sam primio od brata za vrijeme mog boravka na Malaji. Volio bih da ga pročitate jer točno pokazuje u kakvim su odnosima bili. Poaro ga uze. Frenklin Clark mu je prišao i, pokazujući prstom, pročitao naglas neke odlomke.

- Ovdje je kao i obično. Šarlota pati od bolova manje nego prije. Volio bih da mogu da kažem nešto bolje. Možda se sjećaš Tore Grej? Ona je vrlo draga i ne mogu da ti kažem kolika mi je utjeha. Ne znam što bih bez nje čitavo ovo tako teško vrijeme. Njeno suosjećanje i zanimanje nije nikad zatajilo. Ima profinjeni ukus i dobar nos za lijepe stvari, i dijeli moju strast za kinesku umjetnost. Stvarno sam imao sreće što sam je našao. Ni kćerka ne bi mogla da mi bude bliskiji i saosećajiji prijatelj. Tivot joj nije uvijek bio lagan i sretan i zato mi je drago da je ovdje našla dom i ljude koji je vole.

- Vidite - rekao je Frenklin. - To je moj brat osjećao za nju. Mislio je o njoj kao o svojoj kćerki. Zato mi se čini nepravednim da je bratova žena, onog momenta kad njega više nema, izbacuje iz kuće! Tjene su stvarno strašne, gospodine Poaro.

- Ne zaboravite da je vaša snaha bolesna i da veoma pati.

- Znam. Stalno to sebi ponavljam. Ne smijemo je osuđivati. Svejedno, odlučio sam da vam pokažem to pismo. Ne želim da steknete loš utisak o Tori iz nečega što je možda rekla Lejdi Clark. Poaro mu vrati pismo.

-Mogu da vas uvjerim - nasmijao se - da sebi nikada ne dozvoljavam da donesem pogrešne zaključke iz nečega što mi je netko rekao. Svoj sud donosim sam.

- U redu - reče Clark, spremajući pismo. - Ipak mi je drago što sam vam ga pokazao. Evo djevojaka. Bolje da pođemo. Kad smo izlazili, Poaro me pozva natrag.

- Svakako hoćete da idete u ekspediciju, Hejstings?

- Oh, da. Ne bih bio sretan da ovdje sjedim i ništa ne radim.

- Čovjek radi i mozgom, isto kao i tijelom, Hejstings.

- Pa u tome ste vi bolji od mene - rekao sam.

- Neosporno ste u pravu, Hejstings. Imam li pravo kad pretpostavljam da namjeravate da budete kavalir jednoj od dama? - Tako sam mislio. - A koju ćete damu počastiti svojim društvom?

- Pa - ovaj - nisam o tome razmišljao.

- Možda gospođicu Bernard?

- Ona je dosta nezavisan tip – usprotivih se.

- Gospođicu Grej?

- Da. Ona je bolja.

- Hejstings, vi ste rijetko, iako providno pošteni! Celo vrijeme ste planirali da provedete sa svojim plavim anđelom.

- Ali, Poaro!

- Ćao mi je što vam remetim planove, ali moram da vas zamolim da svoju pratnju usmerite u drugom pravcu.

- Oh, u redu. Ta holandska lutka od djevojke vam je očigledno slaba točka. - Osoba koju treba da pratite je Meri Drover - i moram da vas zamolim da je ne napuštate.

- Ali zašto, Poaro?

- Zato što, prijatelju moj dragi, njeno ime počinje sa D. Ne smijemo ništa da riskiramo. Njegova primedba je zaista bila opravdana. Istina, najprije mi se učinilo da je otišao malo predaleko. Ali, onda sam shvatio, ako ABC gaji tako fanatičnu mržnju prema Poarou, da je lako moguće da je u toku sa Poarovim kretanjima. A u tom slučaju eliminacija Meri Drover mogla bi da ga pogodi kao čist udarac.

Obećao sam da ću brižno da pazim na svoju štićenicu. Izašao sam, ostavljajući Poaroa u stolici pored prozora. Pred njim je bio mali rulet. Zavrteo ga je baš dok Sam izlazio i povikao je za mnom:

- Rouge - to je dobar znak, Hejstings. Sreća se okreće!

24. (Ne iz ličnog pripovedanja kapetana Hejstingsa)

Gospodin Lidbeter je nestrpljivo nešto progundao ispod glasa kad je njegov prvi susjed ustao, i, nespretno posrćući, prošao pored njega, dok mu je šešir pao na sjedište ispred, tako da je morao da se nagne naprijed da ga dohvati. - sve to u trenutku kada je „Ni vrabac“ bio na vrhuncu, a gospodin Lidbeter čele nedjelje željno iščekivao kad će doći dan da vidi tu uzbudljivu dramu, punu strasti i ljepote, sa samim zvijezdama. Zlatokosa heroina, koju je igrala Ketrin Rojal (po mišljenju gospodina Lidbetera najbolja glumica na svijetu), upravo je prezrivo uzviknula svojim promuklim glasom:

- Nikada. Radije ću da umrem od gladi. Ali ja neću umrijeti.
Zapamtite ove reči: ni vrabac ne pada...

Gospodin Lidbeter je ljutito mahao glavom lijevo-desno. Eh, kakvi su to ljudi! Zašto zaboga ne bi mogli da pričekaju do kraja filma... I odlaze baš tako uzbudljivo. Ah, sad je bolje. Onaj dosadni tip je otišao prema izlazu. Gospodin Lidbeter imao je sada čist pogled na platno i Ketrin Rojal kako stoji pored prozora u Van Šrajner Menšonu u Nju Yorku. A sad se evo penje u vlak - sa djetetom u rukama... Kakve neobične vlakove imaju u Americi - uopće ne liče na engleske.

Ah, evo opet Štiva u njegovoj planinskoj kolibi... Film se kretao dalje prema svom sentimentalnom i skoro religioznom kraju. Kad su se svjetla uključila, gospodin Lidbeter je duboko uzdahnuo od zadovoljstva. Ustao je, žmirkajući. Nikad nije brzo izlazio iz kina. Uvijek mu je trebalo trenutak ili dva da se vrati prozaičnoj realnosti svakodnevnog života. Pogledal je oko sebe. Danas poslije podne nije bilo mnogo ljudi -jasno.

Svi su bili na trkama. Gospodin Lidbeter nije bio ljubitelj ni konjskih trka, ni kockanja, kao ni pića ili pušenja. To mu je ostavljalo više

snage da uživa u svojim odlascima u kino. Svi su se žurili prema izlazu. Gospodin Lidbeter upravo je htio također da krene. Čovjek koji je sjedio ispred njega uspavao se - skupio se na stolici. Gospodin Lidbeter osjetio je indignaciju pri pomisli da netko može da spava za vrijeme jedne takve drame kao što je „Ni vrabac“.

Neki ljutiti džentlmen je upravo oslovio usnulog čovjeka jer je ispruženim nogama blokirao put:

- Dopustite, sir. Gospodin Lidbeter je baš stigao do izlaza. Okrenuo se. Izgleda da je tamo došlo do nekog komešanja. Dežurni policajac... neki ljudi... Možda onaj čovjek ispred njega nije spavao, već je bio mrtav pijan... Malo je oklijevao a onda je izašao - i tako je propustio senzaciju dana - čak veću od one da je Not Half pobijedio na St. Legeru sa 85 prema 1.

Policajac je odgovorio:

- Da, upravo ste, sir... Izgleda da mu nije dobro... Ali - što se to događa, sir? Ovaj drugi upravo je pregledao svoju ruku i uzviknuo, ugledavši crvenu lepljivu mrlju. -Krv.. Policajac je prigušeno kriknuo. Ugledao je pod sjedištem nešto žuto.

- Boga mi! - rekao je. - Pa to je neka k... ABC!

25. (Ne iz ličnog pripovedanja gospođina Hejstingsa)

Gospodin Kast je izašao iz kina Rojal i pogledao u nebo. Lijepo večer... Zaista lijepo večer... Pao mu je na pamet citat iz Brauninga. „Bog je na nebesima svojim. Na svijetu je sve kako treba." Uvijek je volio ovaj citat. Samo je ponekad, čak veoma često, osjećao da nije istinit.

Šetao je ulicom, smešeći se sam sebi, sve dok nije došao do „Crnog labuda" gdje je odsjeo. Popeo se na drugi kat, u svoju malu zagušljivu sobu, koja je gledala na popločano unutrašnje dvorište i garažu.

Kad je ušao u sobu, osmijeh mu se iznenada izgubio sa lica. Na rukavu, blizu manžetne, ugledao je mrlju. Oprezno ju je dodirnuo - bila je vlažna i crvena - krv... Gurnuo je ruku u džep i izvukao nešto - dugačak, tanak nož. Njegova oštrica je također bila lepljiva i crvena...

Gospodin Kast je dugo sjedio. Iznenada, pogledao je po sobi kao što gleda progonjena životinja. Grozničavo je jezikom oblizao usne...

- Nisam ja za to kriv - rekao je gospodin Kast. Zvučalo je to kao da sa nekim raspravlja - kao đak koji se pravda pred svojim učiteljem. Opet je oblizao jezikom usne... Opet je oprezno dodirnuo rukav. Očima je prešao preko sobe i pogledao prema lavabou. Malo kasnije sipao je vodu iz starinskog bokala u lavabo. Skinuvši kaput, oprao je rukav, pažljivo ga žmirkajući... Uf! I voda je sada bila crvena... Kucanje na vratima. Sledio se - buljeći u vrata. Vrata su se otvorila. Zdepasta mlada žena - bokal u ruci.

- Oh, oprostite, sir. Vaša topla voda, sir. Jedva je progovorio.

- Hvala... Umio sam se u hladnoj... Zašto je to rekao? Njen pogled je odmah krenuo ka lavabou. Rekao je, ludeći:

- Ja... ja sam se malo posjekao... Nastala je pauza - da, jako duga pauza - prije nego što je rekla:

- Da, sir. Izašla je, zatvorivši vrata za sobom.

Gospodin Kast je stajao okamenjen. Konačno je došlo do toga. Osluškiavao je. Nisu li se to čuli glasovi - uzvici - koraci uz stepenice? Nije čuo ništa osim udaranja svog vlastitog srca... A onda je iznenada iz te skamenjenosti prešao u grozničavu aktivnost. Brzo je navukao kaput, na vrhovima prstiju prišao vratima i otvorio ih. Ništa se nije čulo osim poznatog žamora iz bara. Šunjao se niz stepenice... Još uvijek nitko. To je sreća. Zastao je u podnožju stepenica.

A sada, kojim putem? Odlučio se, projurio kroz hodnik i kroz vrata u dvorište. Nekoliko vozača petljalo je nešto sa kolima i raspravljalo o pobjednicima i poraženima. Gospodin Kast je žurno prešao preko dvorišta i izašao na ulicu. Iza prvog ugla na desno - zatim na lijevo - opet desno... Da se usudi na stanicu? Da - tamo će biti mnogo ljudi - specijalni vlakovi - ako mu sreća bude naklonjena, uspjeh će... Ako mu sreća bude naklonjena...

26. (Ne iz ličnog pripovedanja kapetana Hejstingsa)

Inspektor Krom je slušao uzbuđeno pripovijedanje gospodina Lidbetera. - Uvjeravam vas, inspektore, da srce prestaje da mi kuca kad pomislim na to. On zapravo mora da je celo vrijeme sjedio kraj mene! Inspektor Krom je bio savršeno ravnodušan prema tome da li srce gospodina Lidbetera kuća ili ne. Rekao je:

- Samo da to raščistimo. Taj čovjek je izašao pri kraju filma...
- „Ni vrabac” - Ketrin Rojal - automatski je promrljao gospodin Lidbeter.
- Prošao je pored vas i pri tom je posrnuo...
- Prasio se da je posrnuo, sad to vidim. Onda se nagnuo prema sedištu ispred da podigne šešir. Mora da je baš tada probo tog jadrnika.
- Niste ništa čuli? Krik? Ili stenjanje? Gospodin Lidbeter nije ništa čuo osim promuklog glasa Ketrin Rojal, ali zbog svoje bujne mašte izmislio je stenjanje. Inspektor Krom, ocenivši pravu vrijednost ovog stenjanja, naredio mu je da nastavi.
- A onda je izašao...
- Možete li da ga opišete? - Visok, snažan čovjek. Najmanje sto osamdeset centimetara. Div. I Plav ili crn?
- Ja... ovaj... nisam baš siguran. Mislim da je bio ćelav. Izgledao je opako.
- Nije šepao, zar ne? - upitao je inspektor Krom.

- Da - da, sada kada ste me sjetili, mislim da jeste šepao. Bio je jako taman, možda je neki mješanac.

- Da li je bio na svom sjedištu kad su se posljednji put uključila svjetla?

- Ne. Ušao je poslije početka filma. Inspektor Krom klimnu glavom, pruži gospodinu Lidbeteru izjavu da je potpiše i da ga se resi.

- Teško bi bilo naći goreg svjedoka - primijetio je pesimistički. Mogli biste da ga navedete da vam kaže sve što vam padne na pamet. Savršeno je jasno da nema pojma kako je izgledao naš čovjek. Da čujemo ponovno dežurnog policajca. Dežurni policajac je ušao, ukočen kao vojnik, i stao mirno, prikovavši oči na pukovniku Andersonu.

- Dakle, Džejmson, da čujemo što vi imate da nam kažete. Džejmson je odsalutirao.

- Da, seer. Na kraju predstave, sir, bilo mi je rečeno da je nekom džentlmenu pozlilo, sir. Imao je kartu za dva i po šilinga. Našao sam ga sklopčanog na sjedištu. Naokolo su stajali drugi džentlemani. Izgledao je jako loše, sir. Jedan od džentlmena koji su stajali naokolo stavio je ruku na njegov kaput i time mi privukao pozornost. Krv, sir. bilo je jasno da je džentlmen mrtav - ubijen nožem, sir. Pozornost mi je privukao Vozni red ABC pod sjedištem. Teleći da sve bude ispravno, nisam ga ni taknuo, već sam odmah obavijestio policiju da se dogodila tragedija.

- Odlično, Džejmson, postupili ste kako treba.

- Hvala, sir.

- Da li ste primijetili da je nekoliko minuta ranije netko izašao iz tog ili obližnjih redova?

- Nekoliko ljudi je izašlo, sir.

- Da li biste mogli da ih opišete?

- Na žalost, ne sir. Jedan od njih je bio gospodin Jeffrey Parnel. A drugi je bio mlade Osim Baker sa svojom djevojkom. Nikog drugog nisam posebno zapazio.

- Šteta. To je sve, Džejmson.

- Da, sir. Policajac je odsalutirao i izašao.

- Medicinske detalje imamo - reče pukovnik Anderson. - Najbolje da pozovemo svjedoka koji ga je pronašao. Ušao je stražar i salutirao.

- Ovdje je gospodin Herkul Poaro, sir, i još jedan džentlmen. Inspektor Krom se namrštio.

- Oh, u redu - rekao je. - Neka uđu, što se tu može.

27. Ubojstvo u Donkaseru

Ušao sam iza Poaroa, zapravo njemu za petama, tako da sam ulovio kraj primjedbe inspektora Kroma. I on i glavni inspektor izgledali su zabrinuti i utučeni. Pukovnik Anderson klimnuo je glavom u znak pozdrava.

- Drago mi je što ste došli, gospodine Poaro - ljubazno je rekao. Vjerojatno je pretpostavljao da nam je Kromova primedba doprla do ušiju.

- Opet smo, vidite, loše prošli.

- Još jedno ubojstvo ABC-a?

- Da. Prokleta drska stvar. Nagnuo se nad čovjeka i zabio mu nož u leđa.

- Ovog puta je, znači, zabio nož?

- Da, mijenja metode, zar ne? Udarac po glavi, davljenje, i sada nož. Svestrano čudovište - što kažete? Ovdje su medicinski detalji ako vas zanimaju. Gurnuo je papir prema Poarou.

- Na podu, ispod nogu ubijenog, ležao je ABC.

- Da li je ubijeni identificiran? - upita Poaro.

- Da. ABC je ovaj pout pogriješio - ako to može da nam bude satisfakcija. Pokojnik se zove Erlsfild - George Ersfild. Po profesiji brijač.

- Čudno - prokomentarisao je Poaro.

- Možda je preskočio jedno slovo - reče pukovnik. Moj prijatelj je sumnjičavo odmahnuo glavom.

- Da pozovemo sljedećeg svjedoka? - upita Krom. - On jedva čeka da ode kući.

- Da, da - da nastavimo. Uveli su sredovečnog džentlmena koji je jako podsećao na žabu iz bajke. Bio je jako uzbuđen i piskao je od uzrujanosti.

- To je najšokantnija stvar koju sam ikada doživio - skvičao je. Ja imam slabo srce, sir - jako slabo srce; mogao sam da umrem.

- Vaše ime, molim - reče inspektor.

- Daunes. Rodžer Emanuel Daunes.

- Zanimanje?

- Učitelj.

- Dakle, gospodine Daunes, recite nam svojim recima što se dogodilo.

- Mogu vam to riječi vrlo kratko, gospodo. Na kraju predstave ustao sam sa sjedišta. Sjedište sa moje lijeve strane bilo je prazno, ali u onom iza mene sjedio je neki čovjek i izgledalo je da spava. Nisam mogao da izađem jer je ispružio noge daleko ispred sebe. Zamolio sam ga da mi dopusti da prođem. Budući da nije reagirao, ponovio sam svoju molbu... ovaj... glasnije. On još uvijek nije reagirao. Onda sam ga uhvatio za rame da ga probudim. Onda je još više skliznuo u sjedište i tada sam shvatio da mora da je bez svijesti ili je jako bolestan. Povikao sam: „Ovom džentlmenu je pozlilo. Dovedite dežurnog“. Dežurni policajac je brzo došao. Kad sam skinuo ruku sa ramena usnulog čovjeka, vidio sam da je mokra i crvena... Sinulo mi je da je ubijen nožem. U istom trenutku policajac je primijetio Vozni red ABC... Vjerujte, gospodo, taj šok je bio za mene strašan! Svašta se moglo dogoditi! Godinama već patim od srca... Pukovnik Anderson je promatrao gospodina Daunesa i pri tom mu je izraz lica bio vrlo čudan.

- Možete da se smatrate sretnim, gospodine Daunes.
- I smatram se, sir. Nisam čak dobio ni lupanje srca!
- Ne shvaćate što hoću da kažem, gospodine Daunes. Kažete da ste sjedili dva sjedišta dalje?
- Najprije sam zapravo sjedio do ubijenog - a onda sam se prijemestio iza jednog praznog sjedišta.
- Vi ste otprilike iste visine i grade kao pokojnik, zar ne, a imali ste oko vrata, kao i on, vuneni šal?
- Ne vidim - započeo je odlučno gospodin Daunes.
- Samo vam govorim, čovječe - reče pukovnik Anderson - zašto treba da se smatrate sretnim. Ubojica vas je sledio u salu i onda se nekako, na ovaj ili onaj način, spleo. Odabrao je pogrešna leđa. Kladio bih se, gospodine Daunes, u što god hoćete, da je taj nož bio namenjen vama! Bez obzira na to koliko je srce gospodina Daunesa dobro podnelo testprobe, ovo nije mogao da podnese. Gospodin Daunes se skljojao u stolici, počeo je da se bori za zrak i lice mu je poplavelo.
- Vode - dahtao je. - Vode... Donijeli su mu čašu vode. Polagano je srkao iz nje, dok mu se boja lica polako vraćala.
- Meni? - rekao je. - Zašto meni?
- Tako izgleda - reče Krom. - U stvari, to je jedino objašnjenje.
- Hoćete da kažete da me je taj čovjek... to... to čudovište u čovečijem izgledu... taj krvožedni ubojica pratio, čekajući da mu se pruži prilika?
- Rekao bih da je bilo tako.

- Ali, za ime boga, zašto bi baš mene pratio? - pitao je uvređeni učitelj. Inspektor Krom došao je u iskušenje da odgovori:

- A zašto ne? Ali umjesto toga je rekao: - Na žalost, od luđaka ne možemo da očekujemo da ima neke razloge za svoja dijela.

- Oh, Bože me sačuvaj.' - prošaptao je gospodin Daunes, iznenada se otreznivši. Ustao je. Najednom je izgledao star i drhtav.

- Ako vam više ne trebam, gospodo, pošao bih kući. Ne osjećam se dobro.

- U redu, gospodine Daunes. Poslat ću vam stražara - da se uveri da ste u redu.

- Oh, ne - ne, hvala vam. Nije potrebno.

- Kako hoćete - zlovoljno reče pukovnik Anderson. Gospodin Daunes nije ni primijetio upitni pogled koji je pukovnik Anderson uputio inspektoru. Ovaj je, isto tako neprimetno, potvrdio glavom. Gospodin Daunes je, klecavih koljena, napustio sobu.

- Dobro je da nije shvatio - reče pukovnik Anderson. - Bit će ih potrebno nekoliko... ha?

- Da, sir. Vaš inspektor Rajs već je sve uredio. Kuća će biti pod prismotrom.

- Mislite - reče Poaro - da bi ABC mogao ponovno da pokuša, kad ustanovi da je pogriješio? Anderson klimnu glavom.

- Moguće je - rekao je. - Izgleda da je vrlo metodičan. Uznemiriće se ako se stvari ne odvijaju u skladu sa njegovim programom. Poaro je zamišljeno potvrdio glavom.

- Kad bismo samo mogli dobiti opis tog momka - ljutito je rekao pukovnik Anderson. - Stalno tapkamo u mraku.

- Možda hoćemo - reče Poaro.

- Mislite? Pa, i to je moguće. Do vraga, zbog čega ljudi imaju oči u glavi?

- Strpite se - reče Poaro.

- Vrlo ste sigurni u to, gospodine Poaro. Imate li neki razlog za takav optimizam?

- Da, pukovniče Anderson. Sve do sada ubojica nije griješio. Uskoro će sigurno da napravi grešku.

- Ako je to sve, morali biste nastaviti - prezirno je započeo glavni inspektor, ali su ga iznenada prekinuli.

- Ovdje je gospodin Bol iz „Crnog labuda“ sa nekom mladom ženom, sir. On smatra da mora nešto da vam kaže, što bi moglo da vam pomogne.

- Uvedite ih. Uvedite ih. Bilo što što bi moglo da nam pomogne, bide nam korisno.

Gospodin Blek iz „Crnog labuda“ bio je krupan Čovjek, sporih pokreta i još sporijih misli. Sav je odisao pivom. S njim je bila zdepasta mlada žena, okruglih očiju koje su plamtele od uzbuđenja.

- Nadam se da ne smetam ili da vam ne oduzimam vaše dragoceno vrijeme - polako je rekao svojim hrapavim glasom gospodin Bol. - Ali moja služavka, ovdje prisutna Meri, smatra da ima nešto da vam kaže što biste morali da znate. Meri sa mlako zakikotala.

- Dakle, djevojko, o čemu se radi? - rekao je Anderson. - Kako se zoveš?

- Meri, sir - Meri Straud.

- Dakle, Meri, van sa tim. Meri je pogledala svog šefa svojim okruglim očima. - Njen posao je da raznosi toplu vodu po sobama - priskočio joj je u pomoć gospodin Blek. - Sad boravi kod nas desetak gostiju. Neki su došli na trke a drugi su trgovački putnici.

- Da, da - nervozno reče Anderson.

- Hajde, djevojčice - rekao je gospodin Bol. - Ispričaj svoju priču. Nemaš čega da se bojiš. Meri je uhvatila dah, uzela zalet i počela.

- Ja sam pokucala na vrata i nije bilo odgovora, inače ne bih ušla, osim da je džentlmen rekao „Slobodno“, ali on nije rekao ništa i ja sam ušla a on je bio unutra i prao ruke. Zastala je i duboko disala.

- Nastavi samo - rekao je Anderson. Meri je bacila pogled prema svom šefu i, kao da je iz njegovog polaganog klimanja glavom dobila inspiraciju, opet je uzela zalet.

- „Vaša topla voda, sir“ rekla sam, i kucala sam“, a on kaže “Oh, baš sam se oprao u hladnoj vodi“, i ja sam, jasno, pogledala u lavabo, i, oh, Bože pomози, sir, lavabo je bio sav crven!

- Crven? - oštro reče Anderson. Bol upade u razgovor.

- Djevojka mi je rekla da je skinuo kaput i da ga je držao u ruci, a rukav je bio potpuno mokar - je li tako curo, ha?

- Da, tako je, sir. Opet se zaletela: - A lice mu je, sir, bilo tako čudno, kao mrtvačko. Jako sam se uplašila.

- Kad je to bilo? - oštro je upitao Anderson.

- Oko pet i petnaest, koliko mogu da procenim.

- Otprilike prije tri sata - prasnuo je Anderson. - Zašto niste odmah došli? - Nisam odmah znao - reče Bol. - Sve dok nismo čuli da je izvršeno još jedno ubojstvo. A onda je djevojka povikala da je to

možda u lavabou bila krv, i ja sam je upitao što time misli, i onda mi je ispričala. Ali meni to nije izgledalo vjerojatno, pa sam otišao da pogledam. U sobi nije bilo nikoga. Raspitao sam se naokolo i neki momak koji je bio u dvorištu mi reče da je vidio jednog čovjeka kako se potajno šunja prema izlazu i opis je bio točan. I onda sam rekao ženi da je najbolje da Meri ode u policiju, ali ženi se to nije svidjelo, ni Meri također, pa sam rekao da ja idem sa njom. Inspektor Krom je uzeo komad papira.

- Opišite tog čovjeka - rekao je. - Što brže možete. Ne smijemo častiti ni trena.

- Srednje visine - reče Meri. - Hodao je pognuto i imao je naočare.

- Kako je bio obučen?

- Nosio je tamno odijelo i šešir. Izgledao je otrcano. Nije bila u stanju da doda bilo što svom opisu. Inspektor Krom nije više insistirao. Uskoro proradiše telefonske veze, ali ni inspektor ni glavni inspektor nisu bili previše optimistični. Krom je uspio da izvuče činjenicu da čovjek o kome je bila riječ, kad se šunjao dvorištem, nije imao u ruci ni torbu ni kovčeg.

- To bi mogla da bude šansa - rekao je. Hitno je poslao dvojicu ljudi u „Crni labud“. Pratile su ih gospodin Bol, koji se sav nadio od ponosa i važnosti, i malo uplakana Meri. Poslije deset minuta javio se narednik.

- Donio sam registar, sir - rekao je. - Ovdje je potpis. Nagnusmo se nad njega. Rukopis je bio sitan i nerazgovetan - nije bilo lako da se čita.

- A.B. Kajs... ili je to Kaš? - reče glavni inspektor.

- ABC - značajno je rekao Krom.

- Što je sa prtljagom? - upita Anderson.

- Jedan povelik kovčeg, sir, pun malih kartonskih kutija.
- Kutija? Što je bilo u njima?
- Čarape, sir. Svilene čarape. Krom se okrenuo Poarou.
- Čestitam - rekao je. - Vaš predosjećaj je bio točan.

28. (Ne iz ličnog pripovedanja kapetana Hejstings)

Inspektor Krom bio je u svojoj uredu u Scotland Yardu. Telefon na njegovom pisaćem stolu diskretno je zazujao i on podiže slušalicu.

- Ovdje Džekobs, sir. Došao je neki mladić i ispričao nam nešto što biste, mislim, trebalo da čujete.

Inspektor Krom uzdahnu. U prošeku je dnevno dolazilo oko dvadeset ljudi sa takozvanim važnim informacijama o slučaju ABC. Neki su bili bezopasni luđaci, drugi opet dobronamemi koji su iskreno vjerovali da raspolažu vrijednom informacijom. Narednik Džekobs bio je neka vrsta ljudskog sita - zadržavajući grublja „zrna“, on je ostatak prosledivao svom pretpostavljenom.

- Dobro, Džekobs - reče Krom. - Pošaljite ga. Nekoliko minuta kasnije na inspektorovim vratima začulo se kucanje i pojavio se narednik Džekobs u pratnji visokog, zgodnog mladića skromnog izgleda.

- Ovo je gospodin Tom Hartigan, sir. On ima nešto da vam kaže što bi moglo da bude od značaja u slučaju ABC. Inspektor uljudno ustade i rukova se sa mladićem.

- Dobro jutro, gospodine Hartigan. Izvolite, sjedite. Pušite? Izvolite cigaretu? Tom Hartigan nespretno sijede i s izvesnim strahopoštovanjem pogleda u inspektora koga je zamišljao kao „velikog bosa“. Malo ga je razočarao njegov izgled. Izgledao je kao sasvim običan čovjek!

- Dakle. - reče Krom. - Imate nešto da nam kažete što bi moglo da bude od značaja u slučaju ABC. Naprijed! Tom nervozno započe.

- Naravno, možda to uopće ne znači ništa. To je samo moja ideja. Možda vam samo oduzimam vrijeme. Opet, neprimetno uzdahnu inspektor Krom. Koliko samo vremena mora da izgubi umirujući ljude!

- Mi to možemo najbolje da procenimo. Da čujemo činjenice, gospodine Hartigan. Samo naprijed!

Pato je ovako gospodine. Poznajem mladu damu čija majka iznajmljuje sobe. Na drugom spratu imaju gosta čije je ime Kast.

Kast, ha?

- Vidite, sir, bilo kako bilo, to mi je čudno zvučalo. To je čovjek srednje dobi za koga čovek ne bi rekao da bi mrava mogao zgaziti, ili utraditi nešto krivo.

Tom je onda ispričao svoj susret sa gospodinom Kastom na železničkoj stanici i događaj oko karte, i kako je njena majka rekla da je gospodin Kast rekao da putuje za Četlehem.

Čim sam bio slobodan, otišao sam kod Lili i upitao je kakvi su inicijali gospodina Kasta. Ona najprije nije mogla da se sjeti, ali njena majka jeste. Rekla je da su A.B. Onda smo seli da razmislimo da li je Kast bio odsutan i u vrijeme prvog ubojstva u Andoveru. Znae, sir, nije lako sjetiti se što je bilo prije tri mjeseca. Trebalo nam je dosta truda, ali smo na kraju ipak to ustanovili, jer gospođa Marburi ima brata u Kanadi i taj brat je došao da je posjeti 21. jula. Došao je neočekivano i ona je htjela da ga smjesti, a Lili je predložila da spava u sobi gospodina Kasta jer je on bio odsutan. Ali gospođa Marburi se nije složila jer to ne bi bilo fer prema njenom stanaru a ona uvijek voli da bude fer i poštena.

Ali složila se da je to bilo tog dana jer je istog dana brod kojim je doputavo Bert Marburi pristao u Sautemptonu. Inspektor Krom je slušao vrlo pažljivo, povremeno nešto brzo zapisujući.

- Je li to sve? I upitao je.

- To je sve, sir. Nadam se da ne mislite da od muhe pravim slona. Tomu je lice malo planulo.

- Uopće ne. Ispravno je što ste došli. Naravno, to je vrlo slab dokaz - datumi mogu biti čista slučajnost, kao i sličnost imena. Ali, to svakako opravdava potrebu da porazgovaram sa gospodinom Kastom. Da li je sada kod kuće?

- Jeste, sir.

- Kada se vratio?

- Iste večeri kad se dogodilo ubojstvo u Donkasteru, sir.

- Što je otada radio?

- Uglavnom je bio kod kuće, sir. I gospođa Marburi kaže da izgleda jako čudno. Kupuje mnogo novina - rano izlazi da bi kupio jutarnja izdanja, a kad padne mrak, ide po večernja. Gospođa Marburi kaže da stalno priča sam sa sobom. Gospođa Marburi misli da postaje sve smušeniji.

- Gdje stanuje ta gospođa Marburi? Tom mu je rekao adresu.

- Hvala vam. Vjerojatno ću doći u toku dana. Ne treba da vam kažem da obratite pozornost na svoje ponašanje ako se sretnete sa Kastom. Ustao je i rukovao se sa Tomom.

- Budite sigurni da ste uradili dobru stvar što ste došli kod nas. Do viđenja, gospodine Hartigan.

- Pa, sir? - upitao je Džekobs kad se malo kasnije vratio u sobu. - Mislite da je dobro?

- Obećavajuće - reče Krom. - To jest, ako su činjenice takve kako ih je dečko prikazao. Do sada nismo imali sreće sa proizvođačima

čarapa. Vrijeme je da se nečega dočepamo. Usput, donesite mi dosje slučaja u Karstonu. Nekoliko minuta je nešto tražio.

- Ah, tu je znači. Među izjavama torkveškoj policiji. Mladić po imenu Hil. Izjavio je da je prilikom izlaska iz Paviljona Torkvej gdje je gleda film „Ni vrabac“ primijetio nekog čovjeka koji se čudno ponašao. Govorio je sam sa sobom. „To je ideja.“ „Ni vrabac“ - to je film koji se davao u kinu Regal u Donkasteru?

- Da, sir.

-Možda ima nečeg u tome. U ono vrijeme još ne... ali je moguće da je onda našem čovjeku pala na pamet ideja o modusu operandi za sljedeći zločin. Vidim da imamo Hilovo puno ime i adresu. Njegov opis tog čovjeka je neodređen ali se nadovezuje na opise Meri Straud i ovog Toma Hartigana... Zamišljeno je klimnuo glavom.

- Postaje vruće - rekao je - što je bilo prilično netočno, jer je njemu uvijek bilo malo hladno.

- Imate li neke instrukcije, sir?

- Odredite ljude da paze na tu adresu, ali ne tako da se naša ptičica preplaši. Moram da porazgovaram sa zamenikom komesara. Nadalje, mislim da bismo Kasta mogli da dovedemo ovamo i da ga upitamo da li želi da da izjavu. Izgleda da je već zreo da progovori.

Vani, Tom Hartigan se pridružio Lili Marburi koja ga je čekala na Embankmentu.

- U redu, Tom? Tom klimnu glavom.

- Vidio sam osobno inspektora Kroma. Onog koji je zadužen za ovaj slučaj. - Kako izgleda?

- Tih je i tako-tako - nisam tako zamišljao detektiva.

- Ovi novi su takvi - sa poštovanjem reče Lili. - Neki ljudi su jako sposobni. Dakle, i što je rekao. Tom je kratko rezimirao razgovor.

- Znači, misle da je to stvarno on?

- Misle da bi mogao da bude. U svakom slučaju, doći će da mu postave par pitanja.

- Jadni gospodin Kast.

- Nije lijepo da govoriš „jadni gospodin Kast“, draga. Ako je on ABC, onda je izvršio četiri strašna ubojstva. Lili je uzdahnula i klimnula glavom.

- To je strašno - primijetila je.

- A sada ćemo nešto da prezalogajimo, draga. Samo pomisli da će moje ime da bude u novinama ako smo bili u pravu.

- Oh, Tom, stvarno?

- Sigurno. I tvoje. I tvoje majke, također. I sigurno će biti tvoja slika u novinama.

- Oh, Tom - Lili mu je u ekstazi stegnula ruku.

- A u međuvremenu što kažeš na zalogajčić u „Korner Hausu“? Lili mu je još čvršće stegnula ruku.

- Hajdemo onda!

- Može... samo trenutak. Moram da telefoniram.

- Kome?

- Jednoj djevojci koju treba da vidim.

- Potrčala je preko ceste i pridružila mu se, malo uzbuđena, tri minuta kasnije.
- A sada, Tom - provukla je svoju ruku kroz njegovu - ispričaj mi sve o Scotland Yardu. Nisi tamo vidio onog drugog?
- Kojeg drugog?
- Belgijanca. Onog kome ABC stalno piše.
- Ne. Nije bio tamo.
- Dakle, ispričaj mi sve. Što se dogodilo kad si ušao? Sa kim si razgovarao i što si rekao? Gospodin Kast je polako spustio slušalicu. Okrenuo se prema gospođi Marburi koja je, goreći od radoznalosti, stajala na pragu sobe.
- Ne zovu vas često telefonom, gospodine Kast.
- Ne... ovaj... ne, gospođo Marburi. Ne.
- Nadam se da nije ništa loše?
- Ne... ne... Kako je uporna ova žena. Pogled mu je pao na naslov u novinama koje je držao u ruci. Rođenja... Vjenčanja... Umrli...
- Moja sestra je dobila dječaka - Izlanuo je. On - koji nikad nije imao sestru.
- Oh, bože! Pa... pa, to je stvarno divno. („A sve te godine nije ni spomenuo da ima sestru", pomislila je u sebi. „Zar to ne sličići na ABC ubojstva 169 muškarce!"

Iznenadilo me, sada mogu da vam kažem, kada je ta dama tražila gospodina Kasta. Najprije sam pomislila da je to glas moje Lili - ličio je na njen - ali bio je nabusitiji ako shvaćate što mislim - malo uobražen. Gospodine Kast, čestitam, stvarno. Je li to prvi, ili imate još nećaka i nećakinja?

- Jedini - rekao je gospodin Kast. - Jedini koga imam i... ovaj... bojim se da moram smjesta da otputujem. Oni - oni žele da dođem. Mislim - mislim da ću još da uhvatim vlak ako požurim.

- Hoćete li dugo biti odsutni, gospodine Kast? - povikala je gospoda Marburi.

- Oh, ne... dva ili tri dana... ne više. Nestao je uz stepenice prema svojoj spavaćoj sobi. Gospoda Marburi se povukla u kuhinju, razneženo razmišljajući o „slatkome malom crviću“. Iznenada je osjetila grižnju savjesti. A sinoć ono sa Tomom i Lili i svim tim pokušajima da ustanove datume! Pokušavali su da dokažu da je gospodin Kast taj strašan monstrum ABC! Samo zbog njegovih inicijala i nekih koincidencija. - Vjerujem da to nisu mislili ozbiljno - tešila se.

- A sada će ih, tako im i treba, biti sramota. Izjava gospodina Kasat da je njegova sestra rodila dijete na neki neobjašiv način uklonila je sve sumnje koje je gospođa Marburi mogla da ima glede bona fides njenog stanara.

- Nadam se da se nije previše mučila, jadnica - pomislila je gospođa Marburi, ispitujući da li je pegla topla prije nego što počne da pegla Lilin svileni kombinezon - nastavila je zadovoljno da razmišlja o poznatim opstetričkim temama.

Sa torbom u ruci, gospodin Kast je tiho sišao niz stepenice. Pogled mu se za trenutak zaustavio na telefonu. U glavi mu je odjekivao razgovor.

- Gospodine Kast, jeste li to vi? Mislila sam da biste možda voleli da znate da će doći da vas posjeti jedan inspektor iz Scotland Jarda...

Što je on rekao? Nije mogao da se sjeti. - Hvala - hvala, draga... vrlo lijepo od vas... Nešto tako. Zašto mu je telefonirala? Zar je moguće da je sumnjala? Ili je možda samo htjela da bude sigurna da će biti kod kuće kad dođe inspektor? Ali kako je znala da dolazi inspektor?

A njen glas - promijenila je glas da je majka ne prepoznata... Izgledalo je - izgledalo je - kao da ona zna... Ali da zna, sigurno ne bi... Ipak, možda bi. Tene su vrlo čudne. Neočekivano okrutne i neočekivano dobre. Jednom je vidio kako je Lili pustila miša iz mišolovke. Dobra djevojka... Dobra i lijepa djevojka... Zastao je u predvorju kod stala sa šeširima i kišobranima. Da uzme...? Šum iz kuhinje natjera ga da se odluči... Ne, nije bilo vremena... Gospođa Marburi bi mogla da izađe... Otvorio je vrata, prošao i zatvorio ih za sobom... Kuda...?

29. U Scotland Yardu

Zamjenik komesara, inspektor Krom, Poaro i ja sedeli smo u Scotland Yardu.

Zamjenik komesara reče:

- Ta vaša ideja, gospodine Poaro, da se ispitaju velikoprodaje čarapa, upalila je. Poaro je raširio ruke.
- Sve je upućivalo na to. Taj čovjek nije mogao da bude redovan trgovački putnik. On je prodavao osobno, umjesto da nudi robu preko narudžbenice.
- Je li do sada sve jasno, inspektore?
- Mislim da jeste, sir - Krom je pogledao u dosje.
- Da li da ukratko izložim situaciju kakva je sada?
- Da, molim.
- Provjerio sam zajedno sa policijom u Karstonu, Pejntonu i Torkveju. Dobio sam popis osoba koje je posjetio i kojima je nudio čarape. Moram reći da obavlja posao temeljno. Prenoćio je u „Pitu“, malom hotelu blizu željezničke stanice Tor. U hotel se vratio u 22.30 one noći kada se dogodilo ubojstvo. Mogao je da otputuje vlakom u 22.05 i stigne u Pejnton u 22.15. Nitko tko bi odgovarao njegovom opisu nije primećen u vlaku ili na železničkim stanicama, ali tog dana je bila regata i povratni vlakovi iz Kingsvera bili su krcati.

U Bekshilu isto. Prenoćio je pod svojim vlastitim imenom u „Globu“. Čarape je nudio na otprilike desetak adresa, uključujući gospođu Bernard i „Crvenu mačku“. Napustio je hotel uvečer. U London je stigao oko 11.30 sljedećeg jutra. Sto se tiče Andovera, ista procedura. Prenoćio je u „Fittersu“.

Nudio je čarape kod gospođe Fauler, prve susijede gospođe Ašer, i kod još nekoliko ljudi u toj ulici. Od nećakinje gospođe Ašer (po imenu Drove) dobio sam par čarapa gospođe Ašer... identične su sa Kastovim zalihama.

- Za sada je u redu - reče zamjenik komesara.

- Na temelju informacije koju smo dobili - rekao je inspektor - otišao sam na adresu koju mi je dao Hartigan, ali sam ustanovio da je Kast pola sata prije toga otišao od kuće. Dobio je telefonsku poruku, navodno. To je bilo prvi put da ga je netko pozvao telefonom, tako mi je rekla njegova gazdarica.

- Saučesnik? - razmišljao je zamjenik komesara.

- Teško da je to moguće - reče Poaro. - Čudno je da... osim ako... Svi ga upitno pogledasmo kad je zastao. On je, međutim, odmahnuo glavom, i inspektor je nastavio.

- Detaljno sam pretražio sobu u kojoj je stanovao. Ta pretraga isključuje svaku našu eventualnu sumnju. Našao sam notes sa papirima sličnim onima na kojima su bila napisana pisma, gomilu čarapa... i u ormaru iza čarapa... paket vrlo sličnog oblika i veličine kakve su bili oni s čarapama, ali pokazalo se da u njemu nisu čarape... već osam sasvim novih ABC Voznih redova!

- Nepobitan dokaz - reče zamjenik komesara.

- Našao sam još nešto - rekao je inspektor - i glas mu je, od trijumfa, postao skoro ljudski. - Našao sam to tek jutros, sir. Nisam još imao vremena da vam raportiram. U njegovoj sobi nije bilo ni traga nožu...

- Bilo bi imbecilno da ga je donio sa sobom - primijetio je Poaro.

- Na kraju krajeva, on i nije razumno ljudsko biće - odvratio je inspektor. - Bilo kako bilo, meni je palo na pamet da ga je možda donio natrag sa sobom a onda je shvatio da je opasno da ga sakrije

(kao što je istakao gospodin Poaro) u sobi, i pogledao se naokolo. Koje mjesto je mogao da izabere? Odmah sam ga našao. Stalak za kapute i kišobrane u predvorju - on uvijek stoji na istom mjestu. Jedva da sam uspio da ga pomaknem sa zida - i bio je tamo.

-Nož?

- Nož. Nema sumnje. Na njemu je još uvijek osušena krv.

- Dobro obavljen posao, Krome - odobravajući reče zamjenik komesara. - Treba nam još samo jedno.

-Što?

- Taj čovjek.

- Uхватit ćemo ga, sir. Bez straha. Glas mu je bio samouvjeren. - Što vi kažete, gospodine Poaro? Poaro se trgnu iz sanjarenja.

- Oprostite, nisam čuo? - Kažemo da je hvatanje tog čovjeka samo pitanje vremena. Slažete li se?

- On, to... da. Nema sumnje. Glas mu je bio tako odsutan, da ga ostali radoznalo pogledaše.

- Da li vas nešto zabrinjava, gospodine Poaro?

- Da nešto me jako brine. To je zašto? Motiv.

- Ali, dragi čovječe, pa taj čovjek je lud - nestrpljivo reče zamenik komesara.

- Shvaćam što hoće da kaže gospodin Poaro - Krom je susretljivo priskočio u pomoć Poarou. - Sasvim je u pravu. Mora da pati od neke posebne opsesije. Mislim da se korjen vjerojatno nalazi u intenzivnom osecanju manje vrijednosti. Možda je tu i manija gonjenja, a, ako je to tako, onda je on povezuje sa ličnošću

gospodina Poaroa. Moguće je da mu se privida da je gospodin Poaro angažovan na tome da ga tjera dok ga ne uhvati.

- Hm - reče zamjenik komesara. - To je današnji žargon. U moje vrijeme ako je netko bio lud, bio je lud, i nismo se služili naučnom terminologijom da bismo to ublažili. Pretpostavljam da bi neki super savremeni psihijatar predložio da se čovjek poput ABC-a smjesti u bolnicu, gdje bi mu četrdeset i pet dana uzastopce govorili da je on u stvari divan čovjek i onda bi ga otpustili kao odgovornog člana društva.

I Poaro se nasmješio, ali nije ništa rekao. Konferencija je završena.

- Pa, dobro - rekao je zamjenik komesara. - Kao što kažete, Krom, njegovo hvatanje je samo pitanje vremena.

- Već bismo ga imali - reče inspektor - da ne izgleda tako obično. Uznemirili smo dosta nevinih ljudi, tragajući za njim.

- Pitam se gdje je on sada - reče zamjenik komesara.

30. (Ne iz ličnog pripovedanja kapetana Hejstingsa)

Gospodin Kast stajao je kraj piljarnice. Zurio je preko puta. Da, to je bilo to. Gospoda Ašer. Dućan duvanom i novinama... U praznom izlogu bio je papirić. Iznajmljuje se." Prazno... Beživotno...

- Oprostite, sir. Tena vlasnika piljarnice pokušavala je da dohvati nekoliko limuna. Ispričao se i maknuo. Polagano se vukao dalje - prema glavnoj ulici... Bilo je teško... teško... sad kada više nije imao novca... Kad ćeli dan ne jedete, osjećate se čudno i malo ošamućeno... Pogledao je na oglasnu tablu kod prodavaonice novina. Slučaj ABC. Ubojica je još uvijek na slobodi. Razgovor sa gospodinom Herkulom Poarom. Gospodin Kast reče sam sebi:

- Herkul Poaro. Pitam se da li on zna...

Nastavio je dalje. Ne bi bilo dobro da stoji tu, zureći u tablu... Pomislio je:

- Neću moći još dugo da hodam... Noga za nogom... kako je čudno hodati... Noga za nogom - smiješno. Strašno smiješno... Ali, čovjek i jeste smiješna životinja... A on, Aleksander Bonapart Kast, bio je posebno smiješan... Uvijek je bio... Ljudi su mu se uvijek smijali... Nije ih krivio zbog toga... Kuda ide? Nije znao. Došao je do kraja. Nikuda više nije gledao, osim u svoje noge. Noga za nogom. Podigao je pogled. Ispred njega su bila svjetla. I natpis... Policijska stanica.

- Smiješno - reče gospodin Kast. - zakikota se. A onda zakorači prema vratima. Ulazeći, iznenada se zaljulja i bez glasa sruši na pod.

31. Herkul Poaro postavlja pitanja

Bio je vedar dan, mjesec studeni. Dr. Tompson i inspektor Džap svratili su da upoznaju Poaroa sa rezultatima sudskog postupka u slučaju reks v. Aleksander Bonapart Kast. Poaro je imao lagani bronhitis, tako da nije mogao da prisustvuje. Srećom, nije insistirao da mu pravim društvo.

- Predati zatvorenika na suđenje pred porotom - reče Džap. - Tako je to.

- Nije li neobično - upitao sam - što je odbrana već u ovoj fazi rekla svoje? Mislio sam da se to uvijek ostavlja za kasnije.

- To je uobičajeno - reče Džap. - Vjerojatno je mladi Lukas mislio da to može da sredi na juriš. Pokušao je, pa što bude. Poremećaj uma jedina je moguća odbrana. Poaro je slegnuo ramenima.

- Ako bude ludilo, onda nema nikakvog oslobađanja od optužbe. Zatvor jedva da je bolji od smrti.

- Vjerojatno je Lukas mislio da je to šansa - reče Džap. - Sa jednim prvoklasnim alibijem za ubojstvo u Bekshilu, čitav slučaj bi izgubio na težini. Mislim da nije shvatio koliko smo jaki. U svakom slučaju, Lukas želi da bude originalan. On je mlad i želi da privuče pozornost javnosti. Poaro se obrati Tompsonu.

- Kakvo je vaše mišljenje, doktore?

- O Kastu? Tako mi boga, ne znam što da kažem. Vrlo dobro glumi zdravog čovjeka. Naravno, on je epileptičar.

- Kakav je to bio čudan rasplet - rekao sam. - Mislite na to kako je u trenutku napada grčeva upao u andoversku policijsku stanicu? Da... to je bilo odgovarajuće dramatično spuštanje zavjese na ovu ćelu dramu. ABC je uvijek dobro tempirao svoje efekte.

- Da li je moguće da čovjek izvrši zločin a da toga nije svjestan? - upitao sam.

- Njegovo poricanje zvuči istinito. Dr Tompson se nasmjehao. - Ne smijete da budete zavedeni tom teatralnom pozom „Kunem se Bogom“. Moje mišljenje je da Kast savršeno dobro zna da je izvršio ubojstva.

- Što se tiče vašeg pitanja - nastavio je - savršeno je moguće da epiletičar u stanju somnambulizma izvrši netko djelo a da toga uopće nije svjestan. Ali opće je mišljenje da jedno takvo djelo ne mora da bude protivno volji te osobe u budnom stanju. - nastavio je na tu temu, pričajući o grand mal i petit mal i, da budem iskren, potpuno me zbunio, kao što je često slučaj kad učena osoba govori o svom predmetu.

- Međutim, ja se ne bih složio sa teorijom da je Kast počinio ove zločine i ne znajući to. Sa tom teorijom bi se moglo nastupiti kad ne bi bilo pisama. Ona je potpuno demantuju. Pokazuju predumišljaj i pažljivo planiranje zločina.

- Za pisma još nemamo objašnjenja - reče Poaro.

- Zanima vas to?

- Naravno - s obzirom na to da su bila upućena meni. A što se tiče pisama, Kast uporno čuti. Dok ne ustanovim zašto su ta pisma bila upućena meni, osjećat ću da slučaj nije riješen.

- Da - mogu to da razumijem sa vaše točke gledišta. Izgleda da nema razloga da vjerujemo kako se taj čovjek bilo kada susreo i slukobio sa vama?

- Uopće ne.

- Moguće je da je u pitanju vaše ime!

- Moje ime?

- Da. Kast je opterećen - očigledno je u pitanju hir njegove majke (ne bih se čudio da je tu posredi Edipov kompleks!) sa dva izuzetno bombastična imena: Aleksander i Bonaparta. Shvaćate li implikacije? Aleksander - koji se popularno smatra nepobedivim jer je osvojio toliko zemalja. Bonaparta - veliki francuski imperator. On želi suparnika... suparnika, moglo bi se reći, svog ranga. I eto - tu ste vi - Herkul Snažni.

- To što ste rekli, doktore, vrlo je značajno. Iz toga proizlaze nove ideje...

- Oh, to je samo jedna mogućnost. Nego, moram da pođem. Dr Tompson je izašao. Džap se zadržao.

- Da li vas taj alibi zabrinjava? - upitao je Poaro.

- Da, malo - priznade inspektor. - Pazite, ne vjerujem u njega, jer znam da je lažan. Ali biće đavolski teško da se pobije. Taj Strendž je vrlo tvrdoglav čovjek.

- Opišite mi ga.

- Otprilike četrdesetih godina. Tvrdoglav, samouvjeren, tvrdokoran inženjer rudarstva. Moje mišljenje je da je on bio taj koji je insistirao da sad svjedoči. Ide u Čile. Nadao se će se to odmah rešiti.

- On je jedan od najsamouverenijih ljudi koje sam ikada vidio -rekao sam. - Ona vrsta ljudi koji ne bi priznao da je pogriješio - zamišljeno reče Poaro.

- Čvrsto se drži svoje priče i ne da se zbuniti. Zaklinje se do besvijesti da je uvečer 24. jula bio sa Kastom u hotelu u Vajtkrosu u Istborau. Osjećao se jako usamljenim i želio je sa nekim da popriča. Koliko ja vidim, Kast je bio idealan slušalac. Nije ga ni jednom prekinuo! Nakon večere igrali su domino. Izgleda da je Strendž

izvrstan u dominu, a nd njegovo iznenađenje i Kast se pokazao veoma spretnim. Čudna je to igra, taj domino. Ljudi su ljudi za tim. Mogu da ga igraju satima. Očigledno su Strendž i Kast igrali baš tako.

Kast je htio da ide da spava, ali Strendž nije htio ni da čuje za to - kleo se da mogu da izdrže bar do ponoći. I to su i učinili. Rastali su se deset minuta poslije pola noći. A ako je Kast bio u 0.10 sati 25.jula u hotelu Vajtkros u Istobornu, nije mogao da udavi Beti Bernard na plaži u Bekshilu između ponoći i jedan sat.

- Problem izgleda sasvim nesavladiv - zamišljeno reče Poaro. - Sigurno, tjera čovjeka da se zamisli.

- Kromu je to zadalo dosta poteškoća - reče Džap.

- Da li je taj Strendž vrlo uporan?

- Da. Tvrdoglav tko sam đavo. - teško je reći da on griješi. Pretpostavimo da je Strendž pogriješio i da taj čovjek nije bio Kast - zašto bi onda zaboga tvrdio da se zove Kast? A potpis u hotelskom registru je njegov. Ne možete reći da mu je saučesnik - ubilački luđaci nemaju suučesnike! Da li je djevojka umrla kasnije? Doktor je bio sasvim siguran i čvrst u pogledu svog iskaza, u svakom slučaju Kastu bi bilo potrebno izvesno vrijeme da izađe iz hotela u Istbornu a da ga nitko ne primjeti i da stigne u Bekshil - udaljen četrnaest milja...

- To je problem - jeste - reče Poaro. - Naravno, strogo uzevši, to i ne bi trebalo da bude značajno. Imamo dokaze za ubojstvo u Donkasteru - krvav kaput, nož - tu nema nikakve greške. Ne biste mogli da prisilite nijednu porotu da ga oslobodi optužbe. Ali to nam kvari čitav slučaj. Počinio je ubojstvo u Donkasteru. Počinio je ubojstvo u Karstonu. Počinio je ubojstvo u Andoveru. Onda, do vraga, mora da je počinio i ubojstvo u Bekshilu. Ali ne vidim kako! Potresao je glavom i ustao.

- Sada vi imate šansu, gospodine Poaro - rekao je. - Krom je zbuđen. Napregnite te svoje čuvene moždane vijuge! Pokažite tko je to učinio. - Džap se oprostio.

- Dakle, kako je, Poaro? - rekao sam. - Jesu li male sive ćelijice dorasle ovom zadatku? Poaro mi na to pitanje odgovori pitanjem.

- Recite mi, Hejstings, smatrate li vi da je slučaj završen?

- Pa - praktično, da. Imamo čovjeka. Imamo dokaze. Još je samo potrebno sve to da se dovrši. Poaro zatrese glavom.

- Slučaj je završen! Slučaj! Hejstings, slučaj je čovjek! Sve dok ne saznamo sve o tom čovjeku, tajna je isto tako velika kao što je i bila. Nismo ga stavili na optuženičku klupu zbog pobjede!

- Znamo o njemu prilično mnogo.

- Ne znamo uopće ništa! Znamo gdje se rodio. Znamo da je bio u ratu i da je ranjen u glavu, tako da je otpušten iz vojske zbog epilepsije. Znamo da je skoro dvije godine stanovao kod gospođe Marburi. Znamo da je bio tih i povučen - ona vrsta ljudi koje nitko ne primećuje. Znamo da je otkrio i realizovao jednu izuzetno lukavu shemu sistematskog ubojstva. Znamo da je napravio nekoliko nevjerojatno glupih grubih grešaka. Znamo da je ubijao okrutno i nemilosrdno. Znamo takođe da je bio tako dobar da nije dopustio da drugi ljudi budu optuženi za zločine koje je on izvršio. Ako je želio da ubija neuznemiravan - ništa lakše nego da je pustio da drugi ljudi pate zbog njegovih zločina. Zar ne vidite, Hejstings, da je ovaj čovjek pun suprotnosti? Glup i prepreden, nemilosrdan i velikodušan - mora da postoji neki dominantni faktor koji dovodi u sklad ove njegove dvije prirode.

- Naravno, ako ga tretirate kao psihološku studiju - započeo sam.

- Što drugo i jeste taj slučaj od samog početka? Celo vrijeme ja polako i oprezno tapkam svojim putem - pokušavajući da upoznam

ubojicu. I sad shvaćam, Hejstings, da ga uopće ne znam! U nedoumici sam.

- Tjudnja za moći - počeo sam.

- Da - to bi moglo da objasni mnogo toga... Ali to mi nije dovoljno. Ima još nekih stvari koje bih želio da znam. Zašto je izvršio ova ubojstva? Zašto je izabrao baš te ljude I?

- Abecedni - opet sam počeo.

- Pa zar je Beti Bernard bila jedina osoba u Bekshilu čije je ime počinjalo sa B? Beti Bernard - imam ideju... Trebalo bi da je to istina. Ali, ako je tako... Trenutak je šutio. Nisam htio da ga prekidam. U stvari, čini mi se da sam zadrijemao. Probudio sam se kad mi je Poaro položio ruku na rame.

- Mon cher Hejstings - nježno je rekao. - Moj dobri anđeo. Zbunilo me je ovo njegovo iznenadno poštovanje.

- Istina je - institirao je Poaro. - Uvijek, ali baš uvijek, vi mi pomažete... i donosite mi sreću. Inspirišete me.

- Kako sam vas inspirirao? - upitao sam. - Dok sam sebi postavljao izvjesna pitanja, sjetio sam se jedne vaše primjedbe - primjedbe blistave u svojoj čistoj viziji. Nisam li vam jednom rekao da imate talent da objašnjavate očigledno? Baš to očigledno sam zanemario.

- Što sam tako briljantno primijetio? - upitao sam.

- Ta primedba čini sve kristalno jasnim. Da je odgovore na sva moja pitanja. Da je razlog za gospođu Ašer (to sam, istina je, shvatio bar djelimično, već prije dosta vremena), razlog za sir Karmajkla Klarka, razlog za ubojstvo u Donkasteru, i, konačno i najvažnije, razlog za Herkula Poaroa.

- Da li biste bili ljubazni da mi objasnite o čemu govorite? - upitao sam.

- U ovom trenutku ne. Neophodne su mi još neke informacije. A mogu ih dobiti od naše specijalne grupe. A onda... onda, kada dobijem odgovor na izvesno pitanje, otići ću u posjetu ABC-u. Na kraju ćemo se naći oko u oko ABC i Herkul Poaro - dva suparnika.

- I onda? - upitao sam.

- I onda ćemo - reče Poaro - porazgovarati. Je vous assure, Hejstings - za nekog tko nešto skriva ništa nije opasnije od razgovora! Govor je, tako mi je skoro rekao jedan mudri starac, izum čovjeka koji ga odvraća od razmišljanja. On je, također, nepogrešivo sredstvo da se otkrije ono što on želi da sakrije. Ljudsko biće, Hejstings, ne može da odoli iskušenju koje mu pruža razgovor da se pokaže i izrazi svoju ličnost. Uvijek se oda.

- Što očekujete da će vam reći Kast? Herkul Poaro se nasmiješi.

- Laž - rekao je. - I tako ću saznati istinu!

32. Uhvati liju

Sljedećih dana Poaro je bio jako zaposlen. Misteriozno je nestajao, vrlo malo je govorio, mrštio se i upomo je odbijao da zadovolji moju, sasvim prirodnu, radoznalost u pogledu oštroumnosti koju sam, prema njemu, ispoljio u prošlosti. Nije me pozivao da mu pri njegovim tajanstvenim dolascima i odlascima pravim društvo - što sam mu malo zamerio.

Međutim, krajem nedjelje najavio je svoju namjeru da posjeti Bekshil i okolinu, i predložio mi da pođem sa njim. Ne moram ni da kažem da sam to spremno prihvatio. Otkrio sam, međutim, da nisam ja jedini bio pozvan. Pozvani su bili i članovi naše specijalne grupe. - oni su bili zaintrigirani isto kao i ja.

Ipak, ja sam već krajem dana u svakom slučaju imao određenu predstavu o pravcu u kojem s se kretale Poarove misli. Najprije je posjetio gospodina i gospođu Bernard i ona mu je tač no ispričala kako ju je posjetio gospodin Kast, u koje doba dana i što je tačno rekao. Onda je otišao u hotel gdje se Kast smjestio i izvukao detaljan opis o njegovom odlasku iz hotela. Koliko sam ja mogao da procenim, iz tih pitanja nisu proizišle nikakve nove činjenice, ali Poaro je izgledao sasvim zadovoljan.

Zatim je otišao na plažu - na mjesto gdje je otkriveno tijelo Beti Bernard. Nekoliko puta je obišao to mjesto, pažljivo proučavajući šljunak. Nisam vidio kakvog to ima smisla, s obzirom na to da plima preplavljuje to mjesto dva puta dnevno. Međutim, znao sam da se Poaro uvijek rukovodi nekakvom idejom - bez obzira kako besmislene ponekad izgledale njegove akcije.

Sa plaže je otišao do najbližeg mjesta na kojem je moglo da se parkira. A odatle je otišao na stanicu autobusa za Istborn. Konačno nas je sve poveo u kavanu „Crvena mačka“, gdje nam je zdepasta

Mili Higli servirala bljutav čaj. U tipično galskom stilu izrazio je nekoliko komplimenata na račun njenih gležnjeva.

- Noge Engleskinja su - uvijek suviše mršave! Ali, gospođice, vi imate savršenu nogu. Ona ima sve što noga treba da ima... oblik... gležanj! Mili Higli se jako zakikotala i rekla mu da nema potrebe da nastavlja u tom smislu, jer zna kakvi su Francuzi. Poaro se nije trudio da je upozori na grešku koju je učinila u pogledu njegove nacionalne pripadnosti. Samo joj je uputio tako zaljubljeni pogled, da sam se zaprepastio i gotovo šokirao.

- Voild - rekao je napokon. - U Bekshilu je gotovo. Sad idem u Istborn. Moram da se raspitam tamo o nečemu... to je sve. Nije potrebno da me svi pratite. U međuvremenu bismo mogli da se vratimo u hotel i popijemo koktel. Ovaj čaj je odvratn! Dok smo polagano srkali naše koktele, Frenklin Clark radoznalo reče:

- Možemo da pretpostavimo što ovdje tražite: želite da pobijete onaj alibi. Ali ne vidim zbog čega ste tako zadovoljni. Niste saznali nijednu novu činjenicu.

- Nisam... to je istina.

- Pa onda?

- Strpljenja. Sve će se srediti na vrijeme.

- U svakom slučaju izgledate jako zadovoljni samim sobom.

- Do sada sve potvrđuje jednu moju malu ideju... zato je to. Uozbiljio se. - Moj prijatelj Hejstings pričao mi je jednom da je, kao mladić, igrao igru zvanu Istina. To je igra u kojoj svaki učesnik, idući redom, dobija tri pitanja...na dva mora da odgovori iskreno. Na treće ne mora. Pitanja su, naravno, vrlo indiskretna. Ali na početku svatko mora da se zakune da će da govori istinu, celu istinu i samo istinu. Zastao je.

- I? - reče Megan.

- Eh bien - ja bih želio da odigramo tu igru. Ali nisu nam potrebna tri pitanja. Jedno će biti dovoljno. Jedno za svakog od vas.

- Naravno - nestrpljivo reče Clark. - Sve ćemo vam reći.

- Ah, ali ja bih želio da to bude ozbiljnije. Kunete li se da ćete govoriti istinu? Bio je tako ozbiljan da se i ostali, zbunjeni, uozbiljiše. Kao što je zahtijevao, svi se zakleše.

- Bon - kratko reče Poaro. - Da počnemo...

- Ja sam spremna - reče Tora Grej.

- Ah, prvo dame - ovaj put ćemo to izostaviti. Počet ćemo drugdje. Obratio se Frenklinu Klarku.

- Što mislite, mon cher gospodine Clark, o ženskim šeširima ove godine u Askotu? Frenklin Clark se zablenu u njega.

- Je li to šala? - Sigurno da nije.

- To je, ozbiljno, vaše pitanje?

-Da. Clark se zacereka.

- Pa, gospodine Poaro, nisam zapravo bio u Askotu, ali iz onoga što sam vidio kad su se vozili kolima, ženski šeširi su bili još smiješniji od onih uobičajenih.

- Fantastični?

- Jako fantastični. Poaro se nasmijao i obratio se Donaldu Frejzeru.

- Kada ste ove godine bili na odmoru, gospodine Frejzer?

Sada je red bio na Frejzera da iskolači oči.

- Na odmoru? Prve dvije nedjelje u kolovozu. Lice mu se iznenada iskrivilo. Pitanje ga je podsjetilo na gubitak djevojke koju je volio. Poaro, međutim, nije obratio neku veću pozornost na njegov odgovor. Okrenuo se Tori Grej i ja sam osjetio u njegovom glasu malu pramenu. Bila je u njemu neka napetost. Pitanje je izgovorio oštro i jasno.

- Gospođice, u slučaju smrti Lejdi Clark, da li biste se udali za Sir Karmajkla da vas je zaprosio? Djevojka je skočila na noge.

- Kako se usuđujete da me tako nešto pitate. To je... to je uvredljivo!

- Možda. Ali zakleli ste se da ćete govoriti istinu. Eh bien... da ili ne?

- Sir Karmajkl bio je prema meni jako ljubazan. Tretirao me je skoro kao svoju kćer. A ja sam mu ta osjećanja uzvraćala... bila sam mu odana i zahvalna.

- Oprostite, ali to nije odgovor da ili ne, gospođice. Oklijevala je.

- Naravno, odgovor je, ne! Nije komentirao.

- Hvala vam, gospođice. Okrenuo se Megan Bernard. Njeno lice je bilo veoma blijedo. Disala je duboko, kao da je očekuje veliko iskušenje. Poarov glas je zazvučao kao prasak biča.

- Gospođice, kakav rezultat očekujete od mog istraživanja? Ťelite li da ustanovim istinu... ili ne? Megan je ponosno zabacila glavu. Bio sam siguran u njen odgovor. Znao sam da fanatički voli istinu. Odgovorila je vrlo razgovetno i... zapanjujuće.

-Ne!

Svi smo' poskočili. Poaro se nagnuo naprijed, promatrajući njeno lice.

- Gospođice Megan - rekao je možda ne želite istinu, ali - ma foi - vi ste u stanju da to kažete! Krenuo je prema vratima, a onda je, setivši se, prišao Meri Drover.

- Recite mi, mon enjant, imate li mladića? Meri se zbunila i pocrvenjela.

- Oh, gospodine Poaro. Ja... ja... ja nisam sigurna. Poaro se nasmješio.

- Alors c'est bien, mon enfant. Ogledao se za mnom.

- Hajdemo, Hejstings, moramo u Istborn. Auto nas je već čekao i uskoro smo se vozili cestom koja preko Pevensija vodi u Istborn.

- Ima li smisla da vas bilo što pitam, Poaro?

- U ovom trenutku, ne. Izvucite sami zaključke što zapravo radim. Ponovno sam se vratio ćutnji. Poaro, koji je izgledao zadovoljan samim sobom, tiho je nešto pevušio. Kad smo prolazili kroz Pevensi, predložio je da se zaustavimo i razgledamo dvorac. Vraćajući se prema kolima, zaustavili smo se na trenutak kraj dece - očigledno skauta, sudeći prema njihovoj odjeći - koja su plesala kolo, prateći se piskavim, neskladnim glasovima...

- Što to pjevaju, Hejstings? Ne razumijem dobro riječi. Oslušnuo sam - i uhvatio jedan refren. I i uhvati liju stavi je u kutiju i ne daj joj van.

- I uhvati liju, stavi je u kutiju i ne daj joj van - ponovio je Poaro. Lice mu iznenada postade ozbiljno i tvrdo.

- To je strašna stvar, Hejstings. - Trenutak je šutio.

- Lovite ovde lisice?

- Ja ne. Nikad to nisam mogao sebi da priuštiti. A mislim da se u ovom kraju i ne lovi mnogo.

- Mislio sam, u Engleskoj uopće. Čudan sport. Čekate u zaklonu... onda se čuje haj! haj!, zar ne? I počinje hajka... preko livada... preko živica i jaraka... a lisica bježi...I a ponekad se okrene i trči natrag... ali psi... Čopori pasa!

- Čopori pasa su joj na tragu, i na kraju je stižu i ona umire... brzo i strašno.

- Vjerojatno to zvuči okrutno, ali u stvari...

- Lisica u tome uživa? Ne govorite les betises, prijatelju moj. Tout de meme... to je bolje... brza, okrutna smrt... nego ono što su pevala djeca... - Biti zatvoren... u kutiji... zauvijek... Ne, to nije dobro, zaista nije. Odmahnuo je glavom. A onda reče, promenjenim glasom:

- Sutra idem da posjetim tog Kasta... - i dodade šoferu: - Natrag u London.

- Zar ne idemo u Istborn? - povikah.

- Zašto bismo? Znam... znam sasvim dovoljno za ono što nameravam da učinim.

33. Aleksander Bonapart Kast

Nisam priustvovao razgovoru koji se odigrao između Poaroa i tog neobičnog čoveka - Aleksandra Bonapart Kasta. Zahvaljujući svojim vezama sa policijom i čudnim okolnostima ovog slučaja, Poaro nije imao teškoća da dobije propusnicu Ministarstva unutrašnjih poslova - ali ta propusnica se nije odnosila i na mene, a u svakom slučaju, sa Poarove točke gledišta, bilo je bitno da razgovor bude apsolutno privatn - samo njih dvojica, oči u oči. Međutim, on mi je tako detaljno ispričao što se dogodilo između njih, da to beležim sa istom sigurnošću kao da sam sam prisustvovao. Poaro je izvesno vrijeme šutio. Sjedio je i gledao čovjeka koji mu je sjedio nasuprot. Atmosfera je postajala spokojna... umirujuća... puna beskonačne dokolice... Mora da je to bio dramatičan trenutak... ovaj susret dvoje suparnika u dugoj drami.

Da sam bio na Poarovom mjestu, zadrhtao bih od dramatičnosti. Poaro, međutim, ako je ikakav, onda je promišljen. Bio je zaokupljen time da proizvede određen efekt na čovjeka koji mu je sjedio nasuprot.

Na kraju je blago rekao:

- Znate li tko sam ja? Ovaj drugi je odmahnuo glavom.

- Ne... ne... ne bih mogao reći. Osim ako niste gospodin Lukas... kako se to kaže? I junior. Ili možda dolazite od gospodina Mejnarda? (Mejnard&Kol su bili njegovi branioci). Glas mu je bio uljudan, ali ne suviše zainteresiran. Izgledalo je kao da je zaokupljen nekim svojim dalekim mislima.

- Ja sam Herkul Poaro... Poaro je ovo rekao vrlo blago... i čekao je efekt. Gospodin Kast malo podiže glavu.

- A, tako? Rekao je to tako prirodno kao što je to govorio Krom, ali bez njegove nadutosti - trenutak kasnije, opet je ponovio:

- A, tako? - rekao je, ali sad je njegov glas zvučao drukčije... kao da se u njemu probudilo zanimanje. Podigao je glavu i pogledao Poaroa. Herkul Poaro mu je uzvratio pogled i blago klimnuo glavom jednom ili dvaput.

- Da - rekao je. - Ja sam onaj kome ste pisali pisma. Najednom, kontakt se prekide. Gospodin Kast spusti oči i reče ljutito i razdraženo:

- Nikada vam nisam pisao. Ta pisma nisam pisao ja. Stalno to govorim.

- Znam - reče Poaro. - Ali ako ih niste pisali vi, tko ih je pisao?

- Neki neprijatelj. Mora da imam neprijatelja. Svi su protiv mene. Policija... svi... svi su protiv mene. To je gigantska zavjera. Poaro nije odgovorio.

Gospodin Kast reče:

- Svi su bili protiv mene... uvijek.

- Čak i kad ste bili dijete? Gospodin Kast je razmišljao. - Ne... ne... onda ne. Majka me je jako voljela. Ali, bila je ambiciozna - strašno ambiciozna. Zato mi je dala ta smesna imena. Ona je imala neku apsurdnu ideju da ću postati ugledna osoba. Uvijek me je podsticala da se afirmišem - govorila je o snazi volje... govorila je da svatko može da bude gospodar svoje sudbine... govorila je da ja mogu sve! Šutio je trenutak.

- Naravno, uopće nije bila u pravu. Vrlo brzo sam to i sam shvatio. Nisam bio ona vrsta ljudi koja uspijeva u životu. Uvijek sam radio gluposti - uvijek sam izgledao smiješan. I bio sam plah - bojao sam se ljudi.. U školi mi je bilo teško - dječaci su saznali moja imena -

zadirivali su me zbog njih... Loše sam prolazio u školi - u igrama, u radu, u svemu. Zatresao je glavom. - Dobro je da je moja jadna majka umrla. Bila bi razočarana... Čak i kada sam išao u trgovačku školu, bio sam glup - bilo mi je potrebno više vremena nego ikom drugom da naučim daktilografiju i stenografiju. Pa ipak, ja se nisam osjećao glupim - ako znate što mislim. Iznenada je molećivo pogledao drugog čovjeka.

- Znam što mislite - rekao je Poaro. - Nastavite.

- Samo sam imao osjećaj da svi drugi misle da sam glup. To me je paralisalo. Isto je bilo i kasnije, u uredu.

- I kasnije... u ratu? - podstaknuo ga je Poaro. Lice gospodina Kasta se ozarilo.

- Znate - rekao je - u ratu sam uživao. To jest, u onome što sam imao od njega. Po prvi put sam osjećao da sam isti kao i svi drugi. Svi smo bili u istom umaku. I ja nisam bio nimalo lošiji od bilo kog drugog. Osmjeha nestade.

- A onda sam ranjen u glavu. Lako. Ali otkrili su da imam napade... Naravno, ja sam uvijek znao da povremeno nisam sasvim siguran što radim. Praznine, znate. I, naravno, jednom ili dvaput sam pao. Ali mislim da zbog toga nisu morali da me otpuste. Ne, mislim da to nije bilo pravedno.

- A kasnije? - upita Poaro.

- Zaposlio sam se kao činovnik. I nije mi bilo tako loše. Naravno, manja plaća... Ali... nikako nisam napredovao. Prilikom napredovanja bi me uvijek preskočili. Nisam bio dovoljno odlučan. I bilo mi je sve teže - stvarno mi je bilo jako teško... Naročito, kad je došla kriza. Iskreno govoreći, jedva sam sastavljao kraj sa krajem (a kao činovnik morate ipak da izgledate pristojno), kada sam dobio ponudu za ovaj posao sa čarapama. Plaća i provizija! Poaro blago reče:

- Ali vi ste bili svjesni, zar ne, da tvrtka kod koje tvrdite da ste zaposleni to negira? Gospodin Kast se opet uzbudio.

- To je zbog toga što su se zaverili protiv mene - mora da su se zaverili. Nastavio je: - Imam pismeni dokaz - pismeni dokaz. Njihova pisma sa instrukcijama koja mjesta da posjetim i koje ljude.

- Ne baš pismeni dokaz - već pisan na pisaćoj mašini.

- To je isto. Naravno da u velikoj firmi pisma pišu na mašini.

- Zar ne znate, gospodine Kast, da pisaća stroj može da se identificira? Sva ta pisma bila su napisana na jednoj određenoj mašini.

- Pa što s tim?

- Na vašoj vlastitoj pisaćoj mašini - onoj koja je nađena u vašoj sobi.

- Kada sam počeo radim, poslala mi ga je tvrtka.

- Da, ali ta pisma ste primili kasnije. Tako da izgleda, zar ne, kao da ste ih sami otkucali i poslali samom sebi?

- Ne, ne! Sve je to dio zavjere protiv mene! Iznenada je dodao: - Osim toga, normalno je da su pisma napisana na istoj vrsti pisaće mašine.

- Na istoj vrsti, da, ali ne na baš toj istoj mašini. Gospodin Kast je tvrdoglavo ponovio:

- To je zavjera!

- A oni Vozni redovi koji su nađeni u ormaru?

- O njima ne znam ništa. Mislio sam da su to sve čarape. - Zašto ste kukicom označili ime gospođe Ašer u onom prvom popisu osoba u Andoveru?

- Zato što sam odlučio da počnem od nje. Čovjek negdje mora da počne.

- Da, to je istina. Čovjek negdje mora da počne.

- Nisam to mislio! - rekao je gospodin Kast. - Nisam mislio to što vi mislite!

- Ali znate što sam ja mislio? Gospodin Kast ne reče ništa. Samo zadržta.

- Ja to nisam učinio! - rekao je. - Ja sam nevin! Sve je to greška. Pa, sjetite se onog drugog zločina - onog u Bekshilu. Igrao sam tada domino u - Istbornu. Morate to da priznate! Glas mu je zvučao pobjednički.

- Da - reče Poaro. Glas mu je zvučao zamišljeno - mekano. -Ali, u jednom danu čovjek se tako lako zabuni, zar ne? A ako ste tako tvrdoglav, samouvjeren čovjek, kao što je gospodin Strendž, nikada nećete uzeti u obzir mogućnost da ste pogriješili. Držaćete se onog što ste rekli... On je ta vrsta ljudi. A što se tiče hotelskog registra - kad se upisujete, lako možete staviti pogrešan datum - nitko to vjerojatno ne bi ni primijetio.

- Igrao sam te večeri domino!

- Čuo sam da jako dobro igrate domino. Gospodin Kast se malo uzbudio, čuvši ovo.

- Ja... pa... da, vjerojatno da.

- To je vrlo zanimljiva igra, zar ne, i zahtijeva mnogo vještine?

- Oh, jako je zabavna I jako zabavna! Imali smo običaj da je igramo u uredu, za vrijeme podnevne pauze. Iznenadile bi vas kako se potpuno nepoznati ljudi upoznaju igrajući domino. Zadovoljno se zakikotao.

- Sjećam se jednog čovjeka - nikad ga nisam zaboravio zbog nečeg što mi je rekao - pili smo kavu i počeli da pričali a onda smo seli za domino. Za dvadesetak minuta osjećao sam se kao da ga poznajem već čitav život.

- Što vam je to rekao? - upita Poaro. Gospodin Kast se smračio.

- Prestrašio sam se - jako sam se prestrašio. Prišao je o tome kako je čovekova sudbina zapisana na njegovom dlanu. I pokazao mi je svoju ruku i linije koje su pokazivale da će dva puta jedva da izbegne smrt utapanjem - i on se zaista dva puta, skoro se utopio. A onda mi je pogledao u dlan i ispričavao nekoliko začuđujućih stvari. Rekao mi je da ću prije nego što umrem biti jedan od najčuvenijih ljudi u Engleskoj. Rekao je da će o meni pričati cela zemlja. Ali, rekao je - rekao je... Gospodin Kast se prekinuo - izgubio hrabrost.

-Da?

U Poarovom pogledu kao da se krio neki čudni magnetizam. Gospodin Kast ga je pogledao, onda je skrenuo pogled u stranu, da bi ga malo zatim, poput hipnotisanog zečića, opet usmerio ka Poarou.

- Rekao je - rekao je - da izgleda kao da ću da umrem nasilnom smrću - i nasmijao se i rekao: „Skoro izgleda kao da ćete da umrete na gubilištu“, ali onda se opet nasmijao i rekao da je sve to samo šala...

Iznenada je utihnuo. Nije više gledao Poaroa - oči su mu bežale ovamotamo.

- Moja glava - strašno patim od nje... ponekad imam strašne glavobolje. A nekad - nekad ne znam - ne znam...

Prekinuo se. Poaro se nagnu prema njemu. Govorio je tiho, ali sa velikom sigurnošću.

- Ali znate, zar ne - rekao je - da ste vi izvršili ubojstva?

Gospodin Kast ga pogleda. Pogled mu je bio sasvim bezazlen i neposredan. Sav otpor ga je napustio. Izgledao je čudnovato spokojan.

- Da - rekao je. - Znam. - Ali - u pravu sam, zar ne?

- Ne znate zašto ste ih izvršili? Gospodin Kast potvrdi glavom.

- Ne - reče. - Ne znam.

34. Poaro objašnjava

U atmosferi napregnute pažnje očekivali smo Poarovo završno objašnjenje slučaja.

- Celo vrijeme - rekao je Poaro - u ovom slučaju mučilo me je pitanje zašto. Hejstings je rekao prije neki dan da je slučaj završen. Odgovorio sam mu da je slučaj čovjek! Tajna sa kojom smo se suočili nije bila tajna ubojstva, već tajna ABC-a. Zašto je počinio sva ova ubojstva? Zašto je izabrao mene za suparnika? Ako odgovorimo da je taj čovjek mentalno poremećen, to ne znači ništa.

Reći da netko čini ludosti zato što je lud, neinteligentno je i glupo. Luđak je u svojim djelima isto tako logičan i racionalan kao zdrav čovjek... Naravno, sa svoje posebne, poremećene točke gledišta. Na primjer, ako netko insistira da sjedi podvijenih nogu i da hoda naokolo samo sa komadom tkanine oko bokova, njegovo ponašanje će vam se činiti krajnje ekscentričnim.

Ali kad saznate da se on smatra Mahatma Gandijem, njegovo ponašanje će vam izgledati sasvim racionalno i logično. U ovom slučaju je bilo potrebno zamisliti nekoga za koga je bilo sasvim logično i racionalno da izvrši četiri ili više ubojstava i da ih prethodno najavi u pismima Herkulu Poarou. Moj prijatelj Hejstings može da vam potvrdi da sam već od samog početka, od trenutka kad sam primio ovo pismo, bio uznemiren i smeten. Činilo mi se da nešto u vezi sa tim pismom nije u redu.

- Bili ste u pravu - suho reče Frenklin Clark.

- Da. Ali baš tu, na samom startu, napravio sam ozbiljnu grešku. Dopustio sam da taj moj osjećaj - osjećaj koji je bio veoma jak - ostane na nivou utiska. Tretirao sam ga kao intuiciju. Za nekog uravnoteženog, racionalnog, nešto tako kao što je intuicija - pobuđeno nagađanje - ne postoji! Naravno, možete da nagađate - i

to, ili loše, ili dobro. Ako nagađate dobro, nazivate to intuicijom. Ako nagađate loše, onda se obično o tome više i ne govori.

Ali često se intuicijom naziva zapravo utisak koji se bazira na logičnoj dedukciji ili iskustvu. Kada neki stručnjak osjeti da nešto nije u redu sa nekom slikom ili komadom namještaja ili potpisom na čeku, on u stvari bazira svoj osećaj na mnoštvu sitnih znakova i detalja.

Nema potreba da u njih ulazi podrobno - njegovo iskustvo čini ovo suvišnim - čist rezultat je definitivni utisak da nešto nije u redu. To, međutim, nije nagađa nje, to je utisak, baziran na iskustvu. Eh bien, priznajem da prvom pismu nisam prišao onako kako j trebalo. Ono me je samo krajnje uznemirilo. Policija ga je smatral lošom šalom. Ja sam ga shvatio ozbiljno. Bio sam uvjeren da će se Andoveru dogoditi ubojstvo, kao što je u njemu i bilo napisano. Ka što znate, ubojstvo se dogodilo.

U toj fazi, shvatio sam to, nije bilo načina da saznamo tko je bila ta osoba koja je počinila zločin. Jedino što sam mogao da učinim bilo je, da pokušam da shvatim kakvoj vrsti ljudi pripada ta osoba. Postojale su izvjesne indikacije. Pismo - način na koji je izvršen zločin - ubijena osoba. Ono što sam morao da otkrijem bilo je: motiv zločina, motiv pisma.

- Publicitet - sugerisao je Clark.

- U pitanju je sigurno kompleks inferiornosti - dodala je Tora Grej.

- Naravno, to je bio najočigledniji put. Ali zašto ja? Zašto Herkul Poaro? Postigao bi veći publicitet da je poslao pisma Scotland Jardu. Još veći da ih je poslao novinama. Možda ne bi objavile prvo pismo, ali već do drugog zločina imao bi sav publicitet koji se može zamisliti. Zašto onda Herkul Poaro? Da li je tu bio neki osobni razlog? U pismu se mogla razabrati izvjesna ksenofobija - ali ne tolika da bi me zadovoljila kao objašnjenje.

Onda je stiglo drugo pismo - i sledilo mu je ubojstvo Beti Bernard u Bekshilu. Do tog vremena je već postalo jasno (ono u što sam već prije sumnjao) da će ubojstva nastaviti po abecednom redu, ali ta činjenica, koja je većini ljudi izgledala odlučnom, ostavljala je glavno pitanje i dalje otvorenim. Zašto je ABC-u bilo potrebno da počini ova ubojstva? Megan Bernard se promeškollila.

- Ne postoji li nešto tako kao... kao krvožednost? I rekla je. Poaro je pogleda.

- Sasvim ste u pravu, gospođice. Tako nešto postoji. Tjed za ubijanjem. Ali ona nije odgovarala činjenicama u ovom slučaju. Ubilački manijak koji želi da ubija obično želi da ubije što više žrtava. To je žudnja koja se neprestano obnavlja. Takav ubojica, međutim, želi da sakrije svoje tragove - a ne da ih oglasi.

Kad pogledamo četiri izabrane žrtve - ili bar tri - (jer o gospodinu Daunesu ili gospodinu Erlsfildu znamo vrlo malo) - možemo konstatovati, da - da je ubojica htio - mogao je da ih likvidira, ne izvrgavajući se sumnji.

Franc Ašer, Donald Frejzer, ili Megan Bernard, možda gospodin Clark - to su ljudi koje bi policija osumnjičila, čak i kad ne bi imala direktnog dokaza. Nitko ne bi pomislio na nekog nepoznatog ubilačkog manijaka! Zašto je, onda, ubojica osjećao potrebu da na sebe privuče pozornost? Da li je bilo potrebno da na svakom lešu ostavi primjerak Voznog reda ABC?

Da li je i to bio rezultat nekog bolesnog osecanja prinude? Da li je bio u pitanju neki kompleks u vezi sa voznim redom? U toj fazi način razmišljanja ubojice bio mi je sasvim nerazumljiv. Sigurno, nije se radilo o velikodušnosti. Užas od odgovornosti da zločin bude pripisan nevinoj osobi? Iako nisam mogao da odgovorim na glavno pitanje, osjećao sam da već nešto znam o ubici.

- Na primjer? - upita Frejzer.

- Prvo, da voli red. Zločine je činio abecednim redom - očito mu je to bilo važno. S druge strane, nije birao žrtve u skladu sa nekim određenim „ukusom“ - gospođa Ašer, Beti Bernard, Sir KARMAJKI Clark, svi su se jako razlikovali jedan od drugoga. Nije bio u pitanju seksualni kompleks - ni kompleks godina, i to mi je izgledalo jako čudno.

Kad se ubija nekritično, onda se obično uklanja netko tko ubici smeta, ili tko ga uznemirava. Ali abecedni red pokazuje da ovdje to nije bilo u pitanju.

Druga vrsta ubojice obično izabere poseban tip žrtve - skoro uvijek suprotnog pola. Bilo je u postupcima ABC-a nečeg slučajnog, što kao da je protivurečilo abecednom izboru. Dopustio sam sebi nekoliko zaključaka. Izbor ABC-a sugerisao mi je nešto što bih nazvao čovjekom sklonim željeznici.

To je uobicajnije kod muškaraca nego kod žena. Mali dječaci više vole vlakove od devojčica. To bi mogao da bude i znak izvjesne nezrelosti. Još uvijek dominira motiv „dečaka“. Druge indikacije pružila mi je smrt Beti Bernard i način na koji je to učinio. Način njene smrti ukazivao je na nekoliko stvari i po tome je bio naročito značajan. (Oprostite, gospodine Frejzer).

Prvo, bila je zadavljena vlastitim pojasom - znači, da ju je gotovo sasvim sigurno ubio netko sa kim je bila u prijateljskim ili intimnim odnosima. Saznavši nešto više o njoj, mogao sam to sebi da predstavim. Beti Bernard je bila koketa. Rado je primala komplimente lijepih muškaraca. Zbog toga je ABC morao da posjeduje izvesnu dozu privlačnosti - le sedž appeal - ako je htio da je nagovori da izađe sa njim!

Morao je da zna da se udvara! Ovako vidim scenu na plaži: taj muškarac se divi njenom pojasu. Ona ga skida, on joj ga u šali stavlja oko vrata - možda kaže: „Udaviću te“. Sve je to jako zabavno. Ona se kikoće - on priteže...

Donald Frejzer je skočio sa stolice. Bio je zelen.

- Za ime Boga - gospodine Poaro! Poaro ga zaustavi pokretom ruke.

- Gotovo je. Neću više ništa reći. Završio sam.

Prelazimo na drugo ubojstvo, ubojstvo Sir Karmajkla Klarka. Ovdje se ubojica vraća svojoj prvobitnoj metodi - udarcu po glavi. Isti abecedni kompleks - ali jedna stvar me je malo uznemirila. Da bi bio dosledan, ubojica je trebalo da izabere i gradove po nekom određenom redu. Ako je Andover naziv pod A sa brojem 155, onda je B zločin također trebao da bude B sa brojem 156 a C 157. Ovdje se opet susrećemo drugi put sa slučajnošću - gradovi kao da su birani više nego nasumice.

- Nije li to zato što vi, Poaro, imate određene sklonosti u tom smislu?
- sugerisao sam. - Vi ste sami vrlo metodični i uredni. Kod vas je to skoro bolest.

- Ne, to nije bolest! Quelle ideel Ali, priznajem da možda pre naglašavam ovaj moment. Passons! Zločin u Karstonu nije mi mnogo pomogao. U vezi sa njim nismo imali sreće, budući da je pismo, u kojem je najavljen zločin, zalutalo, tako da nismo mogli ništa da poduzmemo. Do trenutka najave zločina D stvoren je vrlo čvrst sistem odbrane. Postalo je očigledno da ABC neće više dugo moći da gaji nade da će umaći sa svojim zločinima.

Staviše, tada sam naišao i na trag sa čarapama. Bilo je savršeno jasno da prisustvo neke individue koja prodaje čarape na ili blizu scene svakog zločina ne može da bude čista koincidencija. Dakle, mora da je ubojica bio prodavač čarapa. Moram da priznam da njegov opis, onakav kako ga je prikazala gospođica Grej, nije sasvim odgovarao mojoj vlastitoj slici čovjeka koji je zadavio Beti Bernard. Samo još nekoliko riječi. Pri četvrtom ubojstvu zabunom je navodno ubijen neki George Erlsfield umjesto nekog Daunesa, koji je bio iste grade i sjedio je u kinu pored njega.

- Tada konačno dolazi do preokreta. Događaj rade protiv ABC-a, umjesto u njegovu korist. Viđen je i obilježen... lovljen... i na kraju uhićen. Kao što Hejstings reče, slučaj je završen! Sto se tiče javnosti, to je točno. Taj čovjek je u zatvoru i biće osuđen. Neće više biti ubojstava. Edžit! Fini! Reauiescat in pače.

Ali ne za mene! Ja ne znam ništa - uopće ništa! Ni zašto ni zbog čega. Postoji jedna sitna, iritantna stvar. Taj Kast ima alibi za onu noć kada se odigrao zločin u Bekshilu.

- Celo vrijeme me je mučilo to - reče Frenklin Clark.

- Da. Mene također. Jer izgleda istinit. Ali ne može da bude istinit osim - i sad dolazimo do dvije vrlo zanimljive pretpostavke. -
Pretpostavimo, prijatelji, da je Kast izvršio tri zločina - zločin A, C i D - da nije izvršio zločin B.

- Gospodine Poaro! To nije... Poaro pogledom utiša Megan Bernard.

- Tiho, gospođice. Ja želim istinu, istinu! Dosta mi je laži. Pretpostavimo, kažem, da ABC nije izvršio drugi zločin. Taj zločin se dogodio, sjetite se, u ranim satima 25-og - dan za koji je najavio zločin. Pretpostavimo da ga je netko pretekao? Što bi on napravio u takvoj situaciji? Počinio drugo ubojstvo, ili prihvatio prvo kao neku vrstu mrtvačkog poklona?

- Gospodine Poaro! - rekla je Megan. - To je fantastična pomisao! Sve zločine mora da je izvršila ista osoba. Poaro nije obratio na nju nikakvu pozornost i sigurno je nastavio:

- Ova hipoteza je dobra utoliko što objašnjava jednu činjenicu - nesklad između ličnosti Aleksandra gonapart Kasta (koji nikada nije zaludeo nijednu djevojku) i ličnosti ubojice Beti Bernard. I prije je bilo poznato da se tobožnje ubojice koriste ubojstvima koje su izvršili drugi. Na primjer, Jack Trbosek nije počinio sve zločine za koje ga optužuju. Dovde je sve u redu. Ali tada sam naišao na definitivnu poteškoću. Do trenutka kada je ubijena Beti Bernard, javnosti nisu

bile poznate činjenice o ubojstvima ABC-a. Ubojstvo u Andoveru nije izazvalo neku posebnu pozornost. Incident sa otvorenim Voznim redom čak ni u štampi nije ni spomenut. Iz toga slijedi da bilo tko, tko je ubio Beti Bernard, mora da je imao pristup činjenicama koje su znale samo neke osobe - ja, policija, i izvjesni rođaci i susjedi gospođe Ašer.

- Ta linija istraživanja kao da me je odvela u ćorsokak. - svi mi kao da smo se našli u ćorsokaku. Bili smo smeteni i zbunjeni. Donald Frejzer reče zamišljeno:

- I policajci su, na kraju krajeva, ljudska bića. I oni su privlačni... Zastao je, upitno gledajući Poaroa. Poaro je blago odmahnuo glavom.

- Ne - rješenje je jednostavnije. Rekao sam da postoji druga pretpostavka. - Pretpostavimo da Kast nije bio odgovoran za ubojstvo Beti Bernard? Pretpostavimo da ju je ubio netko drugi. Nije li taj drugi mogao da bude odgovoran i za druga ubojstva?

- Ali to nema smisla! - uzviknuo je Clark.

- Zar? Tada sam učinio ono što je trebalo da učinim odmah na početku. Pisma koja sam dobio dobro sam proučio iz jednog totalno drukčijeg ugla gledanja. Od samog početka osjećao sam da nešto u vezi sa njima nije u redu - isto kao što i stručnjak za slike zna da je slika loša... Ja sam prihvatio za sigurno, i ne razmišljajući o tome, da ono što sa njima nije u redu jeste činjenica da ih je napisao luđak. Sada sam ih ponovno proučio - i ovaj put sam došao do sasvim drugog zaključka. Ono što sa njima nije bilo u redu, bila je činjenica da ih je napisao zdrav čovjek!

- Što? - uzviknuo sam.

- Baš to... da! Bila su falsificirana, kao što slika može da bude falsificirana, to je ono što nije bilo u redu sa njima! Trebalo je da

ostavljaju utisak da ih je napisao luđak - ubilački luđak, ali u stvari to nije bilo tako.

- To nema smisla - ponovio je Frenklin Clark. - Mais si. Potrebno je samo logički razmišljati - promisliti. Što bi bio cilj takvih pisama? Da u središte pažnje stave autora, da svrate pozornost na ubojstva! En verite, na prvi pogled to nije imalo smisla. A onda mi je sinulo.

Cilj je bio da se pažnja obrati na nekoliko ubistava - na grupu ubojstava... Nije li to bio vaš veliki Shakespeare koji je rekao: „Od šume se ne vidi drveće?" Nisam ispravio Poarove literarne reminiscencije. Pokušavao sam da ga shvatim. Kao da mi se malo razbistrilo. Poaro je nastavio:

- Kad se najmanje primećuje jedna igla? Kad je zabodena sa ostalim u jastučić za igle! Kada se najmanje primećuje individualno ubistvo? Kad je samo jedno u seriji srodnih ubojstava.

Imao sam posla sa izvanredno lukavim, domišljatim ubojicom - bezobzirnim, drskim i stopostotnim kockarom! Ne s gospodinom Kastom! On nikada ne bi bio u stanju da izvrši ova ubojstva! Ne, imao sam posla sa čovjekom sasvim drugog kova - čovjekom dečaćkog temperamenta (o čemu svjedoče pisma koja su ličila na đaćka i Vozni red), čovjekom privlačnog za žene, i čovjekom koji nemilosrdno prezire ljudski život, čovjekom koji je sigurno odigrao prominentnu ulogu u jednom od zločina!

Kakva pitanja postavlja policija kad je netko ubijen, bilo muškarac ili žena?

Prilika. Gdje je svatko bio u vrijeme zločina?

Motiv. Tko je izvukao korist iz pokojnikove smrti? Ako su motiv i prilika očigledni, što da ubojica učini? Da falsificira alibi - to jest, da na neki način preuredi vrijeme? To je, međutim, uvijek hazardni postupak. Naš ubojica je izmislio mnogo fantastičniju obranu. Stvorio

je ubilačkog manijaka! Sada sam samo morao kritički da preispitam sve zločine i da nađem mogućeg krivca.

Zločin u Andoveru? Najverovatniji osumnjičeni bio je Franc Ašer, ali nisam mogao da zamislim da bi Ašer izmislio i realizovao tako zamršen plan, niti sam mogao sebi da predstavim kako unaprijed planira ubojstvo.

Zločin u Bekshilu? To je mogao da bude Donald Frejzer. On je inteligentan i sposoban, i metodičan. Ali njegov motiv za ubojstvo mogla bi da bude samo ljubomora - a ljubomora nije sklona predumišljaju. Osim toga saznao sam da je početkom kolovoza bio na odmoru, tako da nije bilo vjerojatno da ima neke veze sa ubojstvom u Karstonu.

Sad dolazimo do ubojstva u Karstonu - i tu se odjednom nalazimo na mnogo zanimljivijem terenu. Sir Karmajkl Clark bio je veoma bogat čovjek. Tko nasljeđuje njegov novac? Njegova žena koja umire ima pravo na doživotno uživanje, a onda on prelazi na njegovog brata Frenklina. Poaro se polako okretao, sve dok mu se pogled nije susreo sa pogledom Frenklin Klarka.

- Onda sam bio siguran. Čovjek koga sam već dugo poznavao u sebi bio je identičan sa čovjekom koga sam osobno poznavao. ABC i Frenklin Clark bili su jedna te ista osoba! Drska avanturistička priroda, lutalački život, posebno sklonost prema Engleskoj, koja se ogledala, istina ne jako, u ismejavanju stranaca.

Privlačno slobodno i ležerno držanje - ništa lakše za njega nego da pokupi neku djevojku u kafani. Metodičnost u razmišljanju - onog dana ovdje je napravio popis, označio točke sa A, B, C... i, konačno, dečaćki um - to je spomenula Lejdi Clark, a to dokazuje i njegov ukus u literaturi - provjerio sam da u biblioteci postoji jedna knjiga koju je napisao E.Nesbit a zove se „Deca željeznice“.

Nisam više sumnjao - ABC, čovjek koji je napisao ona pisma i izvršio zločine, bio je Frenklin Clark. Clark je iznenada prasnuo u smijeh.

- Genijalno! A što je sa našim prijateljem Kastom koji je uhvaćen krvavih ruku? Što je sa krvlju na njegovom rukavu? - sa nožem koji je sakrio u stanu? On može da poriče da je počinio zločine... Poaro ga prekide.

- Griješite. On to priznaje.

- Što - Clark se istinski zaprepastio.

- Oh, da - blago reče Poaro. - Nisam sa njim govorio prije nego što sam postao svjestan da on vjeruje da je kriv.

- I čak ni to nije zadovoljilo gospodina Poaroa? - reče Clark.

- Ne! Jer, čim sam ga vidio, znao sam da nije kriv! On nema za to niti nerava niti smelosti - a nije, mogao bih da dodam, tako pametan da to isplanira! Celo vrijeme sam bio svjestan dvostruke ličnosti ubojice. Sad tek vidim u čemu se ona sastojala. U pitanju su bila dva čovjeka - stvarni ubojica, lukav, domišljat i smio - i pseudoubica, glup, neodlučan i sugestibilan. Sugestibilan - to je riječ koja objašnjava tajnu gospodina Kasta!

Vama, gospodine Clark, nije bilo dovoljno što ste skovali taj plan o seriji ubojstava da biste odvratili pozornost od jednog jedinog zločina. Trebao vam je netko iza koga ćete da se sakrijete, kao što se lovac, šunjajući se divljači, sakriva iza konja. Mislim da se ta ideja rodila u vama kao rezultat jednog slučajnog susreta u gradskoj kavani sa tim čudnim tipom sa tako bombastičnim imenima. U to vrijeme ste prevrtali u glavi razne planove za ubistvo vašeg brata.

- Stvarno? A zašto?

- Zato što ste se plašili budućnosti. Ne znam da li shvaćate, gospodine Clark, da ste, pokazujući mi pismo vašeg brata, radili u moju korist? U njemu je on vrlo jasno pokazao svoju zaokupljenost i svoju nežnost prema gospođici Tori Grej. Možda je njegova pažnja prema njoj bila očinska - ili je on možda preferirao da tako misli.

Uprkos tome, postojala je stvarna opasnost da bi se on, poslije smrti svoje žene, u svojoj usamljenosti mogao okrenuti prema ovoj krasnoj devojci, u potrazi za saosećanjem i utehom, i da bi to moglo da se završi - kao što se to često događa kod starijih muškaraca - brakom.

Vaš strah je porastao kad ste upoznali gospođicu Grej. Vi ste, to se vidi, izvanredan, iako ponešto ciničan, poznavao karakter. Ocenili ste, nije važno da li je to točno ili ne, da gospođica Grej pripada onom tipu mladih žena koje su u lovu za bogatstvom. Nije bilo nikakve sumnje da bi ona iskoristila šansu da postane Lejdi Clark.

Vaš brat je bio izuzetno zdrav i krepak čovjek. Mogli su da imaju djecu, i time bi nestala vaša šansa da nasljedite njegovo bogatstvo. Vi ste, po svemu sudeći, razočarani svojim životom. Vi ste nepostojano čeljade - a tko neprestano mijenja svoj položaj, nikada se ne obogaćuje. Gorko ste zavidili svom bratu na njegovom bogatstvu. Ponavljam da vam je tada, dok ste razmišljali o različitim planovima, susret sa gospodinom Kastom dao ideju.

Palo vam je na pamet da bi on - sa svojim bombastičnim imenima, svojim napadima epilepsije i glavobolja, sa svom svojom bojažljivom i beznačajnom ličnošću - bio odgovarajuće oruđe koje ste tražili. U vama se odvio cijeli plan sa abecedom - Kastovi inicijali - nukleus cijelog plana bila je činjenica da ime vašeg brata počinje sa C i da živi u Karstonu.

Čak ste otišli tako daleko da ste Kastu sugerisali njegov mogući kraj - iako jedva da ste mogli i da pomislite da će vam to donijeti tako bogate plodove! Vaši aranžmani su bili izvanredni. U Kastovo ime ste napisali da mu se pošalje velika pošiljka čarapa, radi prodaje. Sami ste mu poslali paket, slične veličine, sa Voznim redovima.

Napisali ste mu pismo - na pisačkoj mašini - kao da je od iste tvrtke i kao da mu ona nudi dobru zaradu i proviziju. Tako ste dobro unaprijed sve isplanirali, da ste otkucali sva pisma, koja ste kasnije

slali, jedno za drugim, a onda ste mu darovali, opet u ime tvrtke, mašinu na kojoj ste ih otkucali.

Sada ste morali da potražite dvije žrtve kojima imena počinju sa A, odnosno B, i koje bi živjele u mjestima čiji nazivi počinju istim slovom. Izabrali ste Andover kao sasvim prikladno mjesto, a vaše prethodno istraživanje terena uputilo vas je na dućan gospode Ašer kao na scenu prvog zločina.

Njeno ime je bilo jasno napisano iznad vrata, a ustanovili ste da je obično sama u dućanu. Za njeno ubojstvo bilo je potrebno imati nerava, hrabrosti i ponešto sreće.

Za slovo B ste morali da promijenite taktiku. Razumljivo je da su sada usamljene žene u dućanima bile više nego na oprezu. Mogu sebi da predstavim da ste obišli nekoliko kafana i restorana, smijući se i šaleći se sa poslugom i pokušavajući da saznate čije ime počinje sa B i tko bi odgovarao vašoj svrsi.

U Beti Bernard našli ste baš onaj tip djevojke koji ste tražili. Izveli ste je jednom ili dvaput, objasnivši joj da ste oženjeni i da zbog toga morate da izlazite tajno. A onda ste se, kompletiravši preliminarne planove, dali na posao! Poslali ste Kastu popis određen za Andover, upućujući ga da bude tamo određenog dana, a meni ste poslali prvo pismo, potpisano sa ABC. Određenog dana ste otputovali u Andover - i ubili gospodu Ašer - i nije se ništa dogodilo što bi vam poremetilo planove.

Ubojstvo broj 1 uspješno je izvedeno. Što se tiče drugog ubojstva, preduzeli ste mjere opreza u tom smislu što ste, u stvari, izvršili ubojstvo dan ranije. Skoro sam siguran da ste ubili Beti Bernard prije nego je ponađena 24. jula.

Sada dolazimo do ubojstva broj 3 - važnog ubojstva - zapravo, prvog stvarnog ubojstva, prema vašem mišljenju. Ovdje moram da odam svaku čast Hejstingsu, koji je primijetio nešto sasvim jednostavno i očigledno, iako nitko nije obratio pozornost na tu njegovu primjedbu.

On je natuknuo da je treće pismo namjerno poslano na krivu stranu! - I bio je u pravu!... U toj jednoj jedinoj jednostavnoj činjenici ležao je odgovor na pitanje koje me je mučilo čelo vrijeme. Na prvom mjestu, zašto su pisma bila upućena Herkulu Poarou, privatnom detektivu, a ne policiji?

Ja sam pogrešno pretpostavljao da iza toga stoji neki osobni razlog. Uopće ne! Bila su upućivana meni, zato što je suština vašeg plana bila u tome da jedno od njih bude adresirano pogrešno i da zaluta - pismo adresirano na Odjeljenje za istraživanje ubojstva Scotland Jarde teško da bi moglo da zaluta! Bila vam je nužna privatna adresa. Izabrali ste mene kao relativno poznatu osobu, i pri tome osobu za koju ste bili sigurni da će odnijeti pisma na policiju - osim toga, s obzirom da ste orijentisani prilično „ostrvski“, uživali ste u tome da otpišete stranca.

Vrlo mudro ste adresirali pismo... Vajthevn... Vajthors... sasvim prirodni lapsus. Samo Hejstings je bio dovoljno pronicljiv da ne dopusti da ga zavede ova lukavost i da shvati da je istina u onom očiglednom! Naravno da je pismo namjerno poslano na krivu stranu! Trebalo je da policija stupi u akciju tek onda kad ubojstvo već bude sigurno izvršeno. Imali ste priliku u uobičajenoj večernjoj šetnji vašeg brata.

A javnost je bila tako uspješno zavedena strahom od ABC-a, da nikome nije palo na pamet da biste vi mogli biti krivi. Naravno, smrću vašeg brata vi ste postigli svoj cilj. Niste imali želje da izvršite još netko ubojstvo. S druge strane, ako ubojstva bezrazložno prestanu, netko bi mogao da se shvati istinu. Čovjek iza koga ste htjeli da se sakrijete, kao što se lovac sakriva iza konja, rekoa sam već, gospodin Kast, tako se uspješno saživeo sa svojom ulogom nevidljivog - zato što je beznačajan - čovjeka, da do tada nitko nije primijetio da se ista osoba pojavljuje u blizini sva tri ubistva!

Da neprilika bude još veća, nitko nije čak ni spomenuo njegovu posjetu Kombsajdu. Gospođica Grej je na to potpuno zaboravila.

Uvijek ste bili drski i sad ste odlučili da mora da se dogodi još jedno ubojstvo, ali ovog puta trag mora da ostane sasvim svjež.

Za scenu ste izabrali Donkaster. Plan vam je bio sasvim jednostavan. Za vas je bilo prirodno da budete tamo. Gospodina Kasta će poslati u Donkaster njegova tvrtka. Vaš plan je bio da ga pratite i da se pouzdate u to da će vam se pružiti prilika. Sve je ispalo dobro. Gospodin Kast je otišao u kino. Jednostavnije nije moglo da bude. Seli ste nekoliko sjedišta dalje od njega. Pravili ste se kao da ste posrnuli, nagnuli ste se i proboli nožem čovjeka koji je drijemao u redu ispred, ispustili ABC na njegova koljena i uspjeli ste da se sudarite u mračnom predvorju sa gospodinom Kastom, pri čemu ste nož otrli o njegov rukav i spustili mu ga u džep. Niste se uopće mučili time da nađete žrtvu čije ime će da počinje na D. Bilo tko biće sasvim dobar! Pretpostavili ste - sasvim ispravno - da će to biti smatrano greškom. Sigurno će među publikom biti netko čije ime počinje sa D, čak možda blizu. Smatraće se da je on trebao da bude žrtva.

A sada, prijatelji, da razmotrimo stvar sa točke gledišta lažnog ABC-a - sa točke gledišta gospodina Kasta. Zločin u Andoveru nije mu značio ništa. Zločin u Bekshilu ga je iznenadio i šokirao - pa on je u to vrijeme bio tamo! Onda dolazi zločinu u Karstonu i naslovi u novinama. Zločin ABC-a u Andoveru, u vrijeme kad je on bio tamo. Zločin ABC-a u Bekshilu, i sad još jedan blizu... Tri zločina a on je bio na mjestu svakog od njih. Ljudi koji pate od epilepsije često imaju praznine u sjećanju - ne mogu da se sjetim što su u to vrijeme radili...

Sjetite se da je Kast veoma nervozan i neurotičan, pri tom izuzetno sugestibilan. Onda je dobio nalog da ode u Donkaster. Donkaster! A sljedeći zločin ABC-a trebao je da bude u Donkasteru. Mora da je osjećao da je to sudbina. On gubi živce, zamišlja da ga njegova gazdarica gleda sumnjičavo i kaže joj da putuje u Čelten-hetn. Međutim, putuje u Donkaster jer mu je to posao. Poslije podne ide u kino. Vjerojatno je zadrijemao trenutak ili dva.

Zamislite kako se osjećao kad je, vrativši se u prenoćište, otkrio na svom rukavu krv a u svom džepu krvav nož. Sve njegove nejasne zle slutnje postale su stvarnost. On... on osobno... je ubojica! Sjetio se svojih glavobolja... praznina u sjećanju. Sasvim je siguran u istinu - on, Aleksander Bonapart Kast, je ubilački luđak. Nakon toga on se ponašao kao progonjena životinja. Vraća se u svoj stan u London. Tamo je siguran - tamo ga poznaju. Misle da je bio u Čeltenhamu. Još uvijek ima sa sobom nož što je, naravno, više nego glupo. Sakriva ga iza stalka za kapute i kišobrane u predvorju. A onda, jednog dana, dobija upozorenje da dolazi policija.

To je kraj! Znaju! Progonjena životinja trči svoju posljednju trku... Ne znam zašto je otišao u Andover - mislim iz morbidne želje da vidi mjesto gdje je izvršen zločin - zločin koji je on izvršio iako se toga uopće ne sjeća... Više nema novca - iscrpljen je... noge ga same od sebe vode u policijsku stanicu. Ali, iako u škripcu, on se bori.

Gospodin Kast potpuno je uvjeren da je on počinio ubojstva, ali se čvrsto drži svoje izjave da je nevin. I sa očajanjem se hvata alibija za drugo ubojstvo. Bar to mu ne mogu natovariti na vrat.

Kao što sam rekao, čim sam ga vidio, znao sam da on nije ubica i da mu moje ime ne znači ništa. Znao sam također da misli da jeste ubojica! Nakon što mi je priznao svoju krivicu, bio sam sigurniji nego ikada da je moja teorija ispravna.

- Vaša teorija je - reče Frenklin Clark - apsurdna! Poaro je odmahnuo glavom.

- Ne, gospodine Clark. Vi ste bili sigurni sve dotle dok nitko nije sumnjao u vas. Čim ste postali sumnjivi, lako je bilo naći dokaze.

- Dokaze?

- Da. U ormaru, u Kombsajdu, našao sam štap koji ste upotrijebili prilikom ubojstva u Andoveru i Karstonu. Običan štap sa debelom

zaobljenom drškom. Dio od drveta bio je uklonjen i zamenjen olovnim.

Dvoje ljudi prepoznala su vašu fotografiju između nekoliko drugih - oni su vas vidjeli kako izlazite iz kina u vrijeme kad se pretpostavljalo da ste na trkalištu u Donkasteru. Neki dan vas je u Bekshilu identificirala Mili Higli, kao i djevojka iz motela „Crven trkači“, gdje ste fatalne večeri bili sa Beti Bernard. I konačno... najgore od svega... promakla vam je najelementarnija mjera opreza.

Ostavili ste otiske prstiju na Kastovoj pisačkoj mašini - da ste nevini, nikad ne biste došli u priliku da tu mašinu uopće dotaknete. Clark je trenutak sjedio sasvim tiho, a onda je rekao:

- Rouge, impair, manque. Pobijedili ste, gospodine Poaro! Ali vredjelo je pokušati! Nevjerojatno brzinom izvukao je iz džepa mali automatski pištolj i prslonio ga uz čelo. Kriknuo sam i nehotice ustuknuo, očekujući pucanj. Ali nije bilo pucnja - igla je samo bezopasno škljocnula. Clark je zaprepašteno buljio u pištolj, a onda je izustio kletvu.

- Ne, gospodine Clark - rekao je Poaro. - Možda ste primijetili da danas imam novog poslužitelja - to je moj prijatelj - stručnjak za krađe sa prozora ili iza otvorenih vrata. On vam je izvadio pištolj iz džepa, ispraznio ga i vratio ga u džep, a da toga niste ni bili svjesni.

- Ti prokleti majmune od stranca! - vrisnuo je Clark, plav od bijesa.

- Da, da, to je ono što osjećate. Ne, gospodine Clark, za vas nema lagane smrti. Rekli ste gospodinu Kastu da ste dva puta jedva izmakli smrti utapanjem. Znaite što to znači - da ste rođeni da umrete drukčijom smrću.

- Ti... Riječi mu ponestadoše. Lice mu je još više poplavelo. Preteći je stegao pesnice. Iz susjedne sobe izronila su dva detektiva Scotland Jarde. Jedan od njih je bio Krom. Istupio je naprijed i izgovorio svoju starostavnu formulu:

- Upozoravam vas da sve što kažete može biti upotrebjeno kao iskaz. - Rekao je već dosta - reče Poaro i dodade Klarku:

- Vi ste puni svoje ostrvske superiornosti, ali ja osobno ne smatram vaš zločin uopšte engleskim - ni poštenim - ni sportskim... .

35. Finale

Ťao mi je što moram da kaŤem da sam se u trenutku kad su se za Frenklinom Clarkom zatvorila vrata histeriĉno nasmijao. Poaro me je pogledao malo iznenaĊeno.

- To je zato što ste mu rekli da njegov zloĉin nije sportski - dahćući sam izustio.

- To je istina. Bilo je odvratno - ne toliko to što je ubio svog brata - koliko okrutnost kojom je jedan nesretan ĉovjek osuĊen na Ťivu smrt. I uhvati liju, stavi je u kutiju i ne daj joj van! To nije lijep sport! Megan Bernard duboko uzdahnu.

- Ne mogu da povjerujem u to - ne mogu. Je li to istina?

- Da, gospoĊice. Mora je prošla. Pogledala je i pocrvenjela. Poaro se okrenu Frejzeru.

- GospoĊicu Megan je celo vrijeme progonio strah da ste vi poĉinili drugi zloĉin. Donald Frejzer mirno reĉe:

- I ja sam to izvesno vrijeme mislio.

- Zbog vaŤeg sna? - Primakao se malo bliŤe mladiću i, poverljivo snizivŤi glas, rekao:

- VaŤ san ima jedno prirodno objaŤnjenje. Radi se o tome da znate da u vaŤoj svijesti pomalo blijedi slika jedne sestre i njeno mjesto zauzima druga sestra. GospoĊica Megan zamenjuje u vaŤem srcu svoju sestru, ali budući da vi ne moŤete da podnesete pomisao da ste tako brzo iznevjerili pokojnicu, nastojite da tu pomisao priguŤite, ubijete! To je objaŤnjenje vaŤeg sna. Frejzer pogleda Megan.

- Nemojte da se bojite da zaboravite - blago reĉe Poaro.

- Nije bila baš vrijedna sjećanja. U gospođici Megan našli ste jednu od stotine - un coeur magnifique! Oči Donalda Frejzera se razbistriše.

- Vjerujem da ste u pravu. Svi smo se skupili oko Poaroa, postavljajući pitanja, tražeći razjašnjenje za ovu ili onu točku.

- Ona pitanja, Poaro? Koja ste postavljali svakome. Jesu li imala neki smisao?

- Neka od njih su bila simplement une blague. Ali, saznao sam jednu stvar koju sam htio da znam - da je Franklin Clark u vrijeme kad je poslato prvo pismo bio u Londonu - a htio sam također da vidim njegovo lice kad sam postavio pitanje gospođici Tori. Bio je neoprezan. Oči su mu pokazivale svu mržnju i bijes.

- Niste me štedjeli - reče Tora Grej.

- Ne zamišljam da ste mi dali iskren odgovor, gospođice - suho odvratila Poaro.

- A sada vam se izjalovilo i drugo očekivanje. Franklin Clark neće da nasljedi novac svog brata. Zabacila je glavu.

- Da li je nužno da i dalje ostajem ovdje i da me vrijeđaju?

- Uopće nije - reče Poaro i ljubazno joj otvorila vrata.

- Onaj otisak prstiju potkrepio je celu stvar, Poaro - rekao sam zamišljeno.

- Izgubio se kad ste to spomenuli.

- Da, otisci prstiju su korisni. Zamišljeno je dodao:

- To sam unio da bih vama učinio zadovoljstvo, mon ami.

- Ali, Poaro - povikao sam - zar to nije bila istina?

- Ni najmanje, mon ami - reče Herkul Poaro.

Moram da spomenem posjetu gospodina Aleksandra Bonapart Kasta do koje je došlo poslije nekoliko dana. Nakon što je skoro, stezanjem, izvrnuo Poarou ruku i nakon što mu se, vrlo bezuspješno i nesuvislo, pokušavao da zahvali, gospodin Kast se sabrao i rekao:

- Znae, jedne novine su mi stvarno ponudile sto funti... sto funti... za kratak prikaz mog života i ovih događaja. Ja... ja... zapravo ne znam što da radim sa tim.

- Ja ne bih pristao na sto - reče Poaro. - Budite čvrsti. Tražite petsto. I nemojte da se ograničite na samo jedne novine.

- Stvarno mislite... da bih ja mogao...

- Morate da shvatite - Poaro se nasmješio - da ste vi slavan čovjek. Praktično najslavniji čovjek danas u Engleskoj. Gospodin Kast se uspravio još ponosnije. Lice mu je obasjavala radost.

- Znae, mislim da ste u pravu! Slavan! U svim novinama. Poslušaću vas, gospodine Poaro. Dobro će da mi dođe novac, jako dobro. Otići ću na odmor... A osim toga želim da napravim lijep svadbeni poklon Lili Marburi - to je draga djevojka - stvarno draga djevojka, gospodine Poaro. Poaro ga je, ohrabrujući, potapšao po ramenu.

- Sasvim ste u pravu. Dobro se zabavite.

- I još samo jednu riječ - kako bi bilo da posjetite okultistu? One glavobolje, to je vjerojatno zbog toga što vam trebaju nove naočale.

- Mislite da je možda to celo vrijeme bilo u pitanju?

- Da. Gospodin Kast mu je toplo stisnuo ruku.

- Vi ste veliki čovjek, gospodine Poaro. Poaro, kao i obično, nije odbio kompliment. Čak nije uspio ni da izgleda skroman.

Nakon što je gospodin Kast, važno se šepureći, izašao, moj stari prijatelj mi se nasmješio:

- Dakle, Hejstings - opet smo bili u lovu, zar ne? Vive le sport.

K R A J